

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, de a háború tartama
alatt csak havonként egyszer, két szám együttesen. Előfizetési ár
egy évre 30 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V.,
Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93—99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A főváros szociálpolitikája.

Dr. Bódy Tivadar polgármester nyilatkozatai.

A Munkásügyi Szemle szerkesztője fölkereste Bódy Tivadar polgármestert azzal a kéréssel, hogy mint újonnan megválasztott polgármester nyilatkozzék, milyen szociálpolitikai munkásságot akar kifejtetni.

A polgármester szívesen volt hajlandó e kérdésre igen érdekes és értékes adatokat rendelkezésünkre bocsátani.

Most már tulajdonképen — úgymond — ott tartunk, hogy az egész fővárosi politika mindenestül szociálpolitika. Régebben az a felfogás járta, hogy a szociálpolitika nem egyéb, mint a szegény emberek politikája, mely kimerül a jótékonykodásban, a kis emberekről való gondoskodásban. Ma már tisztában vagyunk vele, hogy a szociálpolitika az egész társadalomnak politikája, mely az egész társadalom minden rendjének és osztályának boldogulását célozza. A modern szociálpolitika s legkiválókép a városi, tervszerűen törődik az egész társadalomnak s minden rendnek, hivatásnak és foglalkozásnak érdekével. Budapest polgármestere — én így fogom fel — épp úgy nem külön az úgynevezett proletároknak polgármestere, mint nem külön a virilistáké. Az egész város egész társadalmának gondja nyugszik az ő vállán s gondoskodnia kell arról, hogy az emberi életnek méltó feltételei biztosítottak legyenek a városban mindenki számára.

Polgármesteri beköszöntő beszédemben futólagos, vázlatos rajzát adtam azoknak a szociális intézményeknek, melyeknek fejlesztését, tökéletesítését különös feladatommak tekintem.

Szívesen élek az Ön kérésével, hogy ezekkel itt behatóbban foglalkozzam.

A háború s az építőiparnak a háború okozta megakadása teszi, hogy e feladatok közt most első helyre a *lakáskérdés* került. Megint csak természetes, hogy ez első sorban azokra nézve kérdés, kik ma félig-meddig hajléktalanok s nincs miből megküzdeniök a drágasággal. Tehát mindenképp elött építtetnünk kell és mindenképp elött a kis emberek számára. S kell már a háború alatt, ahogy s amennyire és amiből lehet. Palotákat bizo-

nyára nem fogunk építeni, ahol jó, ha barakkokat tudunk és ezek is megteszik. A nyugati nagyvárosokban amúgy is kezdenek letenni arról, hogy a bérházakat az örökkévalóság számára építsék. Már a legutóbbi amerikai világkiállítás idejében, tehát tizennégy-tizenöt év előtt az amerikai nagyvárosokban a bérházakat körülbelül húsz, legfeljebb harminc évi tartamra építették, bölcsen meggondolva, hogy a ház ez idő alatt épügy alkalmas, viszont építése annyival olcsóbb s nincs az a modern építkezés, mely egy emberöltő múltán már idejét múlt és alkalmatlan ne volna az időközben fejlődött igények számára. Erre a fajta amerikanizmusra most rákényszerít bennünket a háború s nem kell sajnálnunk e kényszerűséget.

Budapest bölcsen megkezdett lakásakciójának fonalát újra fel kell vennünk s még inkább, mint eddig, a nép számára. Nem fényűzés, hanem okos befektetés, ha a legkisebb polgárnak is *otthont* igyekszünk teremteni, ahol felüdülhet és erőbe kaphat a munka után s ahol úgy élhet családjával s úgy tarthatja és nevelheti őket emberhez méltóan, hogy érezze: van miért dolgoznia s érdemes dolgoznia. Nem boszorkányság kell hozzá, csak szív és akarat, hogy a régi idők borzalmas *százházai* s egyéb külvárosi munkástelepei helyett ugyanannyi befektetéssel és fináncrendszerrel *kertivárosokkal* vegyük körül a várost, családi kertek telepével, melyek még szépítik és egészségessé teszik. S ha a lakásakció a *közegészséget* közvetlenül szolgálja: szolgálnunk kell egyenesen is. A magától értetődő kórházi s egyéb közegészségi akciókat különösen ki kell most helyoznunk a *népbetegségek elleni hadjáratra*, melyeknek leküzdésében sokat tanultunk a hadsereg nagyszerű járványirtó szervezeteitől, amely megbecsülhetetlen tanúságokért persze azzal kell fizetnünk, hogy a háború igen elősegítette s a békében várható hazaözönlés is tenyészteni fogja a népbetegségeket. Ebben a harcban nem szabad csüggednünk s nem szabad krajcároskodnunk sem s ebben az irányban kell folytatni egyebek közt a *fürdőakciót* is, kiegészítéskéül egész *kórházi, orvosi* s általában *egészségügyi* politikánknak. Hogy Budapest természettől fogva fürdőváros s hogy bölcs befektetés, mely meg fogja hozni kamatait, ha ellátjuk egy nagyvilági világfürdő felszereltségével, abban nem lehet kételkedni. De például London nem fürdőváros, ellenben már jóval a háború előtt tele volt hintve igen olcsó, minden fényűzés nélkül való, de kinosan tiszta tisztálkodó alkalmatosságokkal és népfürdőkkel, nem hivalkodásból, hanem bölcs átlátásával annak, hogy ahol oly sok ember él együtt s ahová öt világrészről ömlik a nem mindig gondozott emberanyag, ott a közegészség első parancsa csábítani, sőt kényszeríteni az embereket a tisztálkodásra. A háború ebben is nagy nevelő volt s kitapasztaltuk, hogy a minden háborút eddig komplikált járványokkal szemben mily diadalmasan hatalmas preventiva és ellenszer voltak a köteles fürdők, hol egész néprétegek életükben először ismerkedtek meg a fürdővízzel. Budapestnek népe nem oly félállati, sőt ragyogóan értelmes és minden gondra érdemes. A lakásakciónak természetes kiegészítői az olcsó fürdők, magától értetődik, hogy olcsó orvosi és elegendő kórházi ellátással együtt. Külön fejezet, hogy éppen kórházak dolgában mi külön kötelességei vannak az államnak a fővárossal szemben, amely eddig megfordítva, ebben az ország számára áldozott erején felül és saját lakosságának rovására. *Kórházaink* számát és befogadó képességét növelnünk, szolgálatát tökéletesítenünk kell, építenünk kell —

a budai hegyvidéknél hol van erre alkalmasabb — *népszanatóriumokat Fertőtlenítő intézetünket*, mely már a háború előtt mintája volt a tökéletességnek s az önfeláldozásnak, nagyobbítanunk s tehermentesítenünk kell. Egészség nélkül nincs élet és nincs munka.

Egyrészt az egészségügybe vág, s az anya- és csecsemő- s általában az embervédelem szempontjából egyik legigéretesebb intézménye a fővárosnak a *Népjóléti Központ*. Ez a szerve az, melyben az irgalom s az emberiség a jótékonykodásnak gyakran egyéni szeszélyéből s dilettáns szervezetlenségéből átváltódik szervezett és köteles gondviseléssé. S egyúttal — s ez még becsesebb benne — ez a szerve a fővárosnak az, hol először történt, s nagy szerencsével, kísérlet arra, hogy hatósági és társadalmi, valamint városi és állami munka és áldozókészség közös tervben, közös szervezetben rendszeresen és tervszerűen együtt dolgozzék. Ez biztató minta a jövőre s a közélet minden tere számára. Mint itt kicsinyben és részletben, úgy kell majd a béke fejlettebb közéletében kialakulni *a társadalom autonomiájának*, melyben a hatóságok s a hivatalok nem az élettől elzárkozó felső és parancsoló hatalmak, hanem *szervezői és vezetői annak az áldásos közmunkának*, amit tulajdonképen maga a társadalom, maga a közönség végez. Ez az igazi államszociálizmus és városi szociálizmus, melynek persze a mostani Népjóléti Központunk egy kicsiny próbaterülete. De magában is életrevaló és hasznos intézmény, a háború sok nagy bajával bátran és sikerrel megküzdött, s hogy munkája még fogatosabb lehessen, szorosabban bele kell illeszteni a fővárosi igazgatás gépezetébe. És hogy amúgy is lakásakcióról van szó: a közgyámok s egyéb ilyen társadalmi felügyelő és segítő szervek mintájára ki kell egészítenünk népjóléti szervezetünket *lakásfelügyelőkkel*, kik rendszeresen s a hatóságtól megbízva állandóan gondoskodnának arról, ami most legfeljebb egy-egy panaszos ujságközlemény útján történik: hogy a hatóságok állandóan értesülve legyenek a lakásviszonyokról, a lakások s a házak állapotáról, s a bennük lakók helyzetéről és bajairól.

Hogy az *iskolapolitikában* még hatalmasabban kell tovább lépnünk az úton, melyet Budapest eddig oly dicsőséggel tett meg, az minden szociálpolitikai gondolkodás előtt világos. De épily világos, hogy az általános alpműveltség megadása tulajdonkép állami feladat, s ha az állam ezt a városra hagyja, akkor meg kell segítenie abban, hogy e tisztnek megfelelően, kivált azon mihamarább elérendő ideál szerint, hogy *az oktatás bizonyos alsó fokon teljesen ingyenes legyen*, sőt az ingyenességbe belevétessék a gyermekeknek az iskolában s a tanulási idő alatt való ellátása is. A városnak az őpedagógiai érdeklődésével inkább a *szakoktatás* felé lehetne így fordulnia, kezdve a *tanoncképzésen*, fel a *kereskedelmi egyetemig*, amilyennek külön rendeltetése van a városi lakosság közepett.

Nem vagyok vérmes, ha azt remélem, hogy Budapest a háború után bizonyos ideális értelemben s kivált gazdaságilag a Balkán fővárosa lesz, főképp kereskedelmi főhelye — s ehhez a fontos külön rendeltetéséhez képest kell külön nevelkednie egész lakosságának, a kikötői munkástól a nagy vállalatok igazgatójáig. Erre a specifikumra kell fordítania Budapestnek az ő külön erejét, érdeklődését és tehetőségét, — az általános nevelést megadni mégis inkább az államnak a dolga. Mint iparos- és kereskedővárosnak a leggondosabb s a legtöbbágú *tanoncképzéssel* kell leraknia az alkalmasság alapjait, s népjóléti intézményeit, melyekkel lakosságának egy-

szerre igyekszik gondviselő apja és gondozó anyja, nevelő tanítója s gyá-
moló ügyvédje lenni, ki kell egészítenie *pályaválasztási tanácsadókkal* is,
amelyek tapasztalatukkal s piaci tájékozottságukkal levegyék a szülék válláról
a gondot, hogy minek neveljék gyermeküket.

De persze: itt vannak maguk a szülék is, itt maga az egész lakosság,
melynek nem szabad ellátatlan maradnia egy emberének sem. A város
maga ezzel az óriás feladattal nem birkózhatik meg, nem is rendeltetése.
De egy nagy közösség minden tekintélyét latba kell vetnie a kormány-
nál, hogy kisürgesse a *munkásbiztosítás kiegészítését és korszerű reform-
ját*, ki az *aggkori és rokkantbiztosítást*, mint az oly fényesen beválik
Németországban, hol a munkaadók sem mondanának már le róla s hol
minden munkásban egy-egy hazafit nevel a társadalomnak. Nálunk, hol a
munkaadók oly okosan felvilágosodottak, ennek nem lesznek akadályai.
Sürgetnünk kell a városi lakosság java részét tevő *tisztviselői kar ügyé-
nek felkarolását*, a köztisztviselők s a magántisztviselők helyzetének olyan
nivellálását, hogy a jobb anyagi boldogulhatás, mely néhol a magántiszt-
viselőre vár, kecsegtesse a köztisztviselőt is, viszont a nagyobb biztosság,
mely a köztisztviselőt védi, jusson részül a magántisztviselőnek is. *Munka-
alkalmakat* kell teremtenünk úgy a munkás-főknek mint a munkás-kezek-
nek s abban Budapest előjárhat, hogy példát mutat a *közmunkák* terv-
szerű megindítására, melyek itthon foglalkoztassák legbecsesebb anyagun-
kat, az emberanyagot, hogy ne szoruljon s ne csábuljon *kivándorlásra*.

Mind e jóknak pedig fokozottan kell várnia azokra, mind e jókkal
szívrepesve kell várnunk azokat, akik a — bizonyos vagyok benne — tisztos
és boldog békében hazatérnek hozzánk a véres harcmezőkről. *Hadigon-
dozás, rokkantak, özvegyek, árvák segélyezése*: mindez állami feladat, de
mindebben a város kezére járhat s kell, hogy kezére járjon az államnak.
A *hazatérő munkásnak* kell munkaalkalom, kell lakás, a *kisiparosnak*
újra meg kell teremtenie tönkrement iparát s meg kell segíteni műhellyel,
szerszámmal, olcsó kölcsönrel. Ez részben a *városi fináncpolitikába* vág,
melyről még szólanom kell egy-két szót, — ebben az összefüggésben csak
azt mondom, hogy már e hadisegélyakció technikuma is felveti előttünk a
kis és olcsó hitelnyújtás intézményei rendszeresítésének szükségét s
ezzel a *hitelügy egy részének bizonyos fokig való városítását* is.

Hogy lakás- és munkáspolitikát nem képzelhető a *közlekedés* terv-
szerű fejlesztése nélkül, mely a külvárosokat, a hegyi- és kertvárosokat, a
gyári- s az élelemtermelőtelepeket összekösse magával a várossal, a piac-
cal, a hivatalokkal, a fogyasztókkal és így tovább; erről nem kell sokat
mondanom, erről nem beszélni kell, hanem tenni s talán polgármesteri
első ténykedéseim is megmutatták, hogy e téren nem ismerek sem tréfát,
sem csüggedést, sem lankadást. *Közélelmezési politikánknak* most az új
termés betakarítása előtt éljük legkeservesebb próbaidejét s ebből meg
kell lennie annak a hasznunknak, hogy legalább tanulunk belőle. Bizonyos
vagyok benne, hogy a háború után a legtöbb olyan hadiintézménnyel,
mely a szabad forgalmat megszorítja, hamarosan szakítani fogunk. De
viszont a *hadiélelmezés* sok olyan *szervezésre s olyan rendszerre* tanított
bennünket, mely nem ellenkezője, hanem kiegészítője és szabályozója a
szabad versenynek. Ezeknek egy részét át kell majd mentenünk a békébe.

Am ez és sok egyéb minden tulajdonképen *költségeknek* dolga, s a
fővárosi szociálpolitika előtt, ha komolyan akar lenni, teljes nagyságában

felvetődik a városi *adópolitika* kérdése. Úgy is, hogy a terheket a teherbíróknak kell viselniök, s hogy a város az ő életének költségeit ne csakis azoktól vegye, kiknek ez az élet nem biztosít többet a megélhetésnél, hanem vegye azoktól is, kiknek számára az élet nyereséget és vagyonsodást jelent. S úgy is, hogy eldőljön végre, s levonassanak a következtetései, hogy a Budapest s a magyar kormányzat közt évtizedek óta lapangó finanszpolitikus párbajban kinek részén van az igazság.

Nekem egyik irányban sincsenek kétségeim.

Budapest gazdag város s van benne nagy gazdagság s virágzó és jövedelmes gazdaság. De lakosságának nagy többsége aránytalanul szegény, s nemcsak embertelen, de *kilátástalan* rablógazdaság volna azt várni, hogy az *újfajta életnek* a háborúban megnövekedett *költségeit* akármiféle ravaszsággal s közvetett adók formájában csakis *ebből a sokaságból ki lehetne szorítani*. Mint az állam, úgy a város sem fordulhat jogos igényeivel máshová, mint ahol, ismétlem, a munka, a spekuláció s a konjunktúra nem csupán a megélhetést biztosítja, hanem nyereséget is hoz. *Távol áll tőlem, hogy én a nyereséget erkölcstelennek tartsam*, — tisztában vagyok vele, hogy a nyereség s általában a virágzó boldogulás prémiuma nélkül nincs vállalkozás és ekkor nincs haladás és fejlődés sem, — *az adót különben sem büntetésnek, bírságnak s elijesztésnek képzelem*, a polgári gondolkodásom számára tiszteletreméltó a polgári haszon, aminek lehetlenné tételével vagy elkönfiskálásával a tejelő tehenet vágnók le. De hogy a haszonból jár valami a közösségnek, mely e haszon elérését lehetségessé tette s annak számára a feltételeket megteremtette és fentartja, az bizonyára nem anarkista felfogás, s az, hogy Budapestnek adó formájában tisztességes fokig részesednie kell abból a virágzásból, melyet a különböző termelési és vállalkozási ágak az ő intézményeinek, rendjének és gondjának köszönhetnek, az semmivel sem szigorúbb vagy specialistább felfogás a közönséges kereskedői, vállalkozói vagy polgári erkölcsnél.

S éppúgy tarthatatlan a hagyományos állapot, hogy mikor az állam az ő teendőinek s kötelelességeinek egy jó részét a városokkal s kivált a fővárossal láttatja el, s hogy mikor az állam az ő adójövedelmeinek egy igen tetemes részét a főváros lakosságától s a fővárosban telepes intézetek s vállalatok s általában a városi s fővárosi élet és forgalom virágzásából veszi: ugyanakkor az állam nemcsak húzódik a számára áldozott költségek elismerésétől, nemcsak részt nem ad a fővárosnak e jövedelmekből, de ellenőrzés címén finanszpolitikailag tehetlenné teszi, később jövedelmezendő befektetésekben meggátolja a várost, s adópolitikáját nem engedi az államétól függetleníteni. Nem *egy* bizonyos kormányról beszélek, s kivált nem a mai kormányról. Hagyományról beszélek, évtizedes hagyományról, mely talán a mezőnek a város iránt való természetes féltékenységből indult ki. De amelyet meg kell törnünk, meg kell törnie éppen a mai kormánynak, amely előtt történelmi sürgetéssel áll a háborús finanszpolitika likvidálásának feladata.

Budapestet adópolitikájában a maga lábára kell állítani. Ami munkát végeztetnek vele, azt meg kell neki téríteni, módot kell rá neki adni és engedni, hogy *saját költségeit* saját lehetősége szerint saját lakosságán, *méltó szociálpolitikai városi adórendszerrel maga vehesse meg*. S még ezenfelül valami részt kell neki adni abból az aránytalan nagy jövedelemből, mely Budapest s a Budapesten telepes vállalatok révén egyenest vagy

közvetve folyik az állampénztárba. Ezt ismétlem, *nem a mai kormány ellen mondom, — inkább: ehhez a segítséget éppen a mai kormány bölcsességétől s hazafias kötelességtudásától várom.*

Amíg Budapest adópolitikai önállósága megteremtve nincs, addig szociálpolitikája csak kicsiny részletmunkákban állhat. Ezek sem megvetendőek s a fentebbiekben megpróbáltam, hogy e szociálpolitikai útnak egy pár útépítő póznáját letűzzem. De senki nálamnál jobban nem tudja, hogy ez nem minden, sőt nem is sok. De nem volnék az a reálpolitikus, akinek lenni kötelességem, ha olyan programot adnék, amiről magam is tudom, hogy nincs miből megcsinálnunk, valameddig a városok és kivált Budapest *fináncpolitikai függetlenségi harcát* meg nem vívtuk.

Nagy hálával tartozunk dr. Bódy polgármester úrnak, hogy a „Munkásügyi Szemle” kérésére ily behatóan nyilatkozott a főváros szociálpolitikájáról. Magyarország ipari munkásságának egyharmada él és dolgozik a fővárosban, nálunk tehát a főváros szociálpolitikája sokkal nagyobb fontosságú, mint más országokban. A polgármester, mint fiatal tanácsjegyző, már nagy szeretettel foglalkozott szociális ügyekkel. A munkásbiztosítás életbeléptetése körül a fővárosban igen nagy és eredményes munkásságot fejtett ki s minden okunk meg van arra a feltevésre, hogy a maga elé tűzött szociális programot ismert erélyével igyekeznek majd megvalósítani. Így azután a főváros példájának követésétől az ország többi városai sem zárkozhatnak el.

Jegyezzünk hadikölcsönt!

A m. kir. pénzügyminiszter a hadikölcsön jegyzésének határidejét július hó 24-ig meghosszabbította.

Aki pénzét hasznosítani akarja, annak egyetlen kedvező lehetősége a hadikölcsönkötvényeknek vásárlása, mert a nagy fővárosi bankok a nagy pénzbőség folytán a náluk elhelyezett betétek után alig három-három és fél % kamatot fizetnek, a részvények sem hoznak sokkal többet, mert értékük azáltal, hogy a befektetési alkalmak csekélyek és az értéktözsde különös érdeklődés központjává vált, oly magasra szökött, hogy átlagosan 3–4%-os hozadékot is alig biztosítanak. Mindezzel szemben a hadikölcsön, amely a kibocsátási árra való figyelemmel 6%-os hozadékot biztosít, mindennél nagyobb és biztosabb jövedelmezést nyújt. A kötvények bármikor pénzzé tehetők, értékesíthetők, úgy hogy nyugodtan jegyezhet az is, akinek a háború befejezése után befektetések céljából lesz pénzére szüksége. És pedig az illető eladhatja kötvényeit, vagy ha meg akarja őrizni jól jövedelmező papírjait, megfelelő hitelt kaphat rájuk, kötvényeinek kézi zálogul való lekötése ellenében.

A hadikölcsönök sikere nagy érdeke a szociális intézményeknek. Az állam pénzügyeinek szilárdsága teszi lehetővé a szociális alkotásokat. A munkásbiztosító pénztáraknak tehát kötelességeik, hogy a hadikölcsön sikerét előmozdítsák. Nemcsak azáltal, hogy saját tőkéjüket helyezik el hadikölcsönökbe, amit a kedvező kamatoztatás miatt is meg kell tenniük, hanem az érdekeltségük körébe tartozó vállalatok körében erélyes propagandát kell kifejteniük.

A munkásbiztosító pénztárak legtöbbje e téren már eddig is megtette kötelességét, — hisszük, hogy megteszik ezúttal is. Az eddigi hét hadikölcsönre a munkásbiztosítási intézmények közel 21 milliót jegyeztek.

E helyen említjük meg, hogy a VIII. hadikölcsönre az Országos Pénztár 5 millió 350 ezer K-t, a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár egy millió koronát jegyzett.

Magyarország, Németország és Ausztria szociálpolitikai közeledése.¹⁾

Irta: **Dr. Ferenczi Imre** egyetemi m.-tanár.

Magyarország, Németország és Ausztria szociálpolitikai közeledésétől honvédelmi, közgazdasági és társadalmi előnyöket várok. Katonai tekintetben véderőnknek megtartását és megerősödését, közgazdasági téren a munka termelékenységének fokozását, társadalmi tekintetben az osztályok békésebb érintkezését és ezzel a három nemzet belső egységességét remélem ettől a közeledéstől. Ha valaki a három államnak társadalompolitikai közeledésével szemben ilyen reményeket táplál, akkor a közeledésen azt a törekvést fogja érteni, amely a szociális viszonyokat és a szociális törvényhozást mindenkor a *leghaladottabb állam* színvonalán óhajtja kiegyenlíteni. Ezt óhajtom amaz állam javára, amely történeti okok folytán a szociálpolitikai fejlődés terén — nyíltan be kell vallanunk — leghátul van: ezt várom Magyarország számára is! Örömmre szolgál, hogy erről a helyről annak az őszinte meggyőződésnek adhatok kifejezést, hogy különböző akadályoknak leküzdése után éppen a nyugati szövetségünkhöz való közeledéstől várhatjuk hazánk további szociális fejlődését is. Ebben a tekintetben annak az orvosnak kevéssé kellemes helyzetében vagyok, aki beteg atyját nem akarja azzal megnyugtatni, hogy sebére flastromot ragaszt, hanem tudományos meggyőződése alapján nyíltan rámutat betegségének végső okaira, csak hogy teljes meggyógyulását elérhesse.

Már fejtegetéseim elején jelzem, hogy szociálpolitikai közeledésünknek legfontosabb terét a *munkásvándorlások* kérdésében látom. E vándorlások már a háború előtt gyakoriak voltak országaink között, de alighanem sokkal nagyobb szerepük lesz a jövőben. Ha a fő problémát itt látjuk és ha a szükséges rendszabályokról gondoskodunk ennek a kérdésnek mindegyik félre szerencsés megoldása érdekében, evvel a középhatalmak szociális fejlődésébe belekapcsoljuk azokat a gazdasági erőket, amelyeknek *automatikusan* szociálpolitikai közeledésükhöz kell vezetniök. S akkor annak mechanikus elősegítése szerződéses és egyéb külsőséges járulékok útján már csak másodrendű szerepet fog játszani.

A középhatalmak szociálpolitikai közeledésénél azonban nem szabad egyelőre figyelmen kívül hagyni, hogy Magyarország jelenlegi szociális fejlődési fokán még ama kérdések kívánnak sok munkát és nagy áldozatokat, amelyeket a német birodalomban részben már véglegesen megoldottak. Elég utaltanom itt a munkásosztály *politikai helyzetére*, a *közigazgatás* hiányaira és visszasságaira, a *nép kulturális állapotára*, különösen a *nép műveltség és népegészségügy* terén, főleg azonban az *ország termelő erőinek fejletlenségére*, amely nem biztosítja a népszaporulat számára a mai igényeknek megfelelő életmódot. Országunknak mindezen társadalmi bajait legfőképen az *egészségtelen birtokmegosztásra* és az *ésszerűtlen és elégtelen művelési módra*, másrészt pedig a *nemzeti iparnak elmaradottságára* kell visszavezetni.

A föld külterjes megművelése okozza, hogy a mezőgazdasági munkásnak nincs akkora *évi keresete*, amely az országban tartaná. A földművelési minisztériumunk 1910. évi kimutatása szerint a magyar földmunkásnak évenként átlag 222 nap volt munkája. Megbízható megfigyelések

¹⁾ A *Deutsch-Osterreichisch-Ungarischer Wirtschaftsverband* 1918. évi június hó 1-én Bécsben tartott nagygyűlésén magyar részről elmondott német nyelvű referátum gyorsírói feljegyzés alapján készített fordítása. A német szöveg a *Tagung* jegyzőkönyvében jelenik meg.

szerint azokról a vidékekről, ahol több volt a munkanap, de alacsonyabb a munkabér, kisebb volt a kivándorlás, mint azon vidékekről, ahol bár magasabb munkabéreket fizettek, de kevesebb volt a munkanap, mivel ott több volt az évi kereset. Az évi kereset, a minisztérium statisztikája szerint, átlag is csak kerekén 500 koronára rugott. Ez a csekély kereset okozza elsősorban, hogy a mezőgazdasági lakosság halálozási száma sokkal magasabb, mint az ipari munkásságé, és hogy az utóbbi aránytalanul kisebb mértékben szerepel a kivándorlók között, mint a mezőgazdasági munkások és a törpe gazdák.

Még a kilencvenes években nagy aratósztrájkok és más zavargások voltak a mezőgazdaságban; épp ezek miatt alkották meg a század fordulóján a szigorú gazdasági munkástörvényeket. Amióta azonban a mezőgazdasági munkások egyáltalában nem törekedhettek arra, hogy munkafeltételeiket önszegély útján megjavítsák, szükségkép a munkabeszüntetésnek nemzeti szempontból legveszedelmesebb formájához — a *tömeges kivándorláshoz* folyamodtak. Ha a kivándorlás és visszavándorlás statisztikáját összehasonlítjuk, látjuk, hogy csupán az amerikai kivándorlás folytán 1900. és 1914. év között több mint 1 millióval csökkent Magyarország munkáslakossága.

A tengerentúli kivándorlás már a háború előtt a nemzeti érdekeink szempontjából *legveszedelmesebb szociális jelenség* volt. Akadtak ugyan egyesek, akik azokra a milliókra utaltak, amelyeket a kivándorlás az országnak biztosít; általában 150—300 millióra becsülték a kivándorlók által évenként hazaküldött összegeket. Ezekkel a milliókkal még ridegen anyagi szempontból is az aránytalanul nagyobb értéket képviselő *emberveszteség* állott szemben. A visszavándorlók százaléka nálunk mindig nagyon csekély volt; évenként a kivándorlóknak csak kb. 20%-ára rugott! Kevés egyénnek sikerült az utóbbiak közül annyi tőkét gyűjteni, hogy azután Magyarországon egyáltalán kisbirtokot szerezhessen. És minő katonai, gazdasági és nemzeti hátrányok állottak ezzel a szerény eredménnyel szemben! Épen a legjobb, katonailag legderekabb honfitársaink azok, akik Amerikában a mezőgazdaságban letelepedtek, vagy pedig begyakorolt, illetve szakképzett munkásokká váltak. Azok a visszavándorlók, akik Amerika legveszedelmesebb és legegészségtelenebb ipari üzemeiben és bányáiban keserves fáradsággal némi megtakarításokat értek el, gyakran olyan állapotban tértek vissza, hogy többé fizikailag nem tudták hön öhajtott eszményüket megvalósítani: mint önálló kúsgazdák biztosítani jövőjüket. Sokszor a megtakarított tőkéjük nem volt elég ahhoz, hogy belőle a túlságosan drágán megszerzett gazdaság üzemi költségeire is maradjon. A drága kölcsönök is hozzájárultak, hogy sokan csakhamar tönkrementek és újra, örökre kivándoroltak.

Az egész magyar *közgazdaság* számára állandó kockázat volt továbbá az, hogy egy idegen országnak konjunkturái szerint a munkások ezrei kivándoroltak és azután mihelyt az amerikai viszonyok megváltoztak, váratlanul visszakerültek a hazai munkapiacra.

Nemzeti tekintetben arra is kell utalni, hogy szláv nemzetiségű munkásaink Amerikában pánszláv befolyás alá kerültek, és azután hazakerülve, mint agitátorok az ott magukbaszívott eszmékkal sok bajt okoztak.

Az amerikai kivándorlásnak ezen hátrányai a háború után fokozott mértékben érvényesülnének. Magyarország a háború alatt valószínű népszaporulatából eddig is már nem kevesebb, mint kb. 2 millió lelket veszített el. És most újra az a veszély fenyeget, hogy évtizedenként talán egy fél millió katonaköteles egyént veszítsünk el?! Ezért legelső sorban ebben az irányban kell hazánkban alapos fordulatnak szociálpolitikai téren bekövetkeznie. Ezt a fordulatot azonban nem szabadna kényszerrendszabályokkal megvalósítani, egyszerűen az Amerikába való *kivándor-*

lást megtiltani. Ha a háború után a hadi készenlét továbbra is fennmarad, akkor természetesen a mostani kivándorlási tilalomnak továbbra is teljesen érvényben kell maradnia. De minden esetben szükséges lesz a kivándorlást természetes úton csökkenteni, vagy azt legalább más irányba terelni. *A legkívánatosabb megoldás az volna, ha a magyar állam megalkotná azokat a szociális reformokat, amelyek lehetővé tennék, hogy a népességi szaporulat az országban maradjon.* E szociális reformok, a földbirtokviszonyok reformja, az intenzívebb gazdálkodás, az iparfejlesztés stb. Amennyiben a munkáslakosság nem találna a mezőgazdaságban kellően jövedelmező munkaalkalmat, első sorban a nemzeti iparba kellene azt irányítani és csak végső esetre kell számításba venni az *idényszerű* kivándorlást — a velünk *szövetséges* államokba.

És most tekintetem a német birodalom felé fordul, a bámulatraméltó mintakép felé, amely kivándorlási országból rövid idő alatt fontos bevándorlási állammá virágzott fel. Mig a nyolcvanas években még 100.000—200.000 lélek *vándorolt ki* Németországból, a háború előtt már jóval több mint egy millió *külföldi* munkást foglalkoztattak a német közgazdaságban!

Ezt a nagy változást egyszerűen a mezőgazdaság reformja és a német ipar hatalmas fejlődése idézte elő. Magyarországnak ugyanerre az útra kell lépnie. Tartanunk kell tőle, hogy belső viszonyaink és osztályellentéteink következtében, amelyekre e helyen nem óhajtok bővebben kitérni, a nemzet közgazdasági fejlődésének kívánatos fokát nem fogjuk oly rövid időn belül elérhetni, mint a németek. A mi szociális-gazdasági viszonyaink és más országok viszonyai között fennmaradó *feszültség* folytán tehát a lakosság egy része a jövőben is ki *akar* majd vándorolni, habár a háború nagy embervesztései ezt a feszültséget talán némileg enyhíteni fogják.

A mi viszonylagosan megokolt kivándorlásunk számára állami és munkásszempontról nincs alkalmasabb ország mint Németország. Németország már a háború előtt is külföldi munkásainak jelentékeny részét Ausztriából szerezte be, nevezetesen évente közel 250 000 szezonmunkást vitt be onnan. Ezenkívül Orosz-Lengyelországból, Oroszországból és Olaszországból jártak oda tömegesen szezonmunkások, akiket a mezőgazdaságban, bányákban és az építkezés körében alkalmaztak. Az u. n. szezonmunkásoknak számát, amely abba a millióba, amelyben az állandóan Németországban tartózkodó külföldi munkások számát megállapították, nincs beszámítva, már a háború előtt 400.000—500.000-re becsülték. Németország azonban háborús embervesztései és mezőgazdaságának és iparának tervbevetett további intenzíválása következtében, még inkább a külföldi munkapiacra lesz utalva, mint a háború előtt. Minthogy azonban a külföldhöz való viszonylatok nem fognak a közeljövőben oly módon alakulni, amint azt a gazdasági szempontok önmagukban kívánják, Németország még nagyobb mértékben lesz *szövetségeseinek* munkásaira utalva, mint a múltban.

Még az esetben is, ha a népek között a zavartalan béke állapota állana helyre, a legtöbb háborús állam ez emberpusztító háború után a külföldi munkapiacra lesz utalva. Amerikát máris nagy munkáshiány fenyegeti! Hiszen a bevándorlók száma évi egy millióról már 1916-ban 125.000-re szállott le! Továbbá arra kell utalnunk, hogy Oroszországban már most is nagy számban alkalmaznak kínai napszámosokat. Az ottani földreformok következtében a jövőben népességének bőséges kereseti lehetőségei lesznek odahaza, úgy, hogy onnan aligha lehet majd munkásokat szerezni. Szibéria is szinte határtalan telepítési lehetőségeket nyújt. A Balkánon részben már a háború előtt is kedvezők voltak a földbirtokviszonyok (Szerbia, Bulgária), részben a háború kényszerített ki megfelelő birtokreformokat (Románia). A szláv és román kivándorlási országokra nézve egyébként valószínű az a feltevés, hogy az entente-országok mindent el fognak követni, hogy e hozzájuk politikailag közelálló államok esetleges

munkásfeleslegét teljesen maguk számára biztosítsák. A francia munkaügyi minisztérium kimutatásából megállapítottuk, hogy Franciaország a háború első két esztendejében Olaszországból nem kevesebb, mint 110.000 munkást vitt be. Franciaország továbbá kénytelen volt ezekben az években 60.000 gyarmati munkást is importálni. A háború után végül a skandináv országoknak versenye is előreláthatóan a legnagyobb mértékben fog a galíciai munkapiacra újra jelentkezni.

Ha tehát a nemzetközi munkapiac valószínű alakulását a háború után szem előtt tartjuk, akkor arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy legnagyobb kincsünknek, a munkaerőnek értékesítésénél, *egyöntetűen* kell a németekkel eljárunk. Ez a meggyőződés nem a háború hatása alatt érlelődött meg bennem, hanem már abban a jelentésben kifejezést adtam annak, amelyet a munkanélküliség elleni küzdelem nemzetközi bizottsága elé 1912-ben a zürichi szociális hét alkalmával terjesztettem.¹⁾ Már akkor, tisztán gazdasági megfontolások alapján, azt az álláspontot foglaltam el, hogy *Magyarország számára sokkal előnyösebb volna, ha az amerikai kivándorlás helyett, munkásai évadszerűen a német mezőgazdaságba vándorolnának ki.* Ha a magyar mezőgazdasági munkás a német mezőgazdaságban dolgoznék, megtarthatnók eredeti foglalkozása keretében s nem kellene, mint Amerikában, veszélyes ipari vagy bányamunkára fanyalodnia. A fejlett német mezőgazdaság körében nem csapannának meg testi erői, ellenben gyarapodnának mezőgazdasági szakismeretei. Ezen »kikészítési eljárás« folytán — mert az nem szorítkozik csak az árúforgalomra — munkásaink erőben meg nem törve és kulturájában gyarapodva, térnének vissza a hazai mezőgazdaságba. Azonkívül Németországban megfelelő összegeket takaríthatnának meg, mivel ott, legalább a háború előtt, jóval magasabb munkabéreket fizettek a mezőgazdaságban, mint Magyarországon. A német földmunkás-szakszervezet egy mezőgazdasági munkás évi keresetét legalább 900 márkában állapította meg, Magyarországon, amint láttuk, csak 500 koronára rúgott. A Németország felé irányuló kivándorlás tehát inkább lehetővé fogja tenni kivándorlóinknak, hogy végül itthon megtelepedjenek és sikeresen önállóan gazdálkodjanak, mint az amerikai kivándorlás, kivált ha a magyar állam, az összes tapasztalatok számbavételével, végre *szociális birtokpolitikára és megfelelő állami földreformra* fogja magát elhatározni.

Németország, Magyarország és Ausztria között tökéletes érdekközösség áll fenn a munkapiac tekintetében; itt nagyobb mértékben áll fenn, mint az árúforgalom terén. Azt lehet mondani, hogy ez az érdekközösség nagy mértékben független a gazdasági közeledés sorsától is. Vándorlási politikánkat tehát, az olasz példán is okulva, megfelelően kell berendezni, ha osztályérdekek, egyik vagy másik tekintetben, ellentmondanak is ezen politikának. Különböznem tudom, hogy ezen osztályoknak jogosult érdekeit szintén megnyugtathatjuk. A magyar földbirtokosok azt az aggályt táplálják, hogy egy szomszédos birodalommal való ilyenmű csereviszony még jobban fogja fokozni a mezőgazdaságban amúgy is uralkodó munkáshiányt és ez az aggodalom a mai viszonyok között nagyon is érthető. Míg Magyarországon a mezőgazdasági munkásnak nincs az egész évben egyenletesen munkáalkalma, Németország intenzív mezőgazdaságában februártól októberig állandóan munkát talál. Erősen kell tehát hangsúlyoznom, hogy ezt a szezonvándorlást csak az annyira *viszonylagos*, különben Amerikába irányuló feleslegeink számára javasolom. Lehetetlennek tartom egyoldalú hatalmi politikával a munkásokat az országban visszatartani. Egyszerűen versenynek kell beállani elsősorban a munkafeltételek, azután az összes közviszonyok tekinte-

¹⁾ Lásd Ferenczi: »Le chômage et les migrations internationales des travailleurs« Paris 1913. német nyelven Gustav Fischernél, Jena; magyar nyelven a Munkanélküliség elleni küzdelem Magyarországi Egyesülete 2. sz. kiadványa 1912.

tében és ennek az lesz az első következménye, hogy Magyarországon is végre át kell térni az intenzívebb gazdálkodásra avégből, hogy a hozadék megfeleljen a magas munkabéreknek illetve, hogy a munkások az egész esztendőn át megfelelően bő kereseti lehetőségeket találjanak stb.

Másrészt a német munkásosztályok is bizonyos ellentállást fognak munkásaink bevándorlása ellen tanúsítani, amíg attól kell tartaniok, hogy ezen alacsonyabb kulturájú versenytársak az eddig kiküzdött életmódjukat fenyegetik. Ennek azonban az volna az ellenszere, hogy Németország viszont a bevándorlást a tényleges *szükséglet* szerint szabályozza. Németországnak meg kell teremteni a munkaközvetítésnek oly nemzeti szervezetét, amelynek alapján mindenkor megállapíthatja, vajjon van-e külföldi munkásra szüksége. A Németországban *fennálló munkásvédelmet, munkásbiztosítást és egyéb jóléti gondoskodást a külföldi munkásokra is ki kell terjeszteni*, nehogy egyes vállalkozók bérnyomás céljából, vagy egyéb meg nem engedett okokból importáljanak külföldi munkásokat. Magyarországnak és Ausztriának Németországba járó munkásai számára pedig követelnünk kell, hogy azokat az ellentmondó rendszabályokat is, amelyek ott egyes szövetségi államokban a *külföldi munkások igazolására* nézve fennállnak s a munkás méltóságával és a velünk fennálló szövetségi viszonyal összhangban egyáltalában nem állanak, megszüntessék és egységes szabályozással helyettesítsék. Magában a német birodalmi gyűlésben többször megállapították a munkásbarát pártok, hogy helytelen a külföldi munkást, akire az ország rá van utalva és a nyelvismeret hiánya stb. folytán a legügyefogyottabb, egyszerűen sorsának átengedni, mivel akkor könnyen megeshetik, hogy egyszerűen a munkaadó, a közigazgatási hatóság stb. önkényének válik áldozatává. A munkásvédelmet tehát, amelynek a bér, a munkaidő, az ellátás, az elszállásolás, a bánásmódra stb. kell vonatkoznia, ezekre a munkásokra is ki kell terjeszteni. A jogvédelem és a szociális biztosítás terén szintén kevéssé kielégítő állapotok állanak fenn. Ezen visszás állapotokat a németbirodalmi gyűlés 1912. évi tárgyalásai alkalmával adatokkal igazolták. A külföldi munkások védelméről alkotandó törvényben eleget kell tehát ezeknek a követeléseknek és óhajoknak tenni, még pedig Dánia mintájára, amely Németországnak versenytársa a galíciai munkapiacon. Dánia már 1908 ban mintaszerű törvényt alkotott e tekintetben, amelyet 1912. április 1-én kelt novellával megjavított. Nem részletezhetem itt e törvény tartalmát, de ha Németország hasonló intézkedéseket tenne, akkor a külföldi munkás a német mezőgazdaságban talán messzebbmenő védelmet nyerne, mint maga a német mezőgazdasági munkás. Ilyen törvény által tehát azok a szociális reformok is lökést kapnának, amelyekre a német mezőgazdaság régóta rá van utalva azért, hogy legalább a faluról való további elvándorlást csökkentsék. Ebből a szempontból ki kellene terjeszteni az egyesületi jogra, a munkásvédelemre, stb. vonatkozó törvényhozást a mezőgazdaságra is. A németországi intézkedések azonban fokozott mértékben készítenék Magyarországot és Ausztriát is hasonló agrárszociális reformok megalkotására, nehogy a közös munkapiacon teret veszítsenek. Ettől a fejlődéstől nemcsak a mezőgazdasági, hanem az *ipari munkásokra* nézve is nagy előnyöket várok Magyarországon.

Nem lehet ugyanis tagadni, hogy ipari szociálpolitikai törvényhozásunknak fejletlenségét is főleg agrárius köreinknek felfogására, a földbirtokos osztálynak politikailag mértékadó befolyására kell visszavezetni. Ez az osztály attól tart, hogy ha a törvényhozás az ipari munkások számára a jövőbe tekintő szociálpolitikát követ, akkor azt idővel a mezőgazdasági munkásokra is ki kell terjeszteni, különben a városba vándorlás még inkább megnövekedik. Az agrárkörök azt sem akarják, hogy az ipari és mezőgazdasági munkások közös szociálpolitikai berendezések keretébe jussanak, mivel attól tartanak, hogy ez bizonyos politikai veszélyeket idézne

elő. Ezt az álláspontot azonban rövidesen el kell majd ejteniök, amikor t. i. a nemzeti munkapiacnak a kivándorlás ellen való megvédése céljából megfelelő közös szervezetet kell teremtenünk. A kereslet-kínálat viszonyáról a munkapiacra ép oly tiszta képpel kell a kivándorlási országnak bírnia, mint a többi árúkról. Ezt az áttekintést Németországban úgyszólván teljesen biztosítja a közhasznú nyilvános munkaközvetítők szervezete, míg Magyarországon e téren is még csak a munka legelején állunk. Törvényhozásunk csak 1916-ban alkotott modern törvényt, amelynek alapján most az ipar és kereskedelem számára szerveznek gyér számú kerületi és helyi munkaközvetítők hálózata, amely azonban elvileg nem terjeszkedik ki a mezőgazdaságra. Arra hivatkoznak u. i., hogy az 1898. évi mezőgazdasági munkástörvény alapján kormányrendelet van érvényben, amely külön szabályozza a mezőgazdasági munkaközvetítést. Ez a szervezet azonban csak a papiroson létezik és egy tekintetben sem felel meg a modern, közhasznú munkaközvetítés fogalmának. A kérdésnek ez a szabályozása nagyon hátrányos a mezőgazdaság szempontjából is. A mezőgazdasági munkásoknak nagy része már ma is időlegesen az iparban dolgozik. Magának a mezőgazdaságnak sincs áttekintése az országban rendelkezésre álló mezőgazdasági munkásokról. Földművelésügyi minisztériumunk kimutatása szerint is szép számmal vannak járások, amelyekben munkásfelesleg van és mégis vannak ott más járásokból munkások; míg ellenben más járásokban nem lehetett idegenből munkásokat szerezni, ámbátor ott nagy volt a munkáshiány. A mezőgazdaságnak is nagy érdeke tehát, hogy a munkaközvetítőknek egységes nemzeti hálózata jöjjön létre. Ha egyszer rendelkezünk majd ezzel a fontos apparátussal, akkor az ennek élén álló országos munkaközvetítő útján léphetünk majd a német munkapiaccal is érintkezésbe és ezúton cserélhetjük ki munkapiaci kimutatásainkat, illetve helyezhetjük el *munkásfeleslegeinket*. Akkor lesz tehát lehetséges ezt a kérdést államközileg is egységesen szabályozni és azt az egyáltalában nem barátságos szomszédi versenyt végre megszüntetni, amely a munkapiacra a szezonmunkásokra nézve Németország és a magyar-osztrák monarchia között jelenleg folyik.

A nemzeti munkaközvetítés egységessége már magában is kedvezően hatna a magyar közgazdaság egyetemes szociálpolitikai fejlődésére. A faluról való elvándorlás elhárítása végett nehéz lesz például hosszú ideig a szociális biztosítás egységes kiépítésének ellentállni. Oly kis országban, mint Magyarország különben nem is lehetséges a rokkantbiztosítást külön az ipar és külön a mezőgazdaság számára megalkotni. Csak egységes és egyetemes népbiztosítással, amelynek tárgyilag a betegség, baleset, rokkantság esetére való biztosítását kellene felölelnie, lesz továbbá lehetséges Magyarországon a teljesen elhanyagolt közegészségügyet minden irányban olyképp kiépíteni, hogy azokkal a nagy veszélyekkel a lehető legkisebb költséggel és hatályosan szállhassunk szembe, amelyeket a háború idézett elő. Tehát itt is a *szociálpolitika egységességét* kívánjuk.

A munkásvándorlások ezen nagy automatikus visszahatása mellett, a szövetséges államok, a szociálpolitika egységes fejlődésének inkább mechanikus előmozdítása végett mielőbb az *egyezmények* terére fognak lépni. Ebben a tekintetben is utalnom kell arra, hogy az eddigi csekély ipari szociálpolitikai törvényhozásunkat is túlnyomórészt nemzetközi egyezmények alapján alkották meg. Van egy rég elavult ipartörvényünk 1884-ből, amely csak egészen csekély védelmet biztosít a gyermekek, fiatalok és nők számára; de majdnem valamennyi többi munkásvédő törvényünket nemzetközi ösztönzésre alkották meg. Utalok itt az első hivatalos munkásvédő konferenciára, amelyet Vilmos császár 1890-ben Berlinbe hívott egybe és amelyen a magyar kormány is képviseltette magát. Ezen konferencia »óhajainak« hatása alatt alkottuk meg az első modern szociálpolitikai tör-

vényeinket az ipari és kereskedelmi alkalmazottak betegségyezéséről, a vasárnapi munkaszünetről és az iparfelügyeletről. A későbbi, elvileg új törvényeket az 1908. évi berni nemzetközi egyezmény hatása alatt hoztuk meg (fehér foszfor eltiltása, nők éjjeli munkájának tilalma). Ezek a történeti előzmények mutatják az utat a jövő számára is. Kétségtelen, hogy legalább az ipari és kereskedelmi munkaadóink, különösen a háborús tapasztalatoknak és a munkásszervezetekkel való sűrű érintkezésnek hatása alatt, nem zárkoznak már el a szociálpolitikai intézkedések kedvező hatásainak elismerése előtt. Átlátják azt is, hogy az e téren való közeledés a nyugati államokhoz szükséges, hiszen így könnyebben jutnak külföldi előmunkásokhoz is. De mindenképen számolniok kell azzal, hogy akár akarjuk ezt Magyarországon, akár nem: *szociálpolitikai téren már a nemzetközi egyezmények nyomása alatt is tovább kell haladnunk.* Tudvalévő, hogy az entente államok szakszervezetei 1916-ban Leedsben, a középeurópai hatalmak és a neutrális államok szakszervezetei pedig ugyanabban az évben Bernben egyezsége jutottak, amelynek értelmében, *minimális szociálpolitikai követelések felvételét kívánják a békeszerződésekbe.* A német birodalmi gyűlés ezen mozgalom hatása alatt, már felhívta a kormányt, hogy enemű minimális követelésekért a jövőendő békekötések alkalmával szálljon síkra. Bekövetkezhetnék tehát az az eset, hogy Németország e tekintetben önállóan jár el és Magyarországra és Ausztriára való tekintet nélkül követelné az entente hatalmaktól olyan szociálpolitikai intézkedések megvalósítását, amelyek a mi számunkra is igen nagy ugrást jelentenének. De azt az esetet is el lehet képzelni, hogy a német kormány reánk való tekintettel, nem támasztana ilyen követeléseket és akkor az entente államok, amelyek munkásmozgalmuk hatása alatt részben már szintén idevonatkozó ígéreteket tettek, magukhoz ragadnák e téren a vezető szerepet, Ennek azonban semmikép sem szabadna bekövetkeznie. A jövőendő béketárgyalásoknál semmikép sem szabad a szociálpolitikát annyira kikapcsolni, amennyire az a keleti békeszerződésnek megkötésénél már megesett. Ott is igen fontos szociálpolitikai követeléseket kellett volna támasztanunk.

Sürgős szükség van tehát arra, hogy *felkérjük a szövetséges kormányokat* a szakszervezetek által kifejezett követelésekre vonatkozó tárgyalások *sürgős megkezdésére.* Csak így tudunk azután az általános béketárgyalások alkalmából egységesen fellépni.

Még röviden össze akarom foglalni, hogy mely kérdésekre nézve kell, a *mezőgazdaságot* is mindig belevonva, *mielőbb egységes álláspontra jutnunk.* Mindenekelőtt a *koalíciós jogra* vonatkozóan kell ennek megtörténnie, mert ebben az irányban nagy ellentétek vannak. A szervezkedési jog a munkásosztály emelkedésének legfontosabb eszköze, a társadalmi törvényhozásnak is leghatásosabb mozgatója és végül egyedül nyújt biztositékot arra, hogy az egységes munkásvédő törvényeket, illetve az azokra vonatkozó nemzetközi egyezményeket egyöntetűen végre is hajtják. Mind ezen okokból elkerülhetetlen, hogy a koalíciós jogot egységesen szabályozzuk és a cseremunkásaink számára is kölcsönösen biztosítsuk ezen fontos jognak egyenlő használatát.

A második kérdés, amelynek terén nagyobb egységességet kell teremtenünk: *a törvényes munkásvédelem.* Ezen a téren Ausztria és Németország között, amint azt Schiff tanár érdemes munkájában kimutatta, nincs számottevő ellentét. Ez a szerző tehát lehetségesnek tartja, hogy a két állam közül mindig az vegye át a másik intézkedéseit, amelyik az illető téren haladottabb. Magyarországra nézve azt az állítást kockáztatnám, hogy *a gyermekek, fiatalok és nők* nagyfokú háborús kihasználása után és tekintettel a munkaerőnek óriási értékemelkedésére a jövőben, azt a munkásvédelmet, amely Németországban és Ausztriában már megvalósult, Magyarországnak is *azonnal* át kell vennie. Ellenben a *felnőtt* munkások tör-

elő. Ezt az álláspontot azonban rövidesen el kell majd ejteniök, amikor t. i. a nemzeti munkapiacnak a kivándorlás ellen való megvédése céljából megfelelő közös szervezetet kell teremtenünk. A kereslet-kínálat viszonyáról a munkapiacra ép oly tiszta képpel kell a kivándorlási országnak bírnia, mint a többi árúkról. Ezt az áttekintést Németországban úgyszólván teljesen biztosítja a közhasznú nyilvános munkaközvetítők szervezete, míg Magyarországon e téren is még csak a munka legelején állunk. Törvényhozásunk csak 1916-ban alkotott modern törvényt, amelynek alapján most az ipar és kereskedelem számára szerveznek gyér számú kerületi és helyi munkaközvetítőkből hatósági hálózatot, amely azonban elvileg nem terjeszkedik ki a mezőgazdaságra. Arra hivatkoznak u. i., hogy az 1898. évi mezőgazdasági munkástörvény alapján kormányrendelet van érvényben, amely külön szabályozza a mezőgazdasági munkaközvetítést. Ez a szervezet azonban csak a papiroson létezik és egy tekintetben sem felel meg a modern, közhasznú munkaközvetítés fogalmának. A kérdésnek ez a szabályozása nagyon hátrányos a mezőgazdaság szempontjából is. A mezőgazdasági munkásoknak nagy része már ma is időlegesen az iparban dolgozik. Magának a mezőgazdaságnak sincs áttekintése az országban rendelkezésre álló mezőgazdasági munkásokról. Földművelésügyi minisztériumunk kimutatása szerint is szép számmal vannak járások, amelyekben munkásfelesleg van és mégis vannak ott más járásokból munkások; míg ellenben más járásokban nem lehetett idegenből munkásokat szerezni, ámbátor ott nagy volt a munkáshiány. A mezőgazdaságnak is nagy érdeke tehát, hogy a munkaközvetítőknek egységes nemzeti hálózata jöjjön létre. Ha egyszer rendelkezünk majd ezzel a fontos apparátussal, akkor az ennek élén álló országos munkaközvetítő útján léphetünk majd a német munkapiaccal is érintkezésbe és ezúton cserélhetjük ki munkapiaci kimutatásainkat, illetve helyezhetjük el *munkásfeleslegeinket*. Akkor lesz tehát lehetséges ezt a kérdést államközileg is egységesen szabályozni és azt az egyáltalában nem barátságos szomszédi versenyt végre megszüntetni, amely a munkapiacra a szezonmunkásokra nézve Németország és a magyar-osztrák monarchia között jelenleg folyik.

A nemzeti munkaközvetítés egységessége már magában is kedvezően hatna a magyar közgazdaság egyetemes szociálpolitikai fejlődésére. A faluról való elvándorlás elhárítása végett nehéz lesz például hosszú ideig a szociális biztosítás egységes kiépítésének ellentállni. Oly kis országban, mint Magyarország különben nem is lehetséges a rokkantbiztosítást külön az ipar és külön a mezőgazdaság számára megalkotni. Csak egységes és egyetemes népbiztosítással, amelynek tárgyilag a betegség, baleset, rokkantság esetére való biztosítását kellene felölelnie, lesz továbbá lehetséges Magyarországon a teljesen elhanyagolt közegészségügyet minden irányban olyképp kiépíteni, hogy azokkal a nagy veszélyekkel a lehető legkisebb költséggel és hatályosan szállhassunk szembe, amelyeket a háború idézett elő. Tehát itt is a *szociálpolitika egységességét* kívánjuk.

A munkásvándorlások ezen nagy automatikus visszahatása mellett, a szövetséges államok, a szociálpolitika egységes fejlődésének inkább mechanikus előmozdítása végett mielőbb az *egyezmények* terére fognak lépni. Ebben a tekintetben is utalnom kell arra, hogy az eddigi csekély ipari szociálpolitikai törvényhozásunkat is túlnyomórészt nemzetközi egyezmények alapján alkották meg. Van egy rég elavult ipartörvényünk 1884-ből, amely csak egészen csekély védelmet biztosít a gyermekek, fiatalok és nők számára; de majdnem valamennyi többi munkásvédő törvényünket nemzetközi ösztönzésre alkották meg. Utalok itt az első hivatalos munkásvédő konferenciára, amelyet Vilmos császár 1890-ben Berlinbe hívott egybe és amelyen a magyar kormány is képviseltette magát. Ezen konferencia »óhajainak« hatása alatt alkottuk meg az első modern szociálpolitikai tör-

vényeinket az ipari és kereskedelmi alkalmazottak betegsegélyezéséről, a vasárnapi munkaszünetről és az iparfelügyeletről. A későbbi, elvileg új törvényeket az 1908. évi berni nemzetközi egyezmény hatása alatt hoztuk meg (fehér foszfor eltiltása, nők éjjeli munkájának tilalma). Ezek a történeti előzmények mutatják az utat a jövő számára is. Kétségtelen, hogy legalább az ipari és kereskedelmi munkaadóink, különösen a háborús tapasztalatoknak és a munkásszervezetekkel való sűrű érintkezésnek hatása alatt, nem zárkóznak már el a szociálpolitikai intézkedések kedvező hatásainak elismerése elől. Átlátják azt is, hogy az e téren való közeledés a nyugati államokhoz szükséges, hiszen így könnyebben jutnak külföldi előmunkásokhoz is. De mindenképen számolniok kell azzal, hogy akár akarjuk ezt Magyarországon, akár nem: *szociálpolitikai téren már a nemzetközi egyezmények nyomása alatt is tovább kell haladnunk.* Tudvalévő, hogy az entente államok szakszervezetei 1916-ban Leedsben, a középeurópai hatalmak és a neutrális államok szakszervezetei pedig ugyanabban az évben Bernben egyezsége jutottak, amelynek értelmében, *minimális szociálpolitikai követelések felvételét kívánják a békeszerződésekbe.* A német birodalmi gyűlés ezen mozgalom hatása alatt, már felhívta a kormányt, hogy enemű minimális követelésekért a jövő békekötések alkalmával szálljon síkra. Bekövetkezhetnék tehát az az eset, hogy Németország e tekintetben önállóan jár el és Magyarországra és Ausztriára való tekintet nélkül követelné az entente hatalmaktól olyan szociálpolitikai intézkedések megvalósítását, amelyek a mi számunkra is igen nagy ugrást jelentenének. De azt az esetet is el lehet képzelni, hogy a német kormány reánk való tekintettel, nem támasztana ilyen követeléseket és akkor az entente államok, amelyek munkásmozgalmuk hatása alatt részben már szintén idevonatkozó ígéreteket tettek, magukhoz ragadnák e téren a vezető szerepet, Ennek azonban semmikép sem szabadna bekövetkeznie. A jövő béketárgyalásoknál semmikép sem szabad a szociálpolitikát annyira kikapcsolni, amennyire az a keleti békeszerződésnek megkötésénél már megesett. Ott is igen fontos szociálpolitikai követeléseket kellett volna támasztanunk.

Sürgős szükség van tehát arra, hogy *felkérjük a szövetséges kormányokat* a szakszervezetek által kifejezett követelésekre vonatkozó tárgyalások *sürgős megkezdésére.* Csak így tudunk azután az általános béketárgyalások alkalmából egységesen fellépni.

Még röviden össze akarom foglalni, hogy mely kérdésekre nézve kell, a *mezőgazdaságot* is mindig belevonva, *mielőbb egységes álláspontra jutnunk.* Mindenekelőtt a *koalíciós jogra* vonatkozóan kell ennek megtörténnie, mert ebben az irányban nagy ellentétek vannak. A szervezkedési jog a munkásosztály emelkedésének legfontosabb eszköze, a társadalmi törvényhozásnak is leghatásosabb mozgatója és végül egyedül nyújt biztossítékot arra, hogy az egységes munkásvédő törvényeket, illetve az azokra vonatkozó nemzetközi egyezményeket egyöntetűen végre is hajtják. Mind ezen okokból elkerülhetetlen, hogy a koalíciós jogot egységesen szabályozzuk és a cseremunkásaink számára is kölcsönösen biztosítsuk ezen fontos jognak egyenlő használatát.

A második kérdés, amelynek terén nagyobb egységességet kell teremtenünk: *a törvényes munkásvédelem.* Ezen a téren Ausztria és Németország között, amint azt Schiff tanár érdemes munkájában kimutatta, nincs számottevő ellentét. Ez a szerző tehát lehetségesnek tartja, hogy a két állam közül mindig az vegye át a másik intézkedéseit, amelyik az illető téren haladottabb. Magyarországra nézve azt az állítást kockáztatnám, hogy *a gyermekek, fiatalok és nők* nagyfokú háborús kihasználása után és tekintettel a munkaerőnek óriási értékemelkedésére a jövőben, azt a munkásvédelmet, amely Németországban és Ausztriában már megvalósult, Magyarországnak is *azonnal* át kell vennie. Ellenben a *felőtt* munkások tör-

vényes védelmére vonatkozóan azt az eszmét vetném fel, hogy tekintettel a nagyon eltérő társadalmi és egyéb viszonyokra, szakértő bizottságokat küldjenek ki a kormányok, amelyek az egyes államokban fennálló intézkedéseket a termelésre való visszahatásuk szempontjából vizsgálják meg és átmeneti intézkedéseket, határidőket stb. állapítsanak meg avégből, hogy végeredményben a szociális reformnak ez a területe is idővel egységes legyen. Idetartozik a *munkafelügyelet* egységes szakszerű újjászervezése is.

Végül, mint említettem, Magyarországon is feltétlenül szükség van egyetemes *népbiztosításra* (betegségi, baleset, rokkantságesetére való és hátrahagyottak javára szolgáló biztosítás), amely valamennyi termelési ágat, még pedig lehetőleg nemcsak a béralkalmazottakat, hanem a kevésbé tehetős önállóakat is felöleli. Arra az esetre azonban, hogy ez a nagy reform nem valósulna meg a közeljövőben, javaslom, hogy az Ausztriában és Magyarországon is fennálló *betegségi és balesetbiztosításra nézve haladéktalanul államközi egyezményt kössünk*. Hiszen tarthatatlan állapot, hogy Németország, Magyarország és Ausztria külön-külön csak Olaszországgal kötöttek a balesetbiztosításra nézve egyezményeket. Az olasz állampolgárok, kiket ez államok valamelyikében baleset ért, a járadékigény bekövetkezése után járadékukat a külföldön is megkaphatják, míg ellenben a szövetséges Németország, Ausztria és Magyarország között ilyen egyezmények nem állanak fenn, a mi állampolgárainkra, illetve hozzátartozóinkra nézve esetenként a legnagyobb hátránnyal járhat.

A szociális törvényhozás és közigazgatás, a szegényügy, a hadirokkantokról és hadihátrahagyottokról való gondoskodás egész területén is a jövőben lehetőleg egységesen kell eljárunk, a korszellem követeléseit lehetőleg egyidőben kell teljesítenünk és lakosságunk életszükségleteinek kielégítése tekintetében is lehetőleg kölcsönösen kell támogatnunk egymást. Ezzel elősegíthetjük azt a törekvést, hogy munkapiaci viszonyainkat lehetőleg kiegyenlítsük és ezzel e részben termelési feltételeink is lehetőleg egyformán alakuljanak.

Ha ebben a szellemben fogunk összhangzatos szociálpolitikát folytatni, akkor meg fogjuk tartani munka- és véderőnket saját határaink között, nem kell majd egész hadseregeket Amerikának átengedni, a temetőinket sem kell gyermekeknek és az életküzdelem túlságosan korán elesett áldozatainak tetemeivel megtöltenünk és szabad népeinknek lehetőleg nagyszámú családokban telhetik majd gyönyörűségük. Akkor a vezető szerepet nemcsak az ellenséget pusztító küzdelemben, hanem népeink és ezzel idővel az egész emberiség továbbfejlődéséért való szociális munkában is meg fogjuk tartani. Ha erre az útra lépünk, akkor meg fogjuk győzni a közeledés ellenfeleit és idővel tiszteletüket és nagyrabecsülésüket is ki fogjuk érdemelni.

»A módosított munkásbiztosítási törvény« című mű ajánlása.
 A »**Belügyi Közlöny**« f. évi április 7-én megjelent száma közli a m. kir. Belügyminiszter urnak 8.760/1918. számú következő rendeletét: »*Dr. Pap Géza miniszteri tanácsos összeállította és magyarázó jegyzetekkel látta el az ipari és kereskedelmi alkalmazottak betegség és baleset esetére való biztosításáról szóló 1907 : XIX. törvénycikknek azt a szövegét, amely már az 1917 : VII. t.-c. 2. §-ában kapott felhatalmazás alapján kiadott minisztériumi rendelettel foganatosított módosításokat is feltünteti. Ez a kiadás, amely a módosítások tekintetében minden más segédkönyvet fölöslegessé tesz, az anyag áttekinthető csoportosításán felül különösen a munkásbiztosítási járulékok és díjak behajtása körül felmerülő kétségeket eloszlató magyarázatai révén hasznos szolgálatot tesz a közigazgatási hatóságoknak, és ezért beszerzése melegen ajánlható. A mű a Munkásügyi Szemle (Budapest, V., Falk Miksa-utca 5.) kiadásában jelent meg.*« A kiadó a szabadságoltatási törvény, vagy más jogszabály alapján személyes szolgálatot teljesítő egyének betegségi és balesetbiztosítási kötelezettségéről kiadandó minisztériumi rendeletet a megrendelőknek díjtalanul és portómentesen küldi meg.

A munkásság törvényes érdekképviselése.

Irta dr. Rónai Zoltán.

Van-e a munkásságnak törvényes érdekképviselőre szüksége.

Anglia kivételével Európa csaknem valamennyi államában a különböző munkáltatói rétegeknek van törvényes érdekképviselőjük. A kereskedelmi és iparkamarák, a mezőgazdasági kamarák hatósági jelleggel képviselik az ipar, a kereskedelem, a mezőgazdaság kapitalistáinak érdekeit. A múlt század utolsó évtizedeiben merült fel néhány európai államban a munkások törvényes érdekképviselőtének, a munkások kamaráinak gondolata. Paritásos formában ez az eszme Belgiumban, Hollandiában, Franciaországban meg is valósult. A német szociálpolitika legutóbbi korszakának reakciós jellegét szembetűnően mutatja, hogy a munkások törvényes érdekképviselője éppenséggel nem forradalmi gondolatának megvalósítása minő óriási nehézségekkel találkozik Németországban. 1890-ben igéri meg császári szó a munkások kamarai képviseltetését, azóta négy törvényjavaslat, számos parlamenti és bizottsági tárgyalás és a kérdés még mindig megoldatlan. A háború idejében ez a probléma újból aktuálissá vált Németországban, Ausztriában, sőt legutóbb Magyarországon is.

A kapitalisztikus jellegű törvényes érdekképviselő a képviselt társadalmi réteget illető legkülönbözőbb törvényi, rendeleti s egyéb hatósági szabályozásokat készítik elő adatgyűjtés, vélemények előterjesztése segítségével. Ellenőrző és véleményező munkájuk kíséri a törvények és rendeletek végrehajtását, sőt bizonyos mértékben maguk is törvényes végrehajtó szervek. Van-e szüksége a munkásságnak hasonló képviseltetésre?

Valami döntő szerepe a törvényhozásban és a törvények végrehajtásában a különböző kapitalista kamaráknak nem volt, de azért kétségtelen, hogy bárha az államnak és a különböző helyi hatóságoknak egész érdeklődése elsősorban a kapitalista osztályok szükségleteinek kielégítésére irányul és így a kapitalisztikus érdekképviselő a jogalkotás és a végrehajtás szempontjából ezeknek a testületeknek is. Pontosan a jelentőségük fokát nem lehet megmérni, de erőteljes fejlődésükből, a különböző kapitalista rétegeknek egymással s a munkásosztállyal szemben fennálló érdekellentétből, az érdekképviselőnek az állami s községi bürokrácia részére nyújtott segítségéből s a bürokráciára gyakorolt nyomásukból s egyéb jelekből bizony következtethető, hogy a képviselt érdekek szempontjából nem volt haszontalan ezeknek a testületeknek a működése. S ezeknek a testületeknek a pusztá létezésé már indokoltá teszi a munkások hatósági érdekképviselőinek a megteremtését. Mert ha a kereskedőknek és iparosoknak, a földbirtokosoknak vannak kamaráik, érdekeik hivatalos formákban fejezhetők ki, akkor a munkásságnak ilyen törvényes érdekképviselő nélkül való hagyása egymagában azt jelenti, hogy az állam a munkásság érdekeit alacsonyabbrangú érdekeknek tartja, mint a kapitalistákéit. Már ez a törvényesen kifejezésre jutó lebecsülés is árt a munkásság presztízsének s így érdekeinek.

Felvethető az a kérdés, vajjon a különböző szakszervezetek, társadalmi érdekképviselő mellett, amelyek jórészt a kapitalista törvényes érdekképviselő kialakulása után jutottak nagyobb jelentőségre, van-e egyáltalán fontossága a hatósági, a kamarai képviseltetésnek?

Ennek a kérdésnek az eldöntésénél kétségtelenül figyelembe veendő, hogy a különböző szakszervezetek az osztályoknak csak egy részét képviselik, míg a kamara az egész osztály képviselője és ezért illeti meg

bizonyos hatósági tekintély és a hatóságnak ez a tekintélye egymagában véve olyan előny a bürokratikus társadalomban, amelyről az amúgy is háttérbe helyezett munkásosztály (munkások alatt értem mindenkor a különböző technikai és kereskedelmi alkalmazottakat is) nem mondhat le. Azonkívül a szakszervezetek harci szervezetek, a gazdasági harc őket lekötő munkájában gyakran háttérbe szorul a munkásosztály állapota tudományos megfigyelésének, az adatgyűjtésnek, a törvényelőkészítésnek feladata.

A munkásszakszervezetek anyagi ereje sem teszi sokszor lehetővé a szociális adatgyűjtéssel és a törvények és rendeletek előkészítésével járó nem egyszer jelentős anyagi eszközöket kívánó feladatok kivitelét. A munkások szakszervezetei itt kétségtelenül hátrányban vannak a nagyobb anyagi eszközök felett rendelkező munkáltató szervezetekkel szemben. Gondoljunk pl. a Magyarországi vasművek és gépgyárak országos egyesületének sokszor pazar kiadványaira! Ily körülmények között a munkások törvényes érdekképviseletének hiánya voltaképp többet jelent, mint a munkáltatói hasonló jellegű testületeknek esetleges hiánya.

Magyarországon a munkásság törvényes érdekképviseletei voltaképp nagyobb mértékben szükségesek és nagyobb feladatok előtt állanak, mint a külföldön. Szociálpolitikánkat, azt lehet mondani, a semmiből kell felépítenünk, egyszerre hosszú évtizedek mulasztásait kell pótolni. A munkásság érdekei nem szólalnak meg sem a parlamentben, sem a törvényhatóságokban; az iparfelügyeletünk távolról sem hatékony szerve a meglevő hiányos törvények végrehajtásának. Az országban rendkívül alacsony fokon áll a szociálpolitikai műveltség. Szociális statisztikánk teljesen kezdetleges. A szociálpolitikai haladás legerősebb rugója, a szakszervezet, nálunk távolról sincs felruházva olyan jogokkal, mint Európa többi államaiban. A fogyasztók szervezetlenebbek mint másutt, az ú. n. termelők hatalmasabbak. Ilyen körülmények között a munkájukból élőkről, a fogyasztókról való hatósági gondoskodás, történjék az bárcsak az adatgyűjtés, az előkészítés és a véleményezés formájában, nagyobb jelentőségű, mint olyan országokban, ahol a szociálpolitika fejlettebb.

Érdekes jelenség és társadalmunk osztályszervezetének egyik szembe-tűnő bizonyossága, hogy a munkások hatósági képviseltetésének szükségességét leggyakrabban nem azzal indokolják, hogy a munkásoknak is legyen annyi joguk, mint a különböző munkáltatóknak, nem speciális munkásérdekkel, hanem a társadalmi béke gondolatával. A társadalmi béke, elsősorban a sztrájkoktól veszélyeztetett ipari béke az, amely sokak szerint a munkások törvényes érdekképviseletének a létjogosultsága, sztrájkelhárítás céljából paritásos egyeztető hivatalokat kell felállítani s ez az egyeztetés a főfeladata a munka kamaráinak. A sztrájkokból eredő közgazdasági kárt csak az egyeztetés, a hatósági egyeztetés tervének a megvalósításával lehet csökkenteni.

Nem állítjuk, hogy az egyeztető hivatalokkal nem lehet bizonyos mértékben csökkenteni a sztrájkokat. De csak bizonyos előfeltételek fennforgása esetén és csak bizonyos fokig.

Munkások és munkáltatók közötti megegyezéseknek a legfontosabb előfeltétele: a szakszervezetek erőssége. Ez ma már csaknem szociálpolitikai közhely. Angliában a békés megegyezéseknek, a tarifaszervezeteknek a száma igen nagy. Hollandiában és Franciaországban különböző hivatalos békéltető szerveknek munkája erős szakszervezetek nélkül rendkívül csekély jelentőségű volt.¹⁾ Németországban is a nagy szakszervezetek kooperációja mellett egészen eltörpül az ipari bíróságok békéltető munkája. 1910-ben egész Németországban csupán 35 esetben vetette magát alá az ipari bíróságok békéltető döntésének mindkét fél. A tárgyalást a harcrakész

¹⁾ Harms : Die holländischen Arbeitskammern. 35. s köv. l.

munkássággal szemben a munkáltató pozíciója bizonyos mértékű feladásának tekinti s ezért a munkáltatók azok, akik elsősorban ellenszegülnek a hatósági békéltetésnek. Amíg nem áll velük szemben a szakszervezet ereje, amely az esetleges küzdelmet rendkívül bizonytalanná és nagy kárt okozóvá teszi, addig a különböző békéltetők hivatása nem csábítja őket. Mint az államok egymásközi viszonyában, úgy a különböző társadalmi osztályok harcában is a békére való készségnek a háborútól való félelem a legnyomósabb oka. Ezért minden békéltető hatóságnál többet ér a tarifaszervezetek, az ipari békekötések előkészítése szempontjából az erős szakszervezet.

Nem sokat változtatna a helyzeten az a terv, hogy minden bérharc előtt legyen kötelező a békéltető tárgyalás. A békéltetés az esetek jelentékeny részében üres formalitássá válnék, kilejlődnék a békéltetésnek az a rendszere, amelyet a válóperek gyakorlatából olyan jól ismerünk. Valamivel több jelentőséget tulajdonítunk annak a javaslatnak, amely az egyeztető-hivatalt tárgyalásra jogosítja akkor is, ha csak az egyik fél kívánja a békéltetést, s megadja a makacskodó fél megidőzésének hatalmát. A külföld tapasztalatai alapján bizvást állíthatjuk, hogy a tárgyalásokat jelentékeny részben a munkások fogják kérni. Bizonyos erkölcsi jelentősége az így hozott, bárha nem kötelező erejű határozatoknak el nem vitatható. Különösen olyan esetekben, mikor a sajtó nem áll teljesen kapitalista befolyások alatt.

A munkások törvényes érdekképviselőinek a *törvényelőkészítésben és végrehajtásban való közreműködése* nézetünk szerint *fontosabb feladat, mint a békéltető funkciójuk*. Annál is inkább, mert a békéltetés más keretben is megvalósítható, gondoljunk például a német ipari bíróságokra. Kétféle hatósági békéltető szerv nézetünk szerint felesleges is.

A munkások törvényes érdekképviselőinek feladatköre.

A szociálpolitikának, a társadalmi tudománynak és a statisztikának nagymértékű fejletlensége Magyarországon különösen fontossá teszi a szociálpolitikai tevékenységet előkészítő *adatgyűjtést*. Nagyarányú statisztikai felvételek természetesen ezután is az állam feladatai közé sorolódnak. Bárha itt is van szerepe a kérdések fölvetésénél, a módszer megállapításánál a törvényes érdekképviselőnek. Szerepe sokkalta fontosabb azonban bizonyos helyekre, szűkebb körökre terjedő adatgyűjtésnél, anekétek rendezésénél. Az adatgyűjtésnek nemcsak a legszorosabb értelemben vett munkaviszonyra kell kiterjedni, hanem a munkásság összes fontosabb életviszonyaira. Így a munkások egészségi viszonyaira, lakásügyére, nevelésére, stb.

Ma a munkásokat érintő legtöbb rendszabály kibocsátásánál csak a munkáltatók érdekképviselőit hallgatják meg. Sokszor azokat sem, csak magukat a közvetlenül érdekelt munkáltatókat. Szociálpolitikai törvényeink tele vannak a legkülönbözőbb kivételekkel. Pl. a vasárnapi munkaszünetről szóló, a nők éjjeli munkáját tiltó törvény. Ezeket a kivételeket hatóságaink derűre-borúra alkalmazzák egyoldalú munkáltatói információ után. Ha valamely pörben vitássá válik a munkaviszonyt érintő valamely kérdés, pl. minő szokás fejlődött ki a felmondásra nézve a női szabóiparban, akkor a bíróság megkérdezi a kereskedelmi és iparkamarát. A kamara kiadja a kérdést véleményezés céljából egy-két munkáltatónak, sokszor annak az ipartestületnek, amelynek békéltető bizottsága ítélte a kérdéses ügyben. Előfordult már, hogy a kamara szóról szóra azt a véleményt adta, amit az ipartestület békéltető bizottsága mondott ki határozatában. A forrás mindkét esetben ugyanaz volt. Viszonyaink között nem elegendő a mun-

kások törvényes érdekképviselete *véleményezési* jogának kimondása, hanem bizonyos esetekben a záróatórvény mintájára *kötelezővé kell tenni az intézkedés kibocsátása előtt az érdekképviselet meghallgatását.*

Sok előterjesztés temetője a papírkosár. Ezért még sem tartjuk egészen lényegtelennek a munkások érdekképviseleteinek *előterjesztési* jogát. Szociálpolitikánknak vannak egész területei, amelyek a munkásság érdekei szempontjából még eddig alig világítottak meg. Gondoljunk pl. a községi szociálpolitikára és az ezzel kapcsolatos számtalan problémára. Ha lesznek hatóságok, amelyeknek feladata a munkásérdek látószögéből vizsgálni állandóan a fölmerülő problémákat és a hatóságok figyelmét felhívni gyakorta olyan megoldásokra is, amelyek a munkásság szempontjából fontosak és munkáltatói érdeket sem sértenek (gondoljunk a közegészségügy, a lakásügy nem egy kérdésére), akkor csaknem elképzelhetetlen, hogy a hatóságok szociálpolitikai műveltsége, érdeklődése előbb-utóbb ezek hatása alatt valamit ne fejlődjen.

A hatóságok működésének folytonos *ellenőrzése* is bizonyos mértékben a törvényes érdekképviselet hatáskörébe esik. Szükséges az iparhatósággal és az iparfelügyelettel való állandó kapcsolat megteremtése. A kamarának sokkal inkább lesz módja a hatóságokkal érintkezésbe jutni, mint az egyes munkásnak.

Sőt nemcsak a végrehajtás ellenőrzése, hanem a *végrehajtásban való egyenes közreműködés* is feladata a munkásérdek képviseletnek. A legkülönbözőbb hatósági működések történnek a munkások bevonásával. Így pl. a munkaközvetítés, az ipari bíróságok kérdése. Még több esetben kellene ennek majd a jövőben bekövetkeznie. Nézzük a tanoncok oktatásának, a hadigondozásnak, az ipari bíróságnak, az egyeztetésnek feladatait. Ily esetekben a munkásságot a különböző intézmények bizottságaiban a kamara küldöttei képviselhetnék.

A munkásság érdekképviselete állandó *összeköttetésben* lehet a munkáltatói érdekképviselettel. Közreműködhetne tarifaszervezések létesítésénél. Sőt ha a munkás és munkáltatói érdekképviseletek megegyezésre jutnának a munkaviszonyt érintő bizonyos kérdésekben, akkor megállapodásaikat a jogszabály jellegével lehetne felruházni. Az ily megállapodások végrehajtásáról az érdekképviseletekből kiküldött bizottságok gondoskodnának. (L. Sinzheimer: Ein Arbeitstarifgesetz, 206. old.)

Külön jelentősége van a munkásérdek képviseletek működésének a *fogyasztói érdekek védelmének* terén. Az áralakulásnak és az áralakításnak (nagyon valószínű, hogy a maximális árak megmaradnak egyidőre a háború után is), az adópolitikának, a vámpolitikának kérdései eleddig leginkább munkáltatói szempontból vizsgáltattak meg. A munkások kamaráinak feladata mindezekben a kérdésekben a munkások és így a fogyasztók szempontjából foglalni állást. Lehet mondani, *hogy a fogyasztók egyedüli hivatalos érdekképviseletei a munkások kamarái lesznek.* A lakásügynek, a közlekedésnek problémái a lakó szempontjából hivatalosan ezekben a kamarákban nyernének megvilágítást.

A háború áldozatait, a hadigondozásra szorulókat elsősorban a munkásosztályból kerülnek ki és a hátramaradottak és rokkantak munkára szorulnak. A kamarák lesznek hivatalból a hátramaradottaknak és rokkantaknak védői. A hadigondozás komplikált szabályainak át kell mennie majd a gondozottak érdekeit védő kamarák szitáján.

Munkáskamarák vagy munkakamarák ?

Ez a kérdés a munkások törvényes érdekképviseletének a legfontosabb vitakérdése. A szociálpolitikai elmélet és a különböző politikai pártok állásfoglalása e kérdésekben rendkívül változó. Munkakamara, azaz a mun-

kások és munkáltatók paritásos érdekképviselése mellett döntött a francia a holland és a belga törvényhozás. Mind a négy német javaslat a paritásos érdekképviselést álláspontjára helyezkedik. (Az olasz és francia úgynevezett »munkáskamarák«, a munkásszervezetek intézményei hatósági támogatással, de nem hatósági jelleggel, kamaráknak tehát a szó sajátos értelmében nem tekinthetők.) A német szociáldemokrata párt először munkakamarákat akart, bárha mindig voltak a pártban a munkáskamaráknak, azaz a kizárólag munkásokból álló törvényes érdekképviselőknek is hívei. (Engels is ezek közé tartozott.)

1905-ben a kölni szakszervezeti kongresszuson megváltozik a szakszervezetek többségének az álláspontja. Kétharmad szótöbbséggel a munkáskamarák mellett döntenek. A nem szocialista szakszervezetekkel való megállapodás a háború alatt a szocialista szakszervezeteket is arra készíti, hogy a szakszervezetek közös javaslatában a munkakamarák eszméjét fogadják el, bárha a munkások osztályának autonomiájával, különvéleménymondási jogával.

A magyar és osztrák szakszervezeti kongresszusok legutóbbi határozatai, az osztrák-cseh szocialista képviselőknek az osztrák parlament elé terjesztett javaslata a tiszta munkásképviselést, a munkáskamara álláspontja mellett dönt.¹⁾

Nézetünk szerint, ha a munkások törvényes érdekképviselétének a fő feladatát a szociálpolitika terén munkásérdekek kifejtésében látjuk, akkor nyilván a *munkáskamarák álláspontjára kell helyezkedni*. Kétségtelenül a szociálpolitikai fejlődés, jó munkásegészségügy, rövid munkaidő, magas bérek előfeltételei az ipar fellendülésének is, de ezen felismerés dacára nyilvánvaló, hogy *a szociálpolitikai feladatok konkrét megvalósítása esetén a munkásérdek és a munkáltatói érdek rendszerint összeütközik*.

A munkáltatók jelentős részének konzervatizmusa, a munkások szellemi nivójának emelkedésétől való féltelme, a szociálpolitikai terhek emelésével járó átmeneti zavarok, bizonyos munkáltató rétegeknek ezen terhek viselésére való kisebb-nagyobb képtelensége és egyéb okok mindazt eredményezik, hogy a legtöbb szociálpolitikai kérdés a munkások és a munkáltatók harca után jut csak megoldásra. Már most a két ellentétes álláspont képviselőinek egy testületbe foglalása valóságos kényszerházasság. Az eredmény: folytonos surlódások. Példát nyújt erre a belga és holland kamarák története. Rendszerint bizalmatlanság és ellenségeskedés honol ott, ahol jó egyetértésnek kellene lennie.²⁾ Hollandiában és Belgiumban gyakran előfordul, hogy a munkaadók nem is választanak küldötteket a paritásos kamarákba. Az ily szervezeti forma mellett a munkáltatóknak, akik a kereskedelmi és ipari stb. kamarákban amúgy is képviselve vannak, másfél-szeres képviselést jut. A munkásoknak pedig fél képviselést. Nem is szólva arról, hogy az ilyen paritásos kamara irodája, titkára a szociálpolitika és fogyasztópolitika kérdéseiben folyton megalkuvó álláspontot kénytelenek elfoglalni. Az egész állami és társadalmi életnek a vagyontalan néposztályok szemszögéből való szakszerű vizsgálata ily megoldás mellett alig érhető el. Ezen azután a munkások különvéleményének joga, mintahogy ezt a német szakszervezetek javaslata tervezi, alig segíti.

A paritásos érdekképviselést mellett fel szokták hozni a munka-

¹⁾ A német szociálpolitika nem egy képviselője, mint pl. Herkner (Arbeiterfrage 6. kiadás I. k.), Bücher (Zeitschrift für Staatswiss. LX. 400 o.), Fuchs (Archiv für Socialwiss. XX. k.) a munkáskamarák mellett van. A munkáskamarák mellett szólt fel Württemberg és Baden belügy-minisztere. A munkakamara mellett foglalt állást különösen Harms (Deutsche Arbeitskammern, Das Arbeitskammergesetz). Nálunk Ferenczi Imre (A munkáskamarák megteremtése, Közgazdasági Szemle 1917.) a munkáskamarák mellett nyilatkozott. Munkáskamarák mellett döntött a budapesti ipar- és kereskedelmi kamara szociálpolitikai szakosztálya is. L. a Gesellschaft für Soziale Reform kiadványait (Schriften der Gesellschaft für Soziale Reform 12., 14. 16., 19. és 21. füzetét), továbbá Pereszlényi Pál: A munkáskamarák c. tanulmányát.

²⁾ Varlez: Die Organisation der Industrie- und Arbeitsräte in Belgien 51. o.

kamarák nagyobb súlyát az egyoldalú munkáskamarákkal szemben. Csak-hogy ez a nagyobb súly csupán oly álláspontok javára érvényesül, amelyeket a munkáltatók is elfogadnak. *Ily megegyezések létrejöhetnek azonban a munkakamarák és kereskedelmi és iparkamarák között is külön munkakamara felállítása nélkül.* A munkakamara mellett felhozott döntő érv és ezt hangsúlyozza különösen Harms, a munkakamara egyik legagilisabb képviselője is¹⁾ különböző műveiben, a következő: a sztrájkelhárítás, az egyeztetés: csak paritásos kamarán belül valósítható meg. S miután a munkakamarák felállításának eleddig döntő indoka az egyeztetés előmozdítása volt, ezért terjedt el inkább a munkakamarának mint a munkáskamarának gondolata.

Azonban az egyeztetés megvalósítható a munkáskamara intézménye mellett is. *Az egyeztető hivatalba küldötteket delegálhatnak úgy a munkáskamarák, mint a munkáltatói kamarák.* Ezek a küldöttek pártatlan elnököt választanak. A paritásos egyeztető-hivatalokhoz nem szükségesek a paritásos kamarák. Sőt az ilyen egyeztető-hivatalok működésének eredményességére nagyobb a kilátás akkor, ha a szociálpolitikai viták nem teszik a paritásos kamarákban rendkívül feszültté a helyzetet.

Külön kamarák mellett nemcsak közös egyeztető-hivatal létesítését tartjuk lehetségesnek, hanem bizonyos vidék, illetőleg szakma munkaviszonyaira nézve a két törvényes érdekképviselő között megállapodások kötését is, amelyeket az állam jogszabály jellegével ruházhat fel. Az ilyen szabályozás a jog nem egy vidékét mentesítené a bürokratikus beavatkozás terhe alól és széles teret nyitna az önkormányzati gondolat megvalósításának.

Minő munkásrétegekre terjedjen ki a kamara?

A kamara munkásérdekképviselő. Ha valamegy munkásrétegre nem terjed ki, akkor ez azt jelenti, hogy az illető rétegnek az állam nem akarja megadni az érdekképviselő jogát. A munkásosztály érdekeit jól csak a munkásság minden rétegére kiterjedő kamara képviselheti.

Vizsgáljuk azoknak a munkásrétegeknek a kérdését, amelyeket a külföld különböző törvényhozási kísérletei a kamarákból ki akarnak reszteni.

A *házi cselédek* a legelnyomottabb munkásréteg. Miután a házi cseléd, elszigetelten többedmagával rendkívül ritkán dolgozik, ennek a rétegnek a megszervezése rendkívüli nehézségekbe ütközik. A szervezkedés lehetőségétől csaknem megfosztva, az állam ki akarja még őket zárni a törvényes érdekképviselőből is. Még egy ország törvényhozása vagy hivatalos törvényjavaslata sem gondolt a cselédek kamarai képviseltetésére. Ez az eset is klasszikus bizonyosága annak a tételnek, hogy az állam jogot társadalmi nyomás nélkül nem ad.

Mezőgazdasági munkások. Mezőgazdasági kamara nincs nálunk. a külföld számos országában megvan. Magyarországon a mezőgazdasági kamara hiánya nem jelenti a földbirtokosok társadalmi befolyásának hiányát. Mezőgazdasági kamara lesz, kormányprogramban van, de voltaképp nincs rá szükség. A képviselőház, a törvényhatóságok jórésze a mezőgazdaság, helyesebben a mezőgazdaság munkáltatóinak érdekképviselője. A mezőgazdasági munkások törvényes érdekképviselőjének hiánya voltaképp kettős jogfosztást jelentene. A mezőgazdasági munkásnak nincs koalíció-joga. Ezenkívül még kamarákban sem fejezhetné ki az érdekeit. A mezőgazdasági munkásoknak az érdekképviselőből való kizárása épp oly bizonyosága a társadalmi erő és a jogi elismerés összefüggésének, mint a cselédség helyzete. Amint az *európai szociálpolitika nagyrészt a mezőgazdaságinál jobban szervezett ipari munkás szociálpolitikája, épp úgy a munkások tör-*

¹⁾ Harms. Deutsche Arbeitskammern. 66. és köv. old.

vényes érdekképviselése is minden törvényhozási múnél és hivatalos javaslatnál csak az ipari munkásság kamarája. Természetesen a mezőgazdasági munkáskérdés sajátos szabályozásának szüksége miatt a mezőgazdasági munkások részére a kamarán belül külön szakosztály volna szervezendő.

Az állam munkásai. Az első német törvényjavaslat az állam bizonyos munkásait kizárta a kamarák köréből. (Vasuti munkások, a hadi tengerészet és a hadsereg üzemeinek munkásai.) A birodalmi gyűlés erőteljes nyomására bekerültek a harmadik javaslatba az állami munkásság előbb kizárt rétegei is.

Nálunk még fontosabb az állami munkások törvényes érdekképviselésének kérdése, mint Németországban. Németországban aránylag fejlett állami szociálpolitika van az állam üzemeiben. Nálunk csaknem mindenütt rosszabb az állam munkásainak helyzete a magánüzemek munkásainál. Németországban a déli államokban az iparfelügyelet kiterjed a vasutak munkásaira is. Poroszországban az antiszociális bírói judikatura eleinte a hatóságok ellenzése dacára kivonta a vasuti üzemeket az iparfelügyelet alól. Nálunk kezdettől fogva az állam mereven elzárkózik saját üzemeiben az iparfelügyelők ellenőrzése elől. Az állam munkásai alig részesülnek a munkásbiztosítás előnyeiben. A vasuti munkásoknak koalíciójoguk nincs. Ily körülmények között megkoronázná a szociálpolitikai mellőzéseik sorát a kamarából való kirekesztés.

Az állami munkások problémája mind fontosabbá válik a magánüzemek munkásai szempontjából is. Az államosítás mindjobban terjed. Az állam saját munkásaival szemben elfoglalt magatartása mind elhatározóbban szabja meg az állam egész szociálpolitikai magatartását.

A nők. A nők törvényes érdekképviselésének a kérdése kétségtelenül összefügg a női politikai jog problémájával. Ha a szociálpolitika legerősebb motorának a társadalmi rétegek érdekét tartjuk, akkor a szociálpolitika követelése egybeesik a nők politikai jogának követelésével. A kamaráknál a nőknek kizárása egyenesen bizonyos munkásrétegeknek, sokszor egész szakmáknak kizárását jelentené. Különösen a háború hatása alatt nem egy munkásszakma csaknem tisztán nőkből áll. Munkáskamara nők aktív és passzív választójoga nélkül épp oly csonka kamara, mint például az állam munkásai nélkül. Hollandia, Belgium, Franciaország kamarái a nők képviseltetését elismerik. Németországban az első javaslat nem ismeri el, a későbbi javaslatok elismerik. A mi ipari bíróságokról szóló előadói tervezetünk a kérdést nyitva hagyta a bírói gyakorlat részére. Nézetünk szerint kifejezett szabályozás szükséges. Békéltetés pl. olyan szakmákban, ahol a munkások nők, a nők bizalmi személyeinek bevonása nélkül egyenesen lehetetlenség.¹⁾

Alkalmazottak. A német javaslatok az alkalmazottakat nem vonják be a munkakamarák körébe. Külön alkalmazotti érdekképviselést ígérnek. Nézetünk szerint az alkalmazottaknak a munkások törvényes érdekképviselésében van helyük. A munkáskamarák, vagy a munkakamarák egyik legfőbb célja a szociálpolitika fejlesztése. Jelentős céljuk továbbá a fogyasztói érdekek védelme. A szociálpolitika legtöbb, a fogyasztói védelem majd minden kérdésében egészen egybe esik az alkalmazottak és a munkások érdeke. Gondoljunk például a szociálpolitika terén a munkaidő korlátozására, az iparfelügyelet kiépítésére; a fogyasztók védelme terén az agrárvámok elleni küzdelemre, a nagy vagyonok megadóztatására, stb. stb. Miután az alkalmazotti és munkásérdekek a felmerülő kérdések zömében egybeesnek, egyenesen gyöngytenők mindegyik rétegnek a súlyát, ha szétválasztanók őket, nem is szólva arról, hogy mennyire növelné a fölösleges adminisztrációs költségeket a külön alkalmazotti kamara felállítása. Magyarországon, ahol a vidéken az alkalmazottak kevés helyen vannak nagy szám-

¹⁾ L. Schulz referátumát a Gesellschaft für Sociale Reform kongresszusán. Schritten für Soc. Ref. 16. füzet.

ban, eredményes működést a kis alkalmazotti kamarácskák nem is fejthetnének ki.

Természetesen ez nem jelenti azt, hogy az alkalmazottak követelése, különösen a munkajog terén ne legyenek sok tekintetben egészen sajátos természetűek. Az alkalmazottak helyzete is nem egy téren elüt a munkás-ság zömének viszonyaitól. Ezért szükséges a bizonyos autonomiával rendelkező *alkalmazotti szakosztály*. Erre az álláspontra helyezkedik különben a német radikális alkalmazotti szervezetek blokkja is, amely csatlakozik a szakszervezeteknek a munkakamarákra vonatkozó beadványához és a munkássággal együttes képviseletet óhajt külön alkalmazotti szakosztállyal. Potthoffnak és a Bund der technisch-industriellen Beamtennek azt a további indítványát, hogy az alkalmazottak és a munkások egyenlő számban legyenek a kamarákban képviselve, túlzásnak tartjuk. Erre a külön alkalmazotti szakosztály mellett szükség nincs és csak a munkások és alkalmazottak közötti ellentétet fokozná.¹⁾ Az alkalmazotti szakosztályt egységesnek képzeljük. Az alkalmazotti munkajog csekély kivétellel valamennyi alkalmazottra nézve egységesen építendő ki. Azok az ellentétek, amelyek különösen Németországban mutatkoznak a kereskedelmi és technikai alkalmazottak között, jórészt a törvényhozás által teremtett mesterséges különbségekre, valamint a szocialista mozgalom által kiváltott társadalmi ellenhatásnak új rendi különbségek előidézésére irányuló törekvésére vezethető vissza. Természetesen az alkalmazotti szakosztály egysége nem zárja ki azon belül külön csoportok, bizottságok alakítását.

Szakszervezeti alkalmazottak. Küldhessenek-e a munkások maguk helyett szakszervezeti alkalmazottakat? Ez a probléma felmerült már nálunk is az ipari bíróságokról szóló előadói tervezet vitatásakor. *Németországban* ez volt a munkakamarákról szóló javaslatok tárgyalásánál a *legfontosabb ütközőpont*. Az első három javaslatnál a birodalmi kormány egyáltalán nem akart szakszervezeti alkalmazottakat beengedni a munkakamarákba. A birodalmi gyűlés ezzel szemben meg akarta adni a 3 év óta valamely szakszervezetnél működő és egy év óta a kamara területén lakó munkás szakszervezeti alkalmazottnak és az egy év óta valamely munkáltató szakszervezetnél működő munkáltató szervezeti alkalmazottnak a passzív választói jogot. A birodalmi kormány ezzel a nyilván két mértékkel mérő indítvánnyal szemben is a merev elutasítás álláspontjára helyezkedett. Ez a kérdés volt a fő oka a német törvényjavaslatok megfeneklésének.²⁾

A szakszervezetek emancipációjától, elismerésétől való ideges félelem volt a német kormány makacs magatartásának oka. A szakszervezeti titkárok merev álláspontot fognak képviselni, nem olyan elfogulatlanok, mint a valóságos munkások. Ilyfajta nézetek hangzottak el a kormány képviselőinek szájából, holott egészen nyilvánvaló, hogy a szélesebb látókörrrel és mélyültebb szociálpolitikai ismeretekkel rendelkező szakszervezeti vezetők kizárása a munkások hátrányos helyzetét jelentené a magasabb műveltségű munkáltatókkal, különösen a nagyipar képviselőivel szemben. Hisz a nagy vállalatok igazgatósági tagjai maguk is gyakran csak érdekképviselői a nagy tőkének. Hány jogi és technikai szakértő kerül be nagy vállalatok igazgatóságába anélkül, hogy termelő lenne olyan értelemben, mint a közép, vagy kis üzem vezetője. Ezért a munkások érdekképviseletének megnyugtató megoldása a szakszervezeti alkalmazottak választhatása nélkül nem képzelhető el. Megjegyezzük, hogy legújabb javaslatában a birodalmi kormány elfogadta a birodalmi gyűlés korábbi álláspontját (3 év munkás, 1 év munkáltató alkalmazott részére) a Neuorientierung eredményeként. A birodalmi gyűlés többségi pártjai azonban ezt a megoldást ma aligha fogják

¹⁾ Dr. Heinz Potthoff: Die Vertretung der Angestellten in Arbeitskammern 26. old. ■ 9

²⁾ Köppe: Die Frage der Arbeitskammern und die Lohnausschüsse. Jahrbuch für Nationalökonomie und Statistique III. F. 43. K.

magukévá tenni. A szakszervezetek közös javaslata egy évi működésben állapítja meg a választhatás előfeltételét, úgy a munkás, mint a munkáltató szervezetek részére. Ez a birodalmi gyűlés bizottságának az álláspontja is.

Szakmai vagy területi tagozódás?

Szakmák vagy bizonyos területek összmunkásságának legyenek kamarái? Ez a kérdés különösen Németországban éleződött ki. A birodalmi kormány mind erősebben foglalja el a szakmai szervezés alapelvét. A szakszervezetek pedig igen erősen a területi kamarák mellett vannak. A kormány a nagyobb szakszerűség szempontját hangoztatja. Azonban nem ez a valóságos indoka a magatartásának. A szakmai kamarákról kevésbé hiszi, hogy a szociálpolitika általános és az egyetemes politikai problémákba torkoló kérdéseit fogják feszegetni. A munkásság különböző rétegeit azonkívül nem akarja a birodalmi kormány összekapcsolni, hanem szét akarja választani. Különösen félti az állami munkásokat a többi munkásokkal való érintkezéstől. Hogy ez az érintkezés az életben megvan, ez a német bürokrácia előtt úgy látszik nem ösmert igazság.

Nézetünk szerint a *kamarák szakmai szervezése egészen célt tévesztett*. A szociálpolitika legtöbb problémája az egész munkásságot és az egész alkalmazotti osztályt érintő. A kérdések jelentős része erősen helyi vonatkozású. Gondoljunk pl. a községi szociálpolitikára vagy a több szakmára kiterjedő munkabeszüntetésekre.

Természetesen a területi szervezés mellett alkotandók szakmai bizottságok, s a kerület egyes fontosabb helyein helyi bizottságok. De a döntő súly nem ezeken, hanem a kamara plénúmán nyugszik. A holland és belga példák is igazolják a szakosztályok túltengésének káros voltát.

A mi viszonyaink mellett a központban nagy szakmai mammothkamarák alakulnának. Ez még erősebben szól a szakmai szervezés kivihetlensége mellett, mint a német helyzet, amelynél még a szakmai rendszer is megenged bizonyos decentralizációt. Nálunk, iparunk fejletlensége mellett a szakmai szervezésnél ez lehetetlen volna.

Gyári választmányok.

A német szakszervezetek javaslata a munkakamarákkal együtt kívánja megoldani a gyári választmányok kérdését. Ez a kérdés nézetünk szerint nálunk is leghelyesebben a kamarai kérdéssel volna együttesen szabályozandó. Minden húsz munkásnál többet foglalkoztató üzemben munkás- és minden húsz alkalmazottnál többet foglalkoztató üzemben alkalmazotti választmányok állítandók fel, amelyek a munkások, illetőleg alkalmazottak ügyeit megvitatják és érdekeiknek szószólói a munkáltatók előtt.

A gyári választmány problémája, a gyári alkotmányosság ideológiájának légkörében termett meg. Sokan utópiának tartották. A gyár — mondták — csak a munkáltatói abszolútizmus elvén alapulhat. Utópia is volt mindaddig, amíg mint minden alkotmány, nem támaszkodott tényleges erőre. A munkások szervezetei a bizalmiszemély rendszerrel az alkotmányosságnak bizonyos formáját megteremtették már. Ez a rendszer azonban sok áldozattal jár. A bizalmiférfiak az osztályharcban előörsi szolgálatot teljesítenek. Az összeütközések áldozatai belőlük kerülnek ki. Ezért a gyári választmány *legfőbb alkotmánybiztosítóka, hogy a választmányi tag rendes felmondás után nem bocsátható el*. A munkáltató csak igazolt fontos ok esetén küldheti el szolgálatából. A porosz bányatörvényben ez a gondolat a Sicherheits munkára nézve már elismerésre jutott. A gyári választmányokat az ipar túlnyomó részére meghonosította a polgári segédszolgálatról szóló német törvény, amely a megkötöttség ellenértékeül nagy csomó vívmányt biztosított a munkásság részére. Úgy hiszem, teljesen

felesleges munkát végeznék annak a kimutatásával, hogy ez az intézmény a mi viszonyaink között is indokolt.

Költségviselés kérdése.

A törvényes érdekképviselő munkája kiterjedt adatgyűjtés nélkül értéktelen. Adatgyűjtés jól szervezett iroda nélkül nem képzelhető el. Iroda fentartására megfelelő fedezet szükséges. Az eddigi külföldi kamarák működésének hiányai jórészt a fedezet, az anyagi erő csekélységére vezethetők vissza. Minő adatgyűjtést fejthet ki pl. az olyan kamara, amelynek nincs fizetett titkára? A hollandi kamarák titkárai több ízben sürgették eredménytelenül, hogy fizetést állapítsanak meg részükre. A belga kamaráknak nincsenek is titkáraik.

A szakszervezetek javaslata Németországban az államra kívánja hárítani a kamarák fentartásának költségeit. A kormány javaslata pedig a községre, amelyek az érdekeltekre róhatják ki az általuk fizetett összegeket.

Elvben az állam költségviselése kétségtelenül indokolt. A szociálpolitika fejlesztéséről is a fogyasztási adókkal sújtott munkásokról lévén szó. De ha az állam az érdekeltekre rója a költségek viselését részben, vagy egészben, akkor a járulékok beszedésének a legalkalmasabb módja az az osztrák terv, amelyik a kamarai járulékokat a munkásbiztosítási díjjal együtt hajtáná be.

Választójogi kérdések.

Az első német kormányjavaslat és a Millerand-féle francia rendelet a közvetett választás rendszerét fogadta el. A német javaslat egy oly komplikált közvetett választást vett tervbe, amely lehetőleg csökkentse a szakszervezet befolyását. Millerand pedig egyenesen a szakszervezeteket ruházta fel a kiküldés jogával. Viszonyaink mellett leghelyesebbnek tartanók a közvetlen választást. A fiatalabb korú munkások nagy számánál, a munkásegyéniség korai kialakulásánál fogva a 21 év lenne a legalkalmasabb korhatár. A munkásságban levő különböző áramlatok arányos képviseltetésének módját legjobban a proporcionális választójog biztosítaná.

A működés eredményessége.

A külföldi munkáskamarák eddigi működése nem valami biztató. Belgiumban például a munkásság a legnagyobb várakozással fogadta az új intézményt. A bizalom helyét rövid idő múlva a közömbösség váltotta fel. 1892-ben a genti szocialista munkásküldöttek kétkötetes beszámolót adnak ki. 1902-ben már felmerült köztük az a kérdés: érdemes-e egyáltalán a működést folytatni. Verniersben a megalakuláskor 9 szakosztálya volt a kamarának, 14 évvel később már egy sem (az adatokat l. Varlez idézett művében). A külföldi eredménytelenségnek nem kis részben oka a szervezet hiányossága. Megfelelő költségek nélkül, paritással, szakszervezeti alkalmazottak bevonása híján nézetünk szerint a kamara céljai alig szolgálhatók, de a kamara működése eredményességének feltételei nemcsak a saját szervezetében keresendők. Eredményes működés csak megfelelő társadalmi előfeltételek fenforgása mellett várható. Két feltételt tartunk különösen döntő fontosságúnak. Az egyik: *a szakszervezetek ereje*. A másik: *a munkások parlamenti és törvényhatósági képviselőinek súlya*. Kamarák erős szakszervezetek nélkül — ez ma csaknem minden szociálpolitikus meggyőződése — formák tartalom nélkül. Viszont a kamarák működése akkor, ha munkájuk nem készít elő eredményes parlamenti munkát, sokban hiábavaló. Az állam egész szociális élete, egész szociálpolitikai működése nemcsak egyes intézményeken, hanem a társadalom és az intézmények összességén, azok összefüggésén múlik. A szakszervezetek és a munkáskamarák alapvető összefüggésére nem időszerűtlen éppen a jelenlegi viszonyok között nyomatékosan rámutatni.

Árszínvonal és munkabér.

Irta: **Varga Jenő.**

A szakadatlamul emelkedő háborús drágaság a munkásság megélhetését nagyon megnehezítette és a termelést rendkívül megnehezítő bérharcok szakadatlan sorozatát idézte volna föl, ha nem sikerült volna a munkabér megállapításának más módját találni. A bérharcok megakadályozását szolgálja a militarizált üzemekben a panaszbizottság intézménye. A bérharc elkerülésére a nem militarizált üzemekben a grafikai ipar munkáltatói és munkásai most egy másforma kísérletet tettek. A folyó év tavaszán a főnökegyesület és a szervezet új kollektív szerződést kötött, amelynek 17-ik pontja szerint ezentúl a munkabér a szükségleti cikkek árának emelkedésével párhuzamosan fog emelkedni. Ennek a megállapodásnak gazdasági értelme az, *hogy a munkáltatók biztosítják a munkásoknak az 1918. február 1-én fennálló standardjukat, a pénz további elértéktelenedéséből származó kártól a munkásokat megfelelő pótlék megadásával megóvják; viszont a munkások lemondanak arról, hogy a szerződés tartama alatt újabb bérmozgalmat kezdenek, vagyis standardjukat az 1918. február elseji színvonal fölé emeljék. Az eszme gyakorlati megvalósításának nem lehetett más útja, mint a drágulás mértékének közös megállapítása a munkáltatók és munkások megbízottai által.* A nyomdász szakszervezet e sorok íróját kérte föl, hogy ennek a kollektív szerződésben csak egész általánosságban körülírt elvnek gyakorlati megvalósításához szükséges alaptervezetet elkészítse.

A feladat megoldása nem volt könnyű. A következő három főfeladatra oszlott:

1. *Meg kellett állapítani az egyes szükségleti cikkek mennyiségi arányát,* mert hisz a húsnak a drágulása természetesen egészen mást jelent, mint az ecetnek vagy a borsnak a drágulása.

2. *Meg kellett állapítani az egyes szükségleti cikkek árjegyző forrását:* tehát egy olyan árjegyző fórumot, amelynek az árait úgy a munkáltatók, mint a munkások a jövőben kötelezőleg elismerik. Ez a feladat annál nehezebb, mert köztudomású, hogy a hatósági ár csak némely árucikknél egyenlő a valóságos árral, míg a legtöbb áru ára messze felülmúlja a névleges hatósági árat.

3. *Természetes, hogy a béralap megállapításánál számbajövő árúkat számát célszerűségi okokból korlátozni kellett.* Az olyan árúkat, amelyek csak igen nagy időközben lehet beszerezni (téli kabát, fehérnemű, bútor), csak az életszükséglet egy bizonyos, a tudományos háztartásfelvételeken alapuló számaránnyal lehet feleltetni. Éppen így figyelmen kívül kellett hagynunk bizonyos szezon-élelmiszereket (zöld főzelék, friss gyümölcs), amelyek csak az év bizonyos szakáiban kaphatók és így áralakulásuk egy folytonos árösszehasonlítás alapjául nem szolgálhat.

A feladat első részének megállapításához a tudományos háztartási föltételek eredményei alapján meg kellett állapítani, hogy az öt fő kiadás-csoport:

- I. Élelem.
- II. Fűtés-világítás.
- III. Ruházat.
- IV. Egyéb vegyes kiadások.
- V. Lakás.

Megállapítandó, milyen aránynyal szerepelnek ezek a csoportok az összes kiadásban, öt tagból álló normál-családot vettünk föl. Mivel a budapesti nyomdászok heti átlagos keresete a háborút megelőző félévben 45'09 korona volt, ahol a felvételek elég részletesek, mindenütt az évi 2.000—2.500 koronás jövedelmi fokozat *adatait vettük ki a külföldi statisztikákból.* Sajnos, magyar háztartási statisztika alig állt rendelkezésünkre. Az eredmény a következő:

Engel-féle felvétel 1857 ¹⁾		Nagy berlini felvétel 1903 ²⁾	
I.	62 ⁰ / ₀	I.	49'7
II.	5 ⁰ / ₀	II.	8'1
III.	16 ⁰ / ₀	IV.	21'9
IV.	5 ⁰ / ₀	III—V.	20'3
V.	12 ⁰ / ₀		

Nagy amerikai felvétel 1903 ³⁾		Nagy német felvétel 1907 Csak 1.600—2.000 márka évi jövedelmű öttagú családok kiadása ⁴⁾		Nagy bécsi felvétel 1912—1914 ⁵⁾	
I.	43'13	I.	52'5	I.	57'2
II.	5'69	II.	4'1	II.	4'3
III.	12'95	III.	11'5	III.	8'5
IV.	20'11	IV.	16'7	IV.	16'6
V.	18'12	V.	17'2	V.	13'7

Az angol Board of Trade nagy 1908—1911-es nemzetközi felvételében a heti 30—35 shilling keresetű munkásoknál:⁶⁾

	Német	Angol	Francia	Belga	Unio
Élelemkiadás	59'2	65	57'9	62'1	44'2

Illés Imre dr. felvétele 14 pozsonyi szegényebb család kiadásainak megoszlásáról:⁷⁾

I. Élelem	28'4 — 74'8
II. Fűtés, világítás	2'63 — 9'59
III. Ruházat	4'8 — 14'2
IV. Egyéb kiadások	0'2 — 43'6 (Hivatalnokcsalád!)
V. Lakás	6'25 — 11'60

A legnagyobb fontosságot azonban egy nyomtatásban még meg nem jelent statisztikai anyagnak tulajdonítunk, amelyet az Általános Fogyasztási Szövetkezet vett fel 1917. július 1-én kezdődőleg. Az anyagból kiemelttem az öt családtaggal bíró nyomdászmunkásokra vonatkozó részt, tehát azt, amely az általunk kutatott normál családhoz legközelebb áll. A kiadások megoszlása a következő arányt mutatja, saját számításaim szerint.⁸⁾ A felvétel 1917. július 1-től 15 héten át tartott, illetve addig az időpontig voltak az adatok számomra hozzáférhetők.

¹⁾ Ernst Engel. Die vorherrschenden Gewerbszweige stb. 1857. Idézve a Handw. der Staatswissenschaft VI/138.

²⁾ Erhebung von Wirtschaftsrechnungen minderbemittelter Familien im Deutschen Reich. Berlin, 1909. 28^a lap.

³⁾ Ugyanott.

⁴⁾ Ugyanott 159. lap.

⁵⁾ Karl Tyszka. Die Lebenshaltung der arbeitenden Klassen. Jena, 1912. 58. lap.

⁶⁾ Wirtschaftsrechnungen und Lebensverhältnisse von Wiener Arbeiterfamilien. Wien, 1916. Hölder, 50. lap.

⁷⁾ Illés Imre dr. Háztartási statisztika. Kolozsvár, 1914.

⁸⁾ A statisztikai lapok ellenőrzése bármikor lehetséges.

	5. számú háztartás ⁹⁾	6. számú háztartás	11. számú háztartás ¹⁰⁾	16. számú háztartás ¹¹⁾	24. számú háztartás ¹²⁾
I. Élelem 16 hétre	1.210'42	1.014'40	2.392'82	1.274'43	753'—
II. Fűtés, világítás 16 hétre	89'32	106'49	213'84	35'61	34'74
III. Ruházat 16 hétre	164'40	74'80	404'00	180'60	177'70
IV. Egyéb kiadások 16 hétre	364'29	336'33	676'39	452'20	201'57
V. Lakás 12 hétre	63'60	110'—	218'40	77'50	56'25

A kiadások egy hétre felosztva:

I. Élelem	75'65	63'40	149'51	84'96	50'20
II. Fűtés, világítás	5'58	6'68	13'37	2'37	2'32
III. Ruházat	10'28	4'67	25'25	12'04	11'85
IV. Egyéb kiadások	22'77	21'20	42'27	30'15	13'44
V. Lakás	5'30	9'17	18'20	6'46	4'69
Összesen	119'58	105'12	248'60	135'98	82'50

A kiadások százalékos megoszlása tehát:

I. Élelem	63'3	60'4	60'0	62'5	60'8
II. Fűtés, világítás	4'5	6'4	5'4	1'7	2'8
III. Ruházat	8'6	2'3	10'1	9'0	14'6
IV. Egyéb kiadások	18'2	20'2	17'2	22'0	16'5
V. Lakás	4'4	8'7	7'3	4'8	5'6

Mindezek a számok nyilvánvalóvá teszik, hogy a munkásháztartás kiadásaiban meglehetősen állandó a megoszlás. A legutóbbi, minket legközelebb érintő megoszlási táblázatot jellemzi a lakásra fordított összeg *relatív alacsony volta*. Természetes következménye ez annak a ténynek, hogy a háborús lakbérrendelet gátat vetett a lakbéremelésnek és így a házbérré fordított összeg a többi árú rohamos áremelkedése folytán kisebb hányadrészt képezi az összes kiadásnak, mint a háború előtt.

A megoszlási arány megállapítására azért fordítottunk ilyen sok fáradságot, mert *folytonos ármegállapításra csak a kiadások egy része alkalmas*: így tehát nekünk a kiadások néhány csoportjának tényleg megállapított összegéből kell a többi csoport nagyságát megállapítani és a folytatólagosan figyelemmel kísért csoportok áremelkedéséből kell az egész életszínvonal költségeinek emelkedésére következtetni, ami csak úgy lehetséges, ha a tényleg felvett kiadascsoport arányát az összes kiadásokhoz pontosan tudjuk. Mivel tavaly nyár óta az élelmiszerárak tovább emelkedtek, célszerűnek mutatkozott az élelmezés kvótáját az egyéb kiadások rovására 65%-ra felemelni. Ezen az alapon egy normális munkáscsalád összes kiadásainak százalékos megoszlását a következőképp állapítottuk meg, a mai háborús viszonyok közt:

I. Élelem	65 ⁰ / ₀
II. Fűtés, világítás	6 ⁰ / ₀
III. Ruházat	13 ⁰ / ₀
IV. Egyéb kiadások	10 ⁰ / ₀
V. Lakás	6 ⁰ / ₀

⁹⁾ Az 5-ös számú háztartás kiadásaiból levontunk adósságtörlesztésre kiadott 223 koronát. A számítás zavarja a sok természetben kapott árú, nyilván élelmiszer. Ugyanez áll a 6-os számú háztartásra is. Adósságra 192'25.

¹⁰⁾ 11-es háztartás *cselédet* tart. Anya keresete 800, hozzátartozóké 766, kosztosoktól 247 korona, összesen 1.833 korona.

¹¹⁾ 16-os számú háztartásban a gyermekek keresete 15 hét alatt 580'80 korona.

¹²⁾ A 16 és 24-es számú háztartás kiadásai 15 hétre szólnak.

A következő feladat azoknak a kiadáscsoportoknak részletes megszerkesztése volt, amelyek egy folytatólagos árfeljegyzés és ellenőrzés számára alkalmasak. Ebből ki kellett rekeszteni a ruházati csoportot. Ki kellett rekeszteni azért, mert a ruhaszükséglet kielégítése már békében is, de főleg most a háborúban *minőségileg és mennyiségileg rendkívül eltérő módon történik*. De még ha ezt a nehézséget erőszakos sematizálással sikerült volna is legyőzni, le kellett róla mondani, mert a mai viszonyok közt nem létezik olyan árjegyző fórum, amelynek a jegyzései irányadóul elfogadhatók volnának. Sem a Budapesti Kereskedelmi és Ipar-kamara, sem az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesület, sem a Népruházati Bizottság, sem az Általános Fogyasztási Szövetkezet vezetőemberei, akikhez e kérdésben felvilágosításért fordultunk, ilyen árjegyző fórumot megjelölni nem tudtak. Nem alkalmasak folytatólagos ármegeállapításra az »Egyéb kiadások« rovatába tartozó vegyes kiadások sem. Ide tartoznak a lakásberendezési tárgyak, javítások, mosás, szórakozás, villamosköltségek, szakszervezeti járulék, ujság, könyv, stb., mindentféle vegyes és nem rendszeresen ismétlődő kiadás. Ezeket a kiadási csoportokat tehát a közvetlen ellenőrzésből ki kellett kapcsolni. Fölösleges volt viszont a fizetett házbér fölvétele, mert ezt a kiadást a háborús lakásrendelet egyelőre stabilizálta! Ilyenformán az élelmezés, fűtés, világítás költsége az, amelyre az egész munkálatot föl kellett építeni.

Az első feladat itt az élelmiszerek mennyiségének a megállapítása volt. Mi annyi élelmiszert vettünk föl, hogy egy öttagú család — amelyet egyszerűség kedvéért 4 felnőttel vesszünk egyenlőnek¹³⁾ — fehérje-, zsír és szénhidrát- és kalóriaszükségletét belőle fedezhesse. A mennyiség megállapításánál a háborús viszonyok folytán létrejött szűkösebb viszonyokat is számbavettük. Az országosan jegyhez kötött árúkból (liszt, cukor) csak a jegyen feltüntetett mennyiséget vettük fel. A csak helyileg jegyhez kötött árúknál — például zsírnál — úgy jártunk el, hogy a hatósági áron jegyre kapott mennyiséghez felvettünk egy pótmennyiséget. Az általunk elkészített, alább közölt táblázatban foglalt élelmiszerek tartalmaznak:¹⁴⁾

2.370	gramm	nyers	fehérjét,
1.590	»	zsírt,	
12.428	»	szénhidrátot, vagyis összesen	
77.271		kalóriát.	

Ha ezeket a mennyiségeket 28-cal elosztjuk, megkapjuk egy felnőttnek egynapi adagját. (Héttel osztva az öt egyén egynapi adagját; ezt 4-gyel — három gyermeket két felnőttnek véve — egy felnőtt egynapi adagját kapjuk.) Jut tehát egy felnőttre naponta

84'6	gramm	nyers	fehérje,
56'8	»	zsír,	
443'9	»	szénhidrát, vagyis 2.759	kalória.

Ezzel szemben állnak a következő tudományos adatok:¹⁵⁾

¹³⁾ A különböző statisztikai felvételek a gyermekeket, mint fogyasztó egységeket a felnőttekhez képest különbözően értékelik. Engel a felnőttet 3'5 egységnek, 10 éves gyermeket 2, 15 éves 2'5-nek veszi. A német felvétel a 13 éves gyermekre felet számítja a felnőttnek; az amerikai felvétel ellenben már a 11 éves gyermeket a felnőtt fogyasztásának 90%-ával értékeli. Handwörterbuch i. h. Mi az egyszerűség kedvéért a három gyermek fogyasztását két felnőttel vesszük egyenlőnek.

¹⁴⁾ A részletes számítás megtalálható az eredeti memorandumban, amely igen korlátolt példányszámban nyomtatásban is megjelent.

	Fehérje	Zsír	Szénhydrát	Kalória
	grammokban			
Voit: Középszerű munkás 1877 München	118	56	500	3.054
Erismann: Orosz gyári munkás 1889 . . .	131'8	79'7	522	3.436
Alvater: Közepesen dolgozó amerikai munkás 1896	150	150	500	4.060
Gautier: Erősen dolgozó párisi munkás 1904	152	85	630	3.884
Slosse és Waxweiler: Közepes munkát végző belga munkás 1910	104'6	105'8	392'8	3.023
Gigon: Baseli munkások 1914	106'7	94'2	450	3.157'6

Rubner, aki a népelemezési kérdéseknek talán legalaposabb ismerője, 14 író vizsgálatának átlagát véve, 131 gramm fehérjét és 3.270 kalóriát állapít meg a munkások kosztjában.¹⁶⁾

A különböző államok katonasága számára előírt koszt békeidején a következőt tartalmazta:¹⁷⁾

	Fehérje	Zsír	Szénhydrát	Kalóriaszám
	grammokban			
Svédország	179	102	591	4.105
Norvégia	139	97	514	3.279
Finnland	208	41	862	4.768
Oroszország	154	35	731	3.954
Németország	121	53	550	3.244
Olaszország	116	38	577	3.195
Ausztria	116	45	516	3.010
Franciaország	137	36	505	2.967
Anglia	122	35	551	3.085
Unió	165	55	471	3.119
Átlag	146	44	587	3.473

Ezek az adatok azt mutatják, hogy élelmezési táblázatunkban kellően számoltunk a háborúokozta élelmezésromlással. Még ha a három gyermeket csak 1'5 felnőttel vesszük is egyenlőnek, vagyis 28 helyett $7 \times 3'5 = 24'5$ -del osztjuk az egész öttagú család számára felvett élelmiszermennyiséget, akkor is csak a következő napi fogyasztást kapjuk egy felnőtt számára:

96'8 gramm fehérje,
65'0 » zsír,
507'3 » szénhydrát,
3.195 kalória.

Vagyis ha három gyermeket másfél felnőttnek vesszük, akkor is kevesebb kalóriát és különösen sokkal kevesebb fehérjét és zsírt kapunk, mint a békeidői munkáskosztban volt. Tehát a felvett élelmiszermennyiség megfelel az élelmezési viszonyok tényleges megrosszabbodásának.

Az élelmiszerek minőségének megállapítása is sok körültekintést igényelt. Az áralakulás ellenőrzése természetesen csakis úgy lehetséges, ha mindig nemcsak ugyanolyan mennyiségű, hanem ugyanolyan minőségű árukat veszünk fel. Ezért a húsféléknél néhány pontosan megjelölt minőséget vettünk fel, noha nyilvánvaló, hogy a háztartásokban a legkülönbözőbb fajtájú húst használják. Hasonlóképpen a főzelékeknél is csak néhányat vettünk fel, azokat, amelyek egész éven át kaphatók. *Vagyis az egybeállított élelmezési táblázat nem reális, hanem célszerűen egyszerűsített*

¹⁶⁾ Max. Rubner: Volksernährungsfragen. Leipzig, 1908. 34. lap.

¹⁷⁾ Tigerstedt számításai, idézi Hindhede: Eine Reform unserer Ernährung. Leipzig, 1908. 183. lap.

képet mutat. Ezt erősen hangsúlyozni kívánjuk minden esetleges félreértéssel szemben. A fogyasztás és az ár föltétele nem *háztartási statisztika* céljából történik, hanem egy egészen gyakorlati célt szolgál; *lehetőleg kevés számú, minőségileg pontosan megállapítható árú* áralakulásának rendszeres ellenőrzéséből megállapítani — persze csak hozzávetőleges pontossággal — a munkáscsalád életszükségleti cikkeinek áremelkedését és ennek alapján a nekik járó drágasági pótlék nagyságát. Megvalósítani segítségével azt az elvet, hogy minden további drágulást a munkáltató viselje. Éppen ezért az élelmiszerek mennyiségének vagy minőségének helyes vagy helytelen megállapítása nagy fontossággal nem bír; a lényeges az áralakulás ellenőrzése.

Azonban éppen az *árak* megállapítása volt a legnehezebben megoldható. Három árjegyző fórumról lehet itt szó: a Vásárcsarnok Hivatalos Árjegyzése, az Általános Fogyasztási Szövetkezet árjegyzése és a szabad forgalomban tényleg fizetett árak feljegyzésszerű megállapítása. Az utóbbira azért van szükség, mert számos élelmiszer nem kapható a hivatalos áron. Ezért úgy oldatott meg a kérdés, hogy bizonyos számú munkás *bizalmiférfinak* háztartási bevásárlási íveket adtak ki; a bizalmiférfiak kötelesek minden élelmezési kiadásukat pontosan feljegyezni. Ezek a tényleges kiadások szolgálnak a szabad forgalmi árak változásának megállapítására, valamint olyan árú árának a meghatározására, amelyeknek van ugyan hatósági ára, de ezen az áron nem kaphatók, például bab, tej. Természetes, hogy a Főnökegyesületnek joga van a maga részéről szintén ellenőrző bevásárlási listákat vezetetni. Áellenőrzésre közvetlenül alkalmasak a fűtés-világítási kiadások is, úgy hogy ezeket is fölveztük az ellenőrzendő árú sorába. Így jött létre a következő táblázat, amelyet a *Főnökegyesület* és a *Szakszervezet az 1918. évi április hó 8-án tartott közös ülésén elfogadott.*

Mint hogy sem a ruhaneműk, sem a vegyes kiadások nem alkalmasak közvetlen ármegállapításra, mint előbb kifejtettük; a házbér főbérlete pedig, mint a házbérrendelet főnnállása idején változatlan eleme fölösleges, a következő eljárást fogantatosítottuk: *az élelmezési kiadásokat az összes kiadás 65%-ának véve, ennek megfelelően felvettünk:*

Ruházatra	13 ⁰ / ₀ =	heti 18'10 koronát.
Vegyes kiadásokra	10 ⁰ / ₀ =	» 13'92 »
Lakásra	6 ⁰ / ₀ =	» 8'34 »

Ezen az alapon egy öttagú munkáscsalád heti szükségleteinek összege február elején a következőképp állapított meg:

Február elseji alaptáblázat.

	K	Összes kiadás százaléka
I. Élelem	90'51	65
II. Fűtés-világítás	8'34	6
III. Ruházat	18'10	13
IV. Vegyes kiadások	13'92	10
V. Házbér	8'34	6
Alapösszeg korona	139'21	100

Az árszínvonal emelkedése és a bérpótlék megállapítására a munkáltatók és munkások ezután a következő eljárásban állapodtak meg:

A hatósági árak, az Általános Fogyasztási Szövetkezet és a Vásárcsarnok hivatalos árainak megváltozása alapján, — illetve amennyiben a

bizalmiférfiak följegyzéseiből kitűnik, hogy a hatósági árakon a szükséges élelmiszereket beszerezni nem lehetett és kénytelenek voltak a szabad forgalomban vásárolni — a szabad forgalmi árak alapján az I. számú táblázatban föltüntetett árúk összes ára kiszámították. Ha valamely árút részben hatósági, részben szabad forgalmi árakon szereztek be, átlagszámítás eszközendő a kétféle áron vett mennyiség számbavételével. Az élelmiszerek összes árát február elseji összes árral összehasonlítva, megállapítja a bizottság az élelmiszerek áremelkedésének százalékát. Az élelmiszerek áremelkedését föltüntető százalék duplájával emeli a vegyes kiadások és a ruházati kiadások tételét. A fűtő- és világítóanyagok tételét a tényleg meglevő áremelkedéssel állítja be; a lakástételt pedig változatlanul meghagyja, amíg a mai házbérrendelet érvényben van. A végösszegeket összeadva, megkapjuk az új alapösszeget. Ahány százalékkal magasabb az új alapösszeg az 1918. február elseji alaptáblázat végösszegénél, annyi százalék bérpótlék jár a munkásoknak. Megjegyzendő, hogy a munkásoknak csak akkor van joguk bérpótlékot kérni, ha az utolsó megállapítás óta 3 hónap telt el, vagy a drágulás ezen időpont előtt eléri a 6°/o-ot.

Az így elfogadott alap és eljárás mód gyakorlati megvalósítása azonnal megindult. A munkásbizalmiférfiak részére följegyzési lapok osztattak ki, amelyekre a bevásárlásokat föl kellett pontosan (minőség, mennyiség, bevásárlási hely, ár, összeg) jegyezni. A bevásárlási hely megnevezése azért szükséges, hogy hamis bejegyzéseket ellezörizni lehessen. Sajnos, az egész apparátus, a dolog új volta miatt, még nem működik kifogástalanul. A munkások még nincsenek hozzászokva a pontos, hibátlan följegyzésekhez, ezeknél a statisztikai földolgozás módszere körül is nézeteltérés merült föl a munkás és munkáltató szervezet között. Így az első, április hó utolsó hetében megejtett föl vétel adatainak kiszámításánál a munkáltatók lényegesen alacsonyabb százalékos drágulást hoztak ki, mint a munkások. Tárgyalások után azonban 15°/o drágulásban állapodtak meg. Minthogy időközben a vélemények tisztázódtak, a legközelebbi közös megállapítás simábban fog menni. Megjegyezzük még, hogy a két szervezet abban is megegyezett, hogy amennyiben az elfogadott alapon megejtett statisztikai kiszámítás dolgában megegyezésre jutni nem tudnának, a vitás kérdésekben egy pártatlan szakértő bírót, dr. Pikler J. Gyula, a fővárosi statisztikai hivatal aligazgatója döntésének vetik alá magukat.

Mindenesetre nagy horderejű, érdekes új kezdeményezés ez, amelyhez már eddig is több más szakmabeli vállalat, munkáltató- és munkás-érdekeltség is önként csatlakozott.

Az öttagú nyomdászcsalád heti élelmiszerszükségletének beszerzési ára 1918 február elején.

Mennyiség	Minőség	Egység-ár		Összeg		Az árjegyző fórum részletes megjelölése
		kor.	fill.	kor.	fill.	
3.25 kg.	Tészta liszt, jegyre	1	50	4	87	Hivatalos ár } A mennyiség a március elején leszállított adag alapján van felvéve, a család főnek járó pótlék beszámításával.
1.0 »	Főzőliszt, jegyre	—	74	—	74	
6.50 »	Kenyer, félbarna, jegyre	—	60	3	90	Hivatalos ár
0.50 »	Marhahús, (fartő, lapocka, rostélyos stb.) H. T. hús	9	80	4	90	Ált. Fogyaszt. Szöv. Hivatalos ár.

Mennyiség	Minőség	Egység-ár		Összeg		Az árjegyző fórum részletes megjelölése
		kor.	fill.	kor.	fill.	
0.5 kg.	Marhahús (II. oszt. leveshús) ...	13	—	6	50	Vásárcsarnoki hivatalos árjegyzés: febr. 5-iki szám. Számtani középárnyos a legmagasabb és legalacsonyabb ár közt.
0.5 »	Sertéshús, karaj kivételével ...	10	—	5	—	Hivatalos ár.
1.00 »	Füstölt kolbász ...	13	—	13	—	Vásárcsarnoki árjegyzés: febr. 5-iki szám.
0.5 »	Belsőresz, máj, vese, szív stb. ...	3	—	1	50	Hivatalos ár.
0.525 »	Zsírshalonna, jegyre	11	—	5	78	Hivatalos ár.
0.3 »	Zsírshalonna ...	15	—	4	50	Szabad forgalmi ár: a bizalmi férfiak följegyzései szerint.
9 drb.	Tojás, friss ...	—	58	5	22	Vásárcsarnoki árjegyzés.
1 lit.	Tej, jegyre ...	1	02	1	02	Hivatalos ár.
2 »	Tej... ..	1	60	3	20	Szabad forgalmi ár: a bizalmi férfiak följegyzései szerint.
0.25 kg.	Sajt, hollandi ...	10	80	2	70	Ált. Fogy. Szöv.) ha nincs szabad
0.25 »	Liptói túró I. ...	8	60	2	15	» » ») forgalmi ár.
10.5 »	Burgonya, jegyre ...	—	44	4	62	Vásárcsarnoki árjegyzés: febr. 5-iki szám.
1 »	Bab, fehér ...	2	—	2	—	Szabad forgalmi ár: a bizalmi férfiak följegyzései alapján.
1 »	Savanyú káposzta ...	1	44	1	44	Ált. Fogy. Szövetkezetben hivatalos áron, különben drágábban.
1 »	Kelkáposzta ...	2	—	2	—	Szabad forgalmi ár.
0.5 »	Árpagyöngy ...	1	54	—	77	Ált. Fogy. Szövetk.: Hivatalos ár.
0.5 »	Köleskása ...	1	06	—	53	» » » » » »
0.5 »	Sárgarépa-petrezse-lyem ...	1	—	—	50	Szabad forgalmi ár.
0.5 »	Vöröshagyma ...	1	50	—	75	» » » » » »
0.875 »	Cukor, kristály vagy kocka, jegyre ...	2	48	2	17	Hivatalos ár.
0.350 »	Hadikávét, jegyre ...	5	—	1	75	Ált. Fogyasztási Szövetkezet.
0.175 »	Malátakávét, jegyre ...	2	80	—	49	» » » » » »
0.05 »	Paprika II. ...	23	—	1	15	Ált. Fogy. Szövetk.: Hivatalos ár.
0.50 »	Szilvaíz ...	3	40	1	70	» » » » » »
0.50 »	Só ...	—	36	—	18	
0.875 »	Aszalt szilva, jegyre	3	40	2	98	Hivatalos ár.
1.0 »	Alma ...	2	50	2	50	Szabad forgalmi ár.
	Összeg... ..			90	51	

E cikk megírása után a februárban kötött megállapodás alapján működő árvizsgálóbizottság vizsgálata szerint az újabb drágulás 7 százaléknak felel meg. A bizottság ez alapon megállapította, hogy az összes könyvnyomdai munkásokat és munkásnőket július 1-től kezdve az összereszt után az eddigi 15 százalék helyett 22 százalék pótlék illeti meg.

A vidéki megállapodás értelmében a munkabér- és drágasági pótlék 22 százalékos emelése a vidéken dolgozó nyomdai munkásokra és munkásnőkre is érvénybe lép.

Szerk.

SZEMLE.
MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Harmadik balesetbiztosítási veszélyességi táblázat. Az O. P. igazgatósága legutóbb tartott ülésében foglalkozott a balesetbiztosításnál használt veszélyességi táblázat megváltoztatásával. Az elfogadott harmadik veszélyességi táblázat, amely 1918. január 1-ei kelettel lépett érvénybe, az eddigi 14 veszélyességi osztály helyett 24 veszélyességi osztályt állított fel. Az új veszélyességi osztályok számát az elmúlt 10 és $\frac{1}{2}$ éven át eszközölt kártalanítások összegei és a munkabérek alapján az öt millió munkabért felölelő vagy túlhaladó iparágak csoportosításával számították ki, tehát a saját viszonyaink alapulvételével, míg az eddigi táblázatok statisztikai anyag hiányában a német és osztrák veszélyességi táblázatok egybevetése alapján készültek. *Az új veszélyességi táblázat intézkedéseit legközelebb behatóan ismertetjük.*

Baleseti óvadékszerű járulékelőlegek szedése. Az O. P. igazgatósága megállapította mindazokat az eseteket, amidőn úgy a felosztó-kiróvó, mint pedig a tőkefedezeti üzletágban az 1918. évre baleseti óvadékszerű járulékelőleg szedhető. Megállapítás ugyanazon az alapon nyugszik, mint a korábbi évek határozata. Az Á. H. az O. P. határozatát 6.040. sz. leiratával jóváhagyta.

Balesetbiztosítási járulékok biztosítása. Az Á. H. biztosítási tanácsának 20. sz. elvi határozata szerint az 1907: XIX. t.-c. 46. §-ában a balesetbiztosítási járulékok elévülése tekintetében megállapított 5 évi elévülési határidőt a zálogolás félbeszakítja és a zálogolás napjától kezdődő további 5 évvel meghosszabbítja. — A 21. sz. elvi határozat szerint az üzemutód akkor is felelős az előbbi üzemtulajdonos balesetbiztosítási járuléktartozásáért, ha az üzemet csőd-eljárás során foganatosított árverésen szerezte meg.

Baleseti ágazat terhére eső orvosi költségek megtérítése. Az Á. H. 5.662. sz. rendeletével szabályozta a kerületi pénztáraknak megtérítendő kezelési és orvosi költség összegének megállapítását. A rendelet szerint a kerületi pénztárak a baleseti ágazat terhére évenként, utólag minden a pénztár területén az illető évben először kártalanított baleset után 50 korona orvos költségmegtérítést kapnak. Kezelési költségek megtérítésének kiszámítását a Hivatal ugyancsak megállapítja. Az O. P. és a budapesti pénztár között a kezelési és orvosi költség megtérítésére nézve kötött külön megállapodások érvényét a Hivatal rendelete nem érinti. A Hivatal rendeletét az O. P. alapszabályainak módosítása alapján eszközölte, amely rendelkezések az önkormányzati szervek megfelelő intézkedéséig maradnak érvényben.

Orvosi felülvizsgálatra rendelt sérültek útiköltségeinek megtérítése. Az O. P. igazgatósága a háborús drágaságra való tekintettel újból szabályozta a felülvizsgálatra rendelt sérültek és járadékosok utiköltség és ellátási illetményeit. Az új rendelkezés szerint a vasúti állomáshoz menet és jövet számítható viteldíjat 3—3 korona, az ellátási összeget pedig — keresetmulasztás esetén — az igazolt teljes keresetnek megfelelően kell megtéríteni, ez az összeg azonban fél napra 4, egész napra 8 koronánál kevesebb nem lehet.

Pénztári orvosok jogviszonyának és nyugdíjbiztosításának rendezése tárgyában kibocsátott rendeletében a Hivatal arra hívja fel a pénztárakat, hogy a pénztári orvosok jogviszonyának s nyugdíjbiztosításának rendezését tegyék sürgősen folyamatba. Kiemeli a rendelet, hogy az orvosoknak méltányos kívánsága az, hogy munkaképtelenségük esetére részükre megfelelő nyugellátás biztosíttassék. Felhívja az O. P.-t a Hivatal, hogy az orvosok illetékes képviselőivel lépjen érintkezésbe, és a lefolytatandó közös tanácskozások anyagát kidolgozott tervezetekkel együtt terjessze az Á. H. elé.

Vállalati pénztárak területi hatásköre. A b—i kerületi munkásbiztosító pénztár az Á. H. útján egy vállalati betegsegélyző pénztár felosztását kérte,

mert az alkalmazottak száma 200-on alul csökkent és mert a vállalatnak három üzemtelepe nincs közvetlen szomszédságban. Az Á. H. nem adott helyt a vállalati pénztár felosztatásának, indokolván álláspontját azzal, hogy valamely vállalati pénztár csak akkor osztható fel, ha a biztosításra kötelezett alkalmazottak száma *állandóan* 200-on alul csökkent, a telephely kérdésében pedig úgy döntött a Hivatal, hogy *ugyanazon község területén fekvő üzemek szomszédos üzemeknek* tekintendők.

A munkásbiztosítási törvény módosítása tárgyában kibocsátott 4.790/1917. M. E. sz. rendelet és az Á. H. 3.1101/1917. sz. rendelete alapján a munkaadók tartoztak az 1918. évi január hó 1-én biztosításra kötelezett alkalmazottakat az illetékes kerületi pénztárnál bejelenteni. Az Á. H. a pénztárakat jelentéstételre hívja fel, vajjon a munkaadók mennyiben feleltek meg a felhívásban előírt kötelezettségeknek.

Ruházatbeszerzési segély a pénztári alkalmazottaknak. Az Á. H. köriratban figyelmeztette a kerületi munkásbiztosító pénztárakat, hogy nem kíván elzárkózni az elől, hogy a pénztárak alkalmazottai is lehetőleg ugyanolyan mértékű ruházatbeszerzési segélyben részesíttessenek, mint az állami és egyéb közszolgálati alkalmazottak.

Leszerelés és munkásbiztosítás. Az osztrák kereskedelmi minisztérium hadi- és átmenetgazdasági bizottsága a leszerelésnél szétosztás alá kerülő hadianyagoknak a közszükségletek kielégítésére szánt kiválogatását és utalását újabban egy albizottságra bízta. Abból a célból, hogy ez az albizottság a szociálpolitikai szervek speciális szükségleteit is megismerje, az osztrák népjóléti minisztérium felhívta a betegsegélyző pénztárakat, a balesetbiztosítási intézeteket, stb., hogy a szóbanforgó szükségleteiket illetőleg sürgősen nyilatkozzanak.

A magyar munkásbiztosításnak ugyancsak megvolnának a maga igényei és kívánságai, nagyon kívánatos volna tehát, ha az illetékes kormányhatóságok ezek iránt érdeklődést mutatnának.

A kórházi kezelés első két napjára ápolási díj nem fizetendő. Már az osztrák betegsegélyezési törvény novellájának életbeléptetése idejében vitatták, hogy a törvényben meghatározott első kétnapi karencia akkor is érvényesül, ha a pénztári tag betegségének kezdetétől kezdve kórházi gyógykezelésben részesül. Az nyilvánvaló, hogy kórházi kezeltetésnek csak munkaképtelenség esetében van helye és gyógyköltség csak ez esetben fizetendő a pénztár által. Az is elfogadott elv, hogy amely esetben a tagnak nincsen igénye táppénzre, az esetben a kórházi kezeltetés sem történhetik a pénztár költségén. A tag betegségének gyógykezelésénél a kórházi ápolás egyenlőnek veendő mindazon segélyekkel, amelyeket a pénztár a munkaképtelen tag gyógykezelésére céljából a törvény alapján nyújt. Ennélfogva, amint ez utóbbi esetben a gyógykezelési idő első két napjára a törvénytől fogva táppénzsegély nem jár, épp úgy kórházi kezeltetés esetében sem terhelhető meg a pénztár az első két napi gyógyköltséggel.

Az osztrák betegsegélyző pénztárak ennek az érvelésnek alapján meg is tagadták az első kétnapi ápolási díj fizetését, habár ez az álláspont természetesen heves ellenzésre talált a kórházak fentartóinál. A felső-ausztriai helytartóság most magáévá tette a pénztári álláspontot és határozatában felmentette a riedl kerületi betegsegélyző pénztárt az első két napi ápolási díj fizetése alól. Ez a határozat hivatkozik az osztrák betegsegélyezési törvény 8. §-ára, amely szerint: »A pénztár a szabad orvosi gyógykezelés, a szükséges gyógyszerek és a táppénz helyett a kórházban történő gyógykezelést és ellátást nyújthatja.« Az 1917. évi január hó 4-én kiadott császári rendelet értelmében pedig a pénztári szolgáltatásoknak legalább is a következőkre kell kiterjednie: 1. A betegség kezdetétől szabad orvosi segélyre, beleértve a szülészeti és bábusegélyt, valamint a szükséges gyógyszereszközökre és egyéb terapeiai segélyekre. (Betegápolás). 2. Amennyiben azonban a beteg munkaképtelen, a betegség harmadik napjától táppénz...« Ebből következik tehát, hogy amennyiben a kórházi ápolás a betegápolást és a táppénzt helyettesíti, a kórházi ápolás költségei is csak a táppénzigény megnyitának időpontjától fizetendők.

A beteg gyógykezelése (Krankenpflege) és a kórházi ápolás (Spitalspflege)

nem azonos fogalmak. A kórházi ápolás magában foglalja a beteg gyógykezelése végett nyújtott szolgáltatásokon kívül a beteg ételmezését, a lakóhelyet, mosást, fűtést, világítást, szükséges eszközök nyújtását, stb. A harmadik naptól kezdődőleg nyújtott táppénz a beteg gyógykezelése kivételével az összes most felsorolt többi szolgáltatásokat helyettesíti. Abból a szabályból tehát, hogy a beteg tag részére betegségének első napjától járó gyógykezelés nem vonható le, az a következtetés, hogy ugyancsak a megbetegedés első napjától köteles a pénztár a kórházi gyógyköltségeket is megtéríteni.

A wieni általános munkásbetegsegélyző pénztár június hó 23-án tartotta meg díszközgyűlését *50 éves fennállása* alkalmából. A pénztár elnöke Reumann Jakab képviselő nagyszabású beszédben vázolta a pénztár félszázados múltját. Kiemelte, hogy e pénztár a szociális feladatok megoldásánál mindenkor előljárt és joggal nevezhető e pénztár a szociális munkásmozgalom igazi gyermekének.

Visszapillantást vetett az alakulási év nehézségeire, amelyeket az alapítónak le kellett és le tudtak küzdeni.

Az 1868. év tavaszán kezdette meg működését a pénztár, mindössze 3.130 taggal és miután a kötelező biztosítás akkor Ausztriában is ismeretlen volt, a tagokat személyes agitációval kellett összetoborozni. Ez annál nehezebben ment, mert a pénztár anyagi erejének hiányában a fizetendő járulékokkal szemben csekély ellenszolgáltatást tudott biztosítani. A heti táppénz 10 koronában, a szülésznői támogatás 6 koronában, a rokkantsegély szintén csak 6 koronában volt megállapítva.

A jövedelmet 1871-ben a munkáltatók 10%-os tagdíj hozzájárulása némileg javította, de két évvel később, az 1873. évi kolerajárvány ismét hátráltatta a pénztár fejlődését, sőt nehéz próbára tette a pénztárt, úgy hogy a segély igénytartamát — a kórházi ápolás terén — le is kellett szállítani.

A pénztár néhány év alatt kiheverte a ránehezedő terheket olyannyira, hogy 1879-ben már saját házában helyezhette el hivatalait.

Lényeges változást idézett elő a pénztár életében 1888. évben létrejött betegsegélyezési törvény. Ezután megalakították a wieni orvosi szolgálat központosítását, viszont már a törvény életbelépte előtt fel kellett oszlatniok a rokkantsegélyezési osztályt.

Ettől az időtől fogva a pénztár már csak a törvény megszabta korlátok között teljesíthette szociális feladatait, amelyhez Reumann lendületes szavakban hozzáfűzte, hogy a pénztár feltartóztatlanul fog küzdeni a rokkant és aggkori biztosítás törvényes rendezéseért.

Ezután a közgyűlés tudomásul vette az 1917. évről szóló pénztári jelentést és számadásokat, amelyekből a következőket emeljük ki:

A pénztár 1917. évi eredménye az előző évhez képest, — noha 528 ezer koronával több folyt be — kedvezőtlen volt, mert a kiadások 1 millió 446 ezer koronával szárnyalták túl az előző évi költségeket. Egyedül a járulékbérvétel volt kedvezőbb az előző évhez viszonyítva, amennyiben 5,089.393 K folyt be az 1916. évben elért 4,751.996 K-val szemben.

A tartalékalap összege pedig az év végén 4,993.234 koronát képviselt.

A taglétszám 1917. évben magasabb volt a háború kitörésének évéhez képest, miután a pénztár 1917-ben 168.298 tagot számlált az 1914. évben volt 163.006 taggal szemben.

A tagok nemek szerinti megoszlását tekintve, épp úgy, mint a többi nagyobb pénztárnál, ennél a pénztárnál is jelentékeny eltolódás volt észlelhető. Az 1914. évi taglétszámból 102.785 volt férfi és 60.221 nő. Az 1917. évi taglétszámot felosztva, kitűnik, hogy 91.356 férfi tag állott 76.942 női taggal szemben.

A beteglétszám az 1916. év elején még 1.895 keresetképtelen tagot számlált. Már 1918. év május havában 3.665-re emelkedett ez az arány.

A közgyűlés az évi jelentés és a zárszámadások elfogadása után az igazgatóság és felügyelőbizottság tagjait választotta meg.

A RVA. 1917. évi jelentésében részletesen beszámol a baleset, továbbá rokkantság és aggkor esetére való biztosítás, úgyszintén a betegsegélyezés keretében felmerült igazgatási mozzanatokról, valamint a jogszolgáltatás fontosabb eseményeiről. Ennek az évi jelentésnek kapcsán a rokkantság és aggkor esetére való biztosítás pénzügyi és segélyezési statisztikáját is ismerteti, habár csak főbb vonásokban, több táblázatban összefoglalva.

E statisztikai táblázatokból a következőket emeljük ki: a biztosító intézetek az 1917. év folyamán 368.783 járadékot állapítottak meg az előző évi 414.885 járadékkal szemben. Ezáltal a folyójáradékosok száma az 1917. év végén 1,706.361 volt, miből a rokkantjáradékosok létszáma egymagában 1,001.380-at képviselt.

Az aggkori járadékot élvezők száma 215.077 és az özvegyi járadékosok száma pedig 359.060-at tett ki.

Ezenfelül egyszersmindenkori segélyezésben részesült 32.482 özvegy és 3.589 árva. Ez utóbbiaknak kiházasítási támogatást nyújtottak a biztosító-intézetek.

A kifizetett járadékok és segélyek összege 1916-ban 294 millió márkára emelkedett, az előző (1915) évben e címen kifizetett 253 millió márkával szemben.

Az 1917. évre vonatkozó pénzügyi adatok még ismeretlenek ugyan, mégis megállapítható, hogy a költségek az 1916. évi eredményt is túllépik.

A fenti 294 millió márkából csupán rokkantjáradékokra 182 milliót fordítottak. Az özvegyek járadéka 23 millió márkát képviselt, a gyógyeljárás pedig 36 millió márká költséggel járt. A 294 milliót képviselő költségből 210 millió márká a biztosítás teherviselőire esett, míg a különbözeti 84 millió a birodalom hozzájárulását képezte.

A járulékbévételeknél a háború hatása erősen érezhetővé vált, mert amíg a háború előtti évben 290 milliót tettek ki az összes intézetek járulékbévételei, a háború kitörésének évében már csak 267 milliót; az 1915. évben 224 milliót; a jelentés évében (1916-ban) már csak 222 millió márkát.

Az összes intézetek vagyona az 1916. év végén közel harmadfél milliárd márkára emelkedett.

A birodalmi gyermekágyi segély hatásait ismerteti a müncheni biztosítási hivatal jelentése. A jelentés adatai szerint Münchenben 3 és fél év alatt 2 millió márkát fizettek ki gyermekágyi segélyre. A segélyezés a szoptatások számát és időtartamát jelentékeny módon emelte. A szülő nők közül a férjeseknek több mint kétharmada, a hajadonoknak több mint fele szoptatta gyermekét. A férjes anyák rendszerint a 12 heti segélyezés ideje alatt végig szoptatnak, a hajadonok közül sokan a 7. hét végén abbahagyják a szoptatást.

Állami biztosítási intézmények az ügyvédek részére. A német birodalmi gyűlésen Gröber képviselő — a centrum-párt tagja — indítványt terjesztett be, hogy létesítsenek az ügyvédek részére egy betegsegélyző- és nyugdíjbiztosító intézetet, amely a tag elhalálása esetén a hátramaradottaknak is nyújtson ellátást. A már eddig fennálló s önkéntes alapon működő ily célú intézetek olvasztassanak be a létesítendő kötelező jellegű intézetbe. A terhek fedezetére a kötelező általános járulékokon kívül, a szegényügyek ellátásáért járó hivatalos díjak, a nagyobb jövedelmű ügyvédek külön járulékaival s egyes perek rendkívül nagy ügyvédi költségeiből átutalt összegek szolgálnának.

A rokkantbiztosítás reformja iránt vannak előkészületek folyamatban Németországban. A rokkantbiztosító intézetek legközelebb tartandó tanácskozásukon fogják megvitatni, hogy mily irányban szükséges a biztosítás továbbfejlesztése a rokkantak és hátramaradottak segélyezését illetően.

A járulékok abban az esetben is a szabályszerű kijelentésig fizetendők-e, amikor a munkaadó a biztosítottat egyáltalán nem jelentette be? A német biztosítási hivatal e kérdésre igenlőleg felelt. A biztosítási kötelezettség a foglalkozásba lépéssel kezdődik és a bejelentésre megszabott határidőn túl történő bejelentés esetében is a munkábalépéstől kezdődően fizetendők a járulékok. A járulékfizetési kötelezettség pedig nem a munkaviszony megszűntével, hanem a munkaviszony megszűntének bejelentésekor végződik. Nem lehetne megindokolni azt, hogy miért legyen jobb helyzetben az a munkaadó, aki nemcsak a kilépést mulasztotta el bejelenteni, hanem a munkábalépés idejét is. Már pedig, ha a biztosítási törvényt olyképp magyaráznók, hogy a járulékok továbbfizetésének kötelezettsége csak abban az esetben áll fenn, ha egyedül a kilépést nem jelentették be, ebből az következne, hogy az a munkaadó, aki a munkaviszony kezdetét sem jelentette be, kedvezőbb helyzetbe jutna. A

munkaadó nem védekezhetik azzal, hogy bejelentési kötelezettségét menthető tévedésből mulasztotta el, mert a járulékoknak a kijelentésig történő fizetési kötelezettsége nemcsak abban az esetben áll fenn, ha a munkaadó szándékosan nem tett eleget törvényes kötelezettségeinek. A be- és kijelentésre vonatkozó szabályok rendészeti szabályok, amelyek elbírálásánál azt figyelembe venni nem lehet, miért is a német biztosítási hivatal marasztalta a munkaadót.

A megszállott területeken dolgozó német munkások pénztári hovatartozása. A porosz kereskedelemügyi miniszter rendelettel megállapította, hogy a megszállott területen dolgoztató német munkaadók, az alkalmazásukban levő munkásokat melyik betegsegélyző pénztárhoz tartoznak bejelenteni. Így a Belgiumban és Észak-Franciaországban dolgozó munkások — amennyiben elszász-lotharingiai pénztárak nem jönnek tekintetbe — az eupeni kerület pénztáránál; a kurlandi, litvániai és bialistok-grodnoi katonai igazgatás területén dolgozók a lyk-i; a varsói főkormányzóság területén dolgozók a thorn-i; az Oroszország többi megszállott területein, továbbá a *Szerbiában és Romániában* dolgozók a kattovicz-i pénztárnál. E pénztárak tartoznak a megszállott területeken dolgozó és ott megbetegedett tagok segélyezéséről gondoskodni.

Mezőgazdasági munkások balesetbiztosítása Olaszországban. Egy 1917. augusztus 23-án kelt s a f. év nyarán életbelépő királyi rendelettel szervezték Olaszországban a mezőgazdasági munkások balesetbiztosítását. A rendelet szerint biztosításra kötelezett minden 9—75 év között levő mezőgazdasági munkás, kisbirtokos és bérlő, továbbá azok a felügyelők, akiknek napibére a 9 lírát meg nem haladja. A biztosítottak ideiglenes keresetképtelenség esetén táppénzre, állandó keresetképtelenség esetén járadékra tarthatnak igényt. A biztosított elhalálása esetén a hozzátartozók végkielégítésben vagy járadékban részesülnek.

A biztosítás költségeit — beleértve az igazgatási költségeket is — a földbirtok nagysága és hozadéka arányában évenként elosztva a birtokosok, illetve haszonbérlők fedezik.

A biztosítás keresztülvitele céljából az országot biztosítási kerületekbe osztják. A biztosítás teherviselői gyanánt engedélyezhetők mindazok a biztosítóintézetek, amelyek már 1917. március 26. előtt balesetbiztosítással foglalkoztak. A biztosítási feltételek és szolgáltatások tekintetében azonban kötelesek a minisztérium által kiadott utasításhoz alkalmazkodni. Amennyiben a meglévő intézetek nem elégségesek, a helyi viszonyoknak megfelelő új intézeteket kell alakítani.

Vitás kérdések eldöntésére választott bíróságokat szerveznek, amelyek a prefektus vagy egy jogi képzettségű egyén mellett a munkások és munkáltatók egy-egy s az egészségügyi hatóság két képviselőjéből fognak összeállítani. E rendelet kiegészítésül a balesetek elhárítására s a biztosítottak védelmére külön utasításokat fognak kiadni.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

A kereskedelemügyi miniszter rendelete az anya- és csecsemővédelem érdekében. A kereskedelemügyi miniszter 35.982/917. VI. D. szám alatt rendeletet intézett valamennyi kerületi iparfelügyelőhöz és az ipari főfelügyelőkhöz. A miniszter közli e körrendeletében, hogy a belügyminiszter a háború okozta emberveszteségek és a születések csökkenése folytán beállott kedvezőtlen népszaporodási viszonyok ellensúlyozása érdekében nagyarányú állami és társadalmi tevékenységet indított meg és felkérte a kereskedelemügyi minisztert, hogy ezt a tevékenységet a maga hatáskörében támogassa. A kereskedelemügyi miniszter rámutat az anya- és csecsemővédelmi viszonyok javításának elsőrendű fontosságára és a maga részéről az ipari munka terén működő anyáknak és ezek csecsemőinek hathatós védelmét helyezi kilátásba. Felhívja az iparfelügyeletet, hogy a gyárvizsgálatok alkalmával fokozott figyelemmel kísérje azokat a jelenségeket, amelyek a különböző üzemekben, amelyekben nagyszámú nőmunkás dolgozik, ezek egészségét fenyegetik. Felhívta egyben az iparfelügyeletet aziránt

hogy a kerületi munkásbiztosító pénztáraknál érdeklődjék atekintetben, hogy nem történnek-e a munkásnők között nagyobb számban oly megbetegedések, amelyek a gyári üzemviszonyokra vezethetők vissza. Amennyiben ily esetek jutnának az iparfelügyelet tudomására, ezekről a miniszternek tegyenek jelentést. Felhívja a miniszter továbbá az iparfelügyeletet aziránt is, hogy az üzemekben behatóan szorgalmazza megfelelő gyári mosdóhelyiségek és fürdők, valamint egészséges munkáslakások létesítését. Végül közli a miniszter az iparfelügyelettel, hogy gyári szoptatószobák és gyermekbölcsődék létesítését ajánlotta az érdekelt körök figyelmébe, az iparfelügyelet igyekezzék saját hatáskörében is ez intézmények létesítése iránt a rokonszenvet felébreszteni és az évi tevékenységéről bemutató jelentésében ezeket az intézményeket behatóan ismertesse.

Anya- és csecsemővédelem. Az Á. H. utalva a belügyminiszternek és a kereskedelemügyi miniszternek az anya- és csecsemővédelem tárgyában kifejtett programjára, a pénztárakat felhívja, hogy a közegészségügy terén számukra kijelölt vezetőszeret töltsék be. Hangoztatja a rendelet az anya- és csecsemővédelem fontosságát és utal a temesvári és a pécsi kerületi pénztárak e téren kifejtett működésére, amelyet követendőnek tart. A két pénztár akciójáról a Munkásügyi Szemle már korábban beszámolt.

Alkoholmentes leszerelés propagandája. A háború kitörése váratlanul érte az emberiséget. Élénk emlékezetünkben van, mennyi viszontagságon keresztül tudtak honfitársaink, akiket a külföldi tartózkodásukon ért a hadüzenet, nagy nehezen hazavergődni. Sokan éveken át künn is rekedtek. Életünk megszokott rendjét is felforgatta a háború; változást okozott társadalmi életünkben, de különösen új és váratlan feladatok elé állította a háború az ország kormányzását.

A béke beköszöntése nem fog bennünket ily váratlanul érni. A kormány és a társadalom számos feladatot tűzött maga elé avégből, hogy a békére való átmenet olyan legyen, amint az ország felismert érdeke megkívánja. E feladatok egyike az, hogy a harctérről és más hadiszolgálatból családi tűzhelyükhöz visszatérő véreink ne essenek áldozatául a szeszes italok mámorának, hanem józan értelemmel, erős lélekkel kezdjék meg újra békés polgári foglalkozásukat, egészséges családi életüket.

Az alkoholelles egyesületek Országos Ligájának felhívására hazánknak nagyszámú kulturális egyesülete a tél folyamán a Társadalmi Múzeumban tartott értekezletén elhatározta, hogy országsszerte széleskörű propagandát indít a várt és óhajtott leszerelés alkoholmentessé való tétele érdekében. A mozgalom vezéréül sikerült Sztérényi József orsz. képviselőt, a jelenlegi kereskedelmi minisztert megnyerni, akinek tevékenysége biztosítja a közhasznú törekvés sikerét.

Vidéki nagyobb városaink közönsége már több nyilvános értekezletet tartott a nemes mozgalom érdekében. Mindenütt a munkásbiztosító pénztárak körül tömörültek az érdeklődők és a mozgalom résztvevői. Így legutóbb Temesvárott tartottak az alkoholmentes leszerelés érdekében igen látogatott értekezletet, ahol nagy lelkesedéssel csatlakoztak az akcióhoz és táviratban felkérték Sztérényi József kereskedelemügyi minisztert, hogy a közérdekű törekvést megvalósulásra segítse. Hazánknak ez a nagy gyárvárosa világosan látja, hogy az ipari termelés legfőbb tényezője — az emberi munka — nem szerezhető vissza másképp, mint a leszerelés alkoholmentessé tételével, és hogy csak alkoholtól mentes neveléssel tehet szert az ország egészséges, józan, munkabíró iparos nemzedékre. Enélkül iparunk fejlődésére, produktívására gondolni se lehet.

A leszerelés alkoholmentessége céljából igen látogatott értekezletet tartottak június havában Szabadkán is, aminek még az a helyi jelentősége is van, hogy a régi időkben bőséghez szokott Bácskának egyik gazdasági gócpontjából nyilvánul meg a törekvés a szeszes italoktól mentes életmód iránt. A gyűlés alkalmából a szabadkai szervezett munkásság és a polgárság táviratilag üdvözölte az országos akció elnökét, Sztérényi kereskedelemügyi minisztert.

A fővárosban ez a közérdekű mozgalom a Társadalmi Múzeumban összpontosul, ahol a kerületi munkásbiztosító pénztár és az alkoholelleses egyesületek vállvetve igyekeznek minél több hívet hódítani az eszmének.

Az Uránia Tejkonyha. Az Uránia Országos Nővédő Egyesület és a Stefánia-Szövetség, karöltve a Budapesti Központi Tejcsarnok r.-t.-gal megalapították az Uránia Tejkonyhát, amelynek célja beteg csecsemők és gyermekek részére különféle összetételű gyógytejek előállítására. Az Uránia Tejkonyha június havában meg is kezdte működését a Budapesti Központi Tejcsarnok r.-t.-nak e célra teljesen modern színvonalon berendezett telepén, amelyen egész sorozatát állítják elő a készítményeknek és a hamisítás megakadályozására alkalmasnak látszó zárólappal ellátott palackokban hozzák azokat forgalomba. Az Uránia Tejkonyha az ország legismertebb gyermekgyógyászainak állandó ellenőrzése mellett állítja elő termékeit, amelyeket önköltségi áron kíván a súlyos viszonyok között élő beteg, valamint természetes szoptatást nélkülöző csecsemők és gyermekek részére biztosítani. Az új intézmény nagyon komoly szükséglet kielégítésére vállalkozott a csecsemő- és gyermekhalandóság elleni küzdelem terén.

Bujakórosok és trachomások házi ápoltatása. Egy régebbi belügyminiszteri rendelet értelmében a közigazgatási hatóságok nem adtak engedélyt arra, hogy a bujakórosok és trachomások házilag ápolassák magukat, bár a kórházi ápoltatásukról a közigazgatási hatóság nem gondoskodott. A belügyminiszter 1918. évi 16.327/IX.—b. sz. rendeletével utasította a törvényhatóságok első tisztviselőjét, hogy amennyiben valamely bujakóros vagy trachomás pénztári tag férőhely hiányában kórházban el nem helyezhető — bár gyógykezelése kórházi ápolást igényelne — esetről-esetre három heti engedélyt adjanak arra, hogy a beteg házi ápolásban részesíthessék. A három hét elteltével a kórházba való felvételt újra meg kell kísérelni. Utasította a belügyminiszter a köz- és nyilvános jellegű kórházak igazgató-főorvosait arra is, hogy amennyiben a kórházba utalt pénztári tag ápolása nem teszi szükségessé a kórházi ápoltatást, vagy férőhely miatt fel nem vehető, vagy pedig az ápolat a kórházból elbocsáttatott, erről a pénztárakat értesítsék. A házi gyógykezelésben ápoltak kezelési költsége az államkincstár terhére felszámítható.

A gümőkórosok és tüdőbetegek negyedévi statisztikája a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztárnál. A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár negyedévenként megvizsgálja a betegállományba került tüdőbetegek statisztikai viszonyait. 1918. május 4-én a pénztár orvosai 4.942 táppénzes és 6.951 nem táppénzes, összesen 11.873 beteg egyént kezeltek. Közöttük 2.770 volt a családtag. A 2.849 táppénzes férfi 35%-a, a 2.073 táppénzes nő 47%-a gümőkóros volt. A táppénzes betegek 40%-a volt átlagban gümőkóros. A nem táppénzes betegeket is figyelembe véve, tehát a 11.873 beteg közül azok 30%-a volt gümőkóros. A beteg férfiak közül katonai szolgálatból betegen jött vissza 185. Ez a szám a gümőkóros férfibetegek számának 12%-át teszik ki. A 3.648 gümőkóros beteg közül 82% tüdőgümőkórban és 12% más szervek gümőkórjában szenvedett. A 2.992 tüdőgümőkórban szenvedő beteg közül I. stádiumban volt 60%, II. stádiumban 27%, III. stádiumban 14%. A múlt év második évnegyedével összehasonlításban kiderül, hogy a táppénzes betegek közül gümőkórban szenvedők aránya 10%-kal emelkedett, amennyiben a múlt év hasonló időszakában 30·2%, ez évben már 40%-a a táppénzes betegeknek volt gümőkóros. Ez az emelkedés a háborús viszonyoknak és a katonaságtól betegen visszatérőknek tudható be.

A berlini rokkantbiztosító intézet a múlt évben naponként 100 adag ebédet utalt ki tüdőbetegeknek beteg-konyhájából. A tüdőbetegek élelmezésének javítására ezenkívül 10.000 márkát fordított s intézeteiben nemcsak egyes betegeket, de családokat is elhelyezett. Hadisérültek részéről 6.435 járadékigényt jelentettek be az intézetnél, ebből 5.903 nyert járadékmegállapítással elintézését. Háborúban elesettek hozzátartozói részéről a múlt év végéig 9.165 járadékigényt jelentettek be.

MUNKÁSVÉDELEM. MUNKAVISZONY.

A Német-Magyar-Osztrák Gazdasági Szövetség és a szociálpolitika.

A »Német-Magyar-Osztrák Gazdasági Szövetség« legutóbbi (június) bécsi ülészaka alkalmából a középhatalmak jövő szociálpolitikai irányelveinek kérdésével foglalkozott. *Seidler* miniszterelnök nagyobb beszédet intézett a három ország nagyiparos-, kereskedő- és pénzvilágát képviselő hallgatóságához, amelynek vezérmotivuma az, hogy a négy háborús év közös élményei után lehetetlen elképzelni, hogy a három ország ne haladjon még sokkal szilárdabban együtt, mint eddig.

A német előadó *dr. Manes* Alfréd egyetemi tanár (Berlin) volt, aki következő pontokban foglalta össze kívánságait:

A jövő szociálpolitikájának a következő irányelveket kell követnie:

1. A német munkaadók egy mostanában megjelent emlékiratban maguk is elismerik, hogy a népesedési politika szociálpolitika nélkül lehetetlenség. Itt ugyanis a családnak, az anyának, elsősorban pedig a jövő anyának, a gyermeknek és a még meg nem született gyermeknek védelméről van szó. Igazságos követelés tehát az, hogy a hadigyermekekágysegélyt a békére is kiterjesszék. A rokkantbiztosítás következtében megjavult egészségügy hatása alatt a betegség meggátlására vonatkozó intézkedéseket már a külföld is utánozni kezdi.
2. Törekedni kell a munkásság táplálkozását javítani, ez a jövő a bel- és külpolitikájának elsőrangú feladata lesz. Ebbe a kérdésbe kapcsolódik a gyarmatok problémája is, ezek nélkül roppant megdrágulna úgy a munkások táplálkozása mint egyáltalában egész háztartása. Ezen a ponton tehát a munkások és munkaadók érdekei hasonlóak.
3. A lakásügy rendezése. Poroszország ebben az ügyben egy lakásügyi kormánybiztos kinevezésével nagy lépést tett előre. Gondoskodni kell jó és olcsó lakásberendezésről és valamelyes módon a ruházatról is.
4. A munkásság keresetének előmozdítása magában foglalja a munkabér, a munkaidő, munkaközvetítés, munkaszerződés és a sztrájkjog kérdését. A munkaadók maguk is elismerik a béregyezmények célszerűségét és nem állják útját ezen szerződési mód fejlesztésének. Állandóan szaporodnak azok, kik a munkanélküliek biztosítása, még pedig takarékosági kényszer által akarnak segíteni.
5. A munkásság szellemi színvonalának emelése és az ifjúság ez irányú nevelése, amely őt derekabbá, kitartóbbá teszi, olyan követelmények leghamarább válhatnak egységes felfogás tárgyává. Annál nehezebb azonban 6. az állampolgári öntudat fokozásának kérdése, mert ebbe az általános választói jog problémája is belejátszik. A nehéborúk korában szociálpolitika nélkül nem lehet választójogi politikát csinálni. A szociálpolitika jövő tempója, összefüggésben a pénz elértéktelenedésével végeredményben ennek a politikának nemzetközi alakulásától függ, azaz attól, hogy mennyire közelednek a középhatalmak gazdaságilag egymáshoz és mennyire indul meg békekötés után valamelyik hadviselő fél ellen gazdasági háború. Nem kevésbé lesz fontos a valuta és pénzvviszonyok alakulása. A munkásoknak aligha lesz kifogásuk magas hadikárpótlások ellen, ha azokat szociálpolitikai célokra használnák fel. De a pénz szociálpolitikája mellett ott van a szív szociálpolitikája és ez a második talán a fontosabb. Iparunk vezetői közül sokan átlátták azt a háborúban és a háború előtt. Legyen az 1914-i lövészárkok szelleme a békének gyári szellemévé, és törölje ki a gyors, dicsőséges és általános béke a keserűségeket és térjenek vissza munkásaink és vállalkozóink azzal a lelkesedéssel és kitartással munkahelyeikre, amellyel önálló kultúrnépként való fenmaradásunkért 1914-ben a harcmezőre siettek.

Az osztrák előadó dr. Franz Klein, volt igazságügyminiszter. A közép-hatalmak szövetségének kiépítése lényegileg nem más, mint a történelem által adott viszonyoknak jobb szervezése. A szociálpolitikában ez a legkisebb akadályokba fog ütközni, ha eleinte csak egységes irányelvek betartásáról lesz szó. A háború utáni szociálpolitika komoly probléma, mert a szociálpolitika kifejlesztésének gazdaságilag korlátolt lehetőségével az a lehetőségig fokozott társadalom- és termeléspolitikai szükségesség áll szemben, a csökkent és meggyengült néperőt szociálpolitikai rendszabályokkal is kímélni és fokozni. Ausztriában a háború következtében a távolság a német szociálpolitikával szemben állandóan csökkent. Bizonyos haladás mellett, amit a háború hozott, a hadiipar teljesítőképségeinek fokozása következtében a háború előtti munkafeltételek részben meg is romlottak. Az utóbbi a háborúval remélhetőleg el fog tűnni, de a háború alatti új szociálpolitikai fejleményeknek ott is, ahol nem volt szándékolt, a háborún túl terjedő jelentősége van. Legalább is az államkormányzatnak a munkások és alkalmazottak védelmében sokkal kevésbé lesz szabad keze, mivel a háborús intézkedésekkel már sok irányban lekötötte magát. Ha hozzászámítjuk a békéből származó szociálpolitikai terveket és követeléseket, amelyeket a háborús részletfizetések nem hallgattak el, akkor az osztrák szociálpolitika főbb irányelveit a következőkben jelölhetjük meg: a bér-munka összes jogviszonyainak szociálpolitikával való fokozottabb átítatása (Durchbildung) falun és városban; a munkaközvetítés és a munkanélküliek segélyezésének szervezése; az iparfelügyelet fejlesztése, a munkaviszállyok csökkentése és enyhítése béregyezményekkel, döntőbíróóságokkal, egyeztetőhivatalokkal; a szociális biztosítás időszerű javítása és fejlesztése és újra beillesztése a háború előtti állapotba (Besitzstand). Visszaesés a háború előtti viszonyokhoz képest nem lehet kérdés tárgya.

Ezek az Ausztria részére felállított irányelvek alapján megegyeznek azokkal, amelyek a Németbirodalom szociálpolitikáját jellemzik. Az osztrák szociálpolitikát ehhez már most is számos közös gondolat és egyenlő alapvető intézmény köti.

A magyar előadó beszédét külön cikkben egész terjedelmében közöljük. Rövid vita után a gyűlés a következő *határozatot* hozta:

1. Németország, Ausztria és Magyarország békeidőben folytatott szociálpolitikai munkássága a háború alatt is olyan erős támasznak bizonyult, hogy megszüntetése vagy alapvető megváltoztatása nem jöhet tekintetbe.
2. A hadirokkantak és hadihátrahagyottak gondozását kívánatos lehetőleg egyöntetűen és messzemenően kifejleszteni.
3. A háború után inkább, mint valaha, szükség lesz lehetőleg fokozni a munkateljesítményt. A háború alatt hatástalanná vált vagy korlátozott szociálpolitikai berendezéseket tehát helyre kell állítani, a munkásság jólétéről, egészségéről és teljesítőképségéről továbbmenő mértékben kell gondoskodni, hogy munkaerejét állandóan biztosítsák és munkakészségét fokozzák.
4. N., A. és M. jövő szociálpolitikáját, amennyire azt a termelési, valamint egyéb gazdasági és pénzügyi viszonyokra való tekintet mindenkor lehetővé teszi, az eddig bevált szociálpolitikai elvekre és célokra támaszkodva, azokon az utakon kell továbbvezetni, amelyek mint a közjóra előnyösek, beváltak.
5. Törekedni kell a három ország meglévő szociális törvényeinek és berendezéseinek kölcsönös közeledésére, különösen a munkaközvetítés, szociális biztosítás és az ezekkel kapcsolatos népegészségügy terén is és a közeledést a megokolt eltérő sajátosságokra való figyelemmel minden módon elő kell segíteni.
6. A háború tapasztalatai szükségessé teszik, hogy a véderő és

munkaerő lehető megtartása és fejlesztése végett a be- és kivándorlást és az erre vonatkozó törvényhozást, valamint a munkapiac viszonyait az összes jogosult érdekeknek megfelelő módon szabályozzák.

7. N., A. és M. között megállapodásnak kell létrejönnie avégből, hogy a betegség és baleset esetére való biztosítás körében a viszonyosság biztosítottak és hogy az egyik országban szerzett jogok a másik országban való foglalkozás alatt is érvényben maradjanak.

8. Törekedni kell arra, hogy a N., A. és M. egyfelől és az ellenséges államok közt másfelől kötendő békeszerződésbe felvegyék azt a határozományt, hogy az utóbbiaknak a szociális törvényhozás, különösen pedig a szociális biztosítás terén a középhatalmak intézményeivel egyenértékű be- rendezéseket kell teremteniök.

Múlhatatlanul szükséges, hogy a három állam kormánya azonnal megkezdje a szükséges előmunkálatokat avégből, hogy a további béketárgyalásoknál egységesen léphessenek fel a minimális szociálpolitikai követelmények felvétele érdekében.

A főváros a népjóléti minisztériumért. A főváros szociálpolitikai bizottsága dr. Ferenczi Imre előadó ismertetése után dr. Székely Ferenc közgyűlési indítványa alapján elhatározta, hogy a népjóléti minisztérium szervezése iránt a kormányhoz felterjesztéssel fordul. A főváros saját ügykezelésében tapasztalta, hogy rendkívül hátrányos, hogy a legégetőbb szociális kérdések elintézése jelenleg több minisztérium hatáskörébe tartozik, aminek következménye, hogy az ügyek csak nagy huzavonával nyernek elintézést, minthogy a minisztériumokat különböző szellemben vezetik. Nagy hátrány az is, hogy nélküli a főváros az országos jellegű szociálpolitikai kérdésekben egy országos központi szervnek irányító állásfoglalását, ami különösen a gyors intézkedéseket kívánó akut bajok esetén (munkanélküliség, lakásinség, stb.) érezteti hatását. A bizottság álláspontja szerint a megfelelő szociálpolitikai szervezet nélkül az általános választójog sem fogja a tőle várt jó hatásokat kitudni.

A budapesti ipari és kereskedelmi munkapiac helyzete a folyó év május havában. Május hó folyamán a budapesti hatósági munkaközvetítő 5.980 munkahelyet tartott nyilván. Az e óról felhasználható adatot szolgáltatott 18 közhasznú munkaközvetítő 4.975-öt. A munkakeresők száma a hatósági munkaközvetítőnél 3.428 volt; a 18 közhasznú munkaközvetítőnél pedig 4.229. Összesen tehát 10.955 munkahely és 7.657 munkakereső volt nyilvántartva.

A munkahelyek száma tehát lényegesen nagyobb volt, mint a munkakeresőké. Száz munkakeresőre 144 munkahely esett. (Az előző hónapban csak 135.)

A hatósági munkaközvetítő e hó folyamán 1.884 sikeres közvetítést ért el. A 18 közhasznú munkaközvetítő 3.782-öt. A közvetítések összes száma tehát 5.666 volt.

Száz nyilvántartott munkahelyből a hatósági munkaközvetítő 32-öt (31·5⁰/₀-ot), a közhasznú munkaközvetítők 76-ot (76·0) töltötték be. Száz munkakereső közül pedig a hatósági munkaközvetítő 55-öt (55·0⁰/₀-ot), a közhasznú munkaközvetítők pedig 89-et (89·4⁰/₀-ot) juttattak munkához.

A hatósági munkaközvetítő és a 18 közhasznú munkaközvetítő együttes tevékenysége 100 munkahelyből 52-nek (51·7⁰/₀) betöltését és 100 munkakereső közül 74-nek (74·0) elhelyezését eredményezte.

Az április havi eredményekkel összehasonlítva, azt találjuk, hogy májusban a nyilvántartott munkahelyek száma 1.548-cal (10.955 szemben 9.407-el), a munkakeresők száma pedig 682-vel (7.657 szemben 6.975-el) több volt. A közvetítések száma 709-el emelkedett (5.666 szemben 4.957-el.) A munkahelyek betöltésénél 0·9⁰/₀-kal kedvezőtlenebb (52·6⁰/₀ szemben 51·7⁰/₀-kal), a munkakeresők elhelyezésénél ellenben 3·0⁰/₀-kal (74·0⁰/₀ szemben 71·0⁰/₀-kal) kedvezőbb volt az eredmény.

A tevékenységet teljes részletességgel az alábbi táblázat mutatja :

A budapesti hatósági munkaközvetítő és a vele összeköttetésben álló és adatokat küldött közhasznú (ingyenes) munkaközvetítők 1918 május havi tevékenysége.

A munkaközvetítő megnevezése	Nyilvántartott		Közvetítés	A közvetítés	
	munka-helyek	munka-keresők		a munka-helyek	a munka-keresők
				% - a	
<i>I. Budapesti hatósági munkaközvetítő.</i>					
a) szakmunkások	2.606	1.666	791	30·3	47·5
b) segédmunkások	3.374	1.762	1.093	32·4	62·0
I. Összesen	5.980	3.428	1.884	31·5	55·0
<i>II. Közhasznú munkaközvetítő.</i>					
Budapesti bádogos stb. ipartestület	87	83	83	95·4	100·0
» építőmesterek szövetsége	216	318	194	89·8	61·0
» hentes ipartestület	50	54	48	96·0	88·9
» kéményseprő ipartestület	14	14	6	42·8	42·9
» szállodások stb. ipartestület	1.216	819	728	59·8	88·9
» sütők ipartestülete	60	60	59	98·3	98·3
» szobafestők stb. ipartestülete	9	9	9	100·0	100·0
Cipész és csizmadia munkások egyesülete	277	158	158	57·2	100·0
Kath. munkásnőegyesületek szövetsége	98	20	20	20·4	100·0
Keresztény szociálista szakszervezet	104	43	43	41·3	100·0
Magyarorsz. bőröndös stb. munk. szakegyl.	28	27	23	82·1	85·2
Magyarorsz. famunkások szövetsége	540	407	360	66·7	88·5
Magyar fővárosi malomegyesület	17	7	7	41·2	100·0
Magyar fűszerkereskedők orsz. egyesülete	34	59	34	100·0	57·6
Magyarorsz. húsipari munkások szövetsége	181	181	181	100·0	100·0
Magyarorsz. könyvnyomdászok szakegylete	342	270	262	76·6	97·1
Magyarorsz. szállodai alkalm. egyesülete	1.521	1.600	1.521	100·0	95·1
Magyar vasművek és gépgy. munkásegys.	181	100	46	25·4	46·0
II. Összesen	4.975	4.229	3.782	76·0	89·4
I. Összesen	5.980	3.428	1.884	31·5	55·0
Együtt	10.955	7.657	5.666	51·7	74·0

Gyermekmunkások Budapest székesfőváros szolgálatában. A Magyarországi Munkások Gyermekbarát-Egyesülete a székesfővárosi központi tüzelőszerraktárban a baltázó gépeknél foglalkoztatott két gyermekmunkást ért balesetből kifolyólag a székesfőváros üzeméinél alkalmazott gyermekmunkások veszélyes munkakörben való foglalkoztatásának eltiltását kérte. E kérelem tárgyában a polgármester rendeletet bocsátott ki. E rendelet közérdekű részei a következők:

A beadványban említett két balesetre vonatkozóan megtartott vizsgálat során megállapítottam, hogy a sajnálatos, de szerencsére súlyosabb következményekkel nem járt két baleset tényleg megtörtént, megállapítottam azonban azt is, hogy a balesetet szenvedett két gyermeket a tüzelőszerraktár vezetősége csak saját kérelmükre foglalkoztatta a baltázó gép mellett, egyébként gyermekmunkások csakis könnyű munkával, söpréssel, fűrészporhordással, stb. foglalkoztak s a balesetek óta még saját kérelmükre sem kaptak olyan munkabeosztást, amely testi épségüket veszélyeztetné.

Bár ezek szerint a székesfővárosi tüzelőszerraktárban a csupán a háborús viszonyok okozta munkaerőhiány folytán alkalmazott gyermekmunkások testi épsége továbbra nincs veszélyeztetve, mégis a székesfőváros többi üzemében alkalmazott gyermekmunkásokkal előfordulható ilyen balesetek megelőzése céljából magam is szükségesnek tartom, hogy a főváros üzeméinek vezetőségeit a náluk alkalmazott gyermekek testi épségének és fejlődésének fokozott biztosítására figyelmeztessem.

Éppen ezért felhívom a székesfőváros üzeméinek vezetőit, hogy az üzemekben alkalmazott gyermekeket veszélyes vagy nagyobb testi erőt igénylő munkakörben saját kérelmükre sem és még abban az esetben se foglalkoztassanak, ha testi fejlettségük vagy esetleg tapasztalt nagyobb ügyességük következtében erre alkalmasoknak is látszanának.

Csonkolási pótdíj a tuberkulózisban szenvedő katonai járadékosok részére. Az eddig érvényben volt törvényes rendelkezések a csonkolási pótdíjra jogosult járadékosok körét szűk határok közé szorították és a külsőleg súlyosan sebesültek igényeinek erős hangsúlyozása mellett a belsőleg súlyosan megbetegedetteket, holott azok gyakran sokkal súlyosabb állapotba kerültek, a megfelelő ellátásból kizárták. A német hadügyminisztérium újabb rendelete most már megadja a lehetőséget arra, hogy a szóban forgó pótdíjak súlyosabb megbetegedési esetekben, amikor a beteg kíméletre és segélyre szorúltsága közeláll az ápolásra szorúltságához, mint pl. a tüdőtuberkulózis és más súlyos belső betegségek esetében, ugyancsak kifizethetők legyenek. Nem szükséges ez esetben a teljes keresetképtelenség fenforgása, a jogosúltság fennáll akkor is, ha a beteg orvosi kezelésre, különleges gyógyászati védekezésre, fokozottabb táplálkozásra vagy különösebb kíméletre szorúl.

A munkások nevelése a baleset elleni védelemre. Dr. Bender ipari felügyelő a »Zentralblatt für Gewerbehygiene« f. évi januári számában rámutat arra a korábbi megállapítására, hogy az oly üzemekben, amelyekben a baleset elleni védelem jól meg van szervezve, a baleseti veszély a hiányos, balesetvédelemmel bíró üzemekben előforduló balesetek egyharmadára csökkenthető. Erre való utalással szükségesnek tartja úgy az üzemvezetőségek, mint a munkások állandó ösztönzését a balesetelhárítási intézkedések megtételére. Szükségesnek tartja, hogy a technikai főiskolákon a hallgatók a balesetelhárítás és a munkásvédelem körüli teendőkről gondosan előkészítettessenek. De szükségesnek tartja, hogy továbbképző iskolákban a munkásokat is szakszerű oktatásban részesítsék a betegség- és balesetmegelőzésről. Felemlít követendő példát gyanánt egy berlini gépgyárat, ahol mérnökök, mesterek és munkásokból egy munkásvédő bizottságot alakítottak, amely bizottságnak feladata a hiányos berendezések, gépek és munkamódszerekre az üzem vezetőségét figyelmeztetni s az orvoslás iránt javaslatokat tenni. A bizottság feladata még, hogy a balesetvédelmi rendelkezések betartását ellenőrizze s előforduló balesetekről, azok okairól véleményt mondjon. Ilyen bizottságok létesítését a Berufsgenossenschaften is javasolják az üzemeknek.

Minimális fizetések megállapítása s béregyezmények a színházaknál. A németországi színházak vezetőinek egyesülete — a Bühnenerverein — a múlt hóban tartott közgyűlésén kötelezte tagjait a minimális bérek elismerésére és drágasági pótlékok fizetésére. A minimális bérek, illetve fizetések kötelezettsége a kar- és ballet-személyzettel szemben is fennáll. A közgyűlés elhatározta továbbá, hogy állandó érintkezést tart fenn a személyzet testületével a mindkét felet közösen érdeklő ügyek intézésére.

Az olasz szakszervezetek kongresszusa. Az olasz szakszervezetek május elején kongresszust tartottak Milanóban, amelyen 143.348 szervezett munkás volt képviselve. A szakszervezeti központ jelentése megállapítja, hogy a szervezetek taglétszáma jelentékenyen emelkedett s jelentékeny volt újabb szervezeteknek a központhoz való csatlakozása is. A szervezeteknek sikerült délen is tért nyerni. Nápolyban a földmunkás-szövetség titkárságot létesített, amely már eddig sok hasznos munkát végzett a földmunkások érdekében.

A tárgyalások során a »politikai és szakszervezeti szabadság« kérdésénél a szónokok felpanaszolták a szakszervezetek üldözését. Az elfogadott határozati javaslatot a censura nem engedte közölni. Napirenden volt a szociális biztosítás kérdése is. Az előadó követelte a betegség, rokkantság, aggkor és munkanélküliség esetére való biztosítást s veszedelmesnek jelezte az ország szociális helyzetére, ha még továbbra is elhalasztják ezeknek megvalósítását. A kongresszus bizottságot küldött ki a biztosítási kérdések tanulmányozására s további javaslatok kidolgozására.

Tárgyalta a kongresszus a berni nemzetközi konferenciának a nemzetközi szociálpolitikai törvényhozásra vonatkozó követeléseit s hozzájárult azokhoz. Hozzájárult az előadónak, Rigolának ahhoz a kívánságához, hogy a nemzetközi szakszervezeti szövetség s a bazeli nemzetközi munkahivatal között szorosabb kapcsolat létesíttessék s hogy a nemzetközi szakszervezeti szövetség székhelye egy semleges államba helyeztessék át.

Az átmeneti gazdaság kérdésénél hosszabb határozati javaslatot fogadott el a kongresszus, amely részletesen felsorolja a munkások követeléseit s amely

hangsúlyozza — épp a háború befejezése után előálló viszonyokra való tekintettel — a nemzetközi kapcsolatok újonnan való helyreállításának szükségét.

A kongresszus a haszonrészesedésre vonatkozó javaslatra kimondotta, hogy a munkásoknak nem ajánlja, hogy ily hatástalan mellékes kérdésekkel foglalkozzanak, hanem fordítsák minden erejüket a munkaidő leszállítására, a bérek emelésére s a többi munkafeltételek javítására.

Nemzetközi tengerészkongresszust tartottak június 6—10-ig Koppenhágában a tengeri hajózásnál alkalmazott munkások szakszervezetei. A kongresszuson a központi hatalmak szakszervezetei nem vettek részt. Az elfogadott határozatok a munkaviszonyok egységesítését követelik mindenütt és pedig: a hajósbért, a nemzetközi létszámskála, az ellátási szabályzat, a mentési intézkedések tekintetében. Követelnek továbbá jobb háló- és lakóhelyiségeket és egységes munkaidőt szárazon és vízen. A kongresszus behatóan foglalkozott a buvárhajók által elpusztított hajósok hozzátartozóinak kártalanítási kérdésével is. A tanácskozás zárt ajtók mögött folyt le. Elhatározták még, hogy az újonnan megalakuló nemzetközi hajósszövetségbe csak a kongresszus határozatával vehető fel bármely szervezet.

A mezőgazdasági munkások munkaidejének szabályozása Angliában. Az angol mezőgazdasági munkás-bérhivatal azt javasolja, hogy a háború befejezése után a mezőgazdasági munkáknál 5¹/₂ nap legyen a heti munkaidő. Minden munkásnak legyen egy hétköznapi szabad délutánja, amelyen saját kis kertjét vagy földjét művelhesse meg.

SZAKIRODALOM.

Pályázati hirdetés.

Kollár Miklós upesti gyáros az Országos Hadigondozó Hivatalnál 2.500 (Kettőezeröttszáz) koronát helyezett letébe avégből, hogy ez az összeg a hadi-özvegyek és hadiárvaik együttes gondozására vonatkozó szakmunka jutalmazására fordíttassék. Ennek alapján az Országos Hadigondozó Hivatal az említett szakmunka megírására nyilvános pályázatot hirdet.

A pályázati feltételek a következők: 1. A pályamunka a hadiözvegyek és hadiárvaik együttes gondozásának kérdését a szociálpolitika tudományának mai színvonalán tárgyalja. 2. A pályamunka ismertesse a kérdés jelenlegi állását és gyakorlati megoldását a nagyobb külföldi államokban. 3. A pályamunka lehetőleg terjedjen ki a kérdés népesedés-politikai és fajegészségügyi vonatkozásaira is. Az idetartozó irodalom rövid jegyzékét az Országos Hadigondozó Hivatal kívánságra megküldi és egyéb részletes tájékoztatást is nyújt. 4. A pályamunka terjedjen elő részletes javaslatokat arra nézve, hogy a kérdés Magyarországon miként lenne gyakorlatilag a leghelyesebben és a legsürgősebben megoldható. 5. A részletes javaslatok terjedjenek ki arra, hogy a hadigondozás jelenlegi tényezői miként vonhatók be a kérdés megoldásába, szükség van-e új intézményekre és minőkre, nyújtsa általános tájékoztatást a javasolt intézményeknél felmerülhető hozzávetőleges költségekről és arról, hogy hadigondozói rendeltetésük betöltése után minő békefeladatok számára volnának hasznosíthatók. 6. A pályamunka terjedelme legalább 6 ív legyen. 7. A pályamunkákat idegen kézzel vagy géppel írva, összefűzve és lapszámozva az 1918. évi november hó 15-ig bezárólag az Országos Hadigondozó Hivatalhoz (VI., Vilmos császár-út 37.) postán ajánlott levélben kell beküldeni. A pályamunkához jeligével ellátott zárt borítékot is kell csatolni, amely a pályázó nevét, foglalkozását és pontos címét tartalmazza. E határidőn túl beérkezett, vagy jelige nélkül, vagy névvel ellátott pályázatok nem vehetők figyelembe.

A pályázatok felett az Országos Hadigondozó Hivatal alelnökének elnöklése alatt az Országos Hadigondozó Hivatal és a Munkanélküliség Elleni Küzdelem Magyarországi Egyesülete által egyenlő számban kiküldött tagokból alakított szakbizottság dönt, amely a kitűzött díjat szavazattöbbséggel ítéli oda.

A bizottság a pályadíjat csak olyan abszolút irodalmi értékű munkának ítéli oda, amely a kérdést a tudomány és a gyakorlat mai színvonalának megfelelően mutatja be és azt lehetőleg előbbre viszi.

Az Országos Hadigondozó Hivatal.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Változó keresetű alkalmazottak napibérosztályba való sorozása.**

A b-i választott bíróság 1918. évi március hó 12. napján kelt 1917. Bet. II. 48/2. számú ítélete:

Ítélet: A bíróság igénylőt azzal a követelésével, hogy részére táppénz ítéltessek meg, elutasítja.

Indokolás: Igénylő, aki a B-i szanatóriumban mint fürdős állott alkalmazásban, a pénztártól táppénzének kiutalását kérte. A pénztár e kérelmével igénylőt elutasította, megállapítván, hogy igénylőnek a rendes havi 160 korona törzsfizetésén kívül még napi 6–8 korona keresete is volt, amely összeget nem az egyes vendégektől kapta borravalóképen, hanem mint megszolgált külön díjat szintén a szanatórium irodája utalta ki részére és ennek folytán javadalmazása az évi 2.400 koronát meghaladta.

A pénztár e határozata ellen igénylő felebbezéssel élt, s előadta, hogy a naponta kapott 6–8 koronának nem volt fizetés jellege, mert ez összegből kellett a betegápoláshoz szükséges cikkeket, mint gummikeztyű, vaselin, puder, szappan, stb. beszereznie s ezen költségek levonása után havi keresete a 200 koronát nem haladta meg, másrészt pedig arra utalt, hogy a pénztár és az érdekeltek között egy megállapodás áll fenn, amely szerint a fürdőalkalmazottak kivétel nélkül az V. napibérosztály szerint jelentendők be a pénztárnál.

A bíróságnak a törvény 11. §-ára való figyelemmel azt kellett közelebbi vizsgálat tárgyává tennie, hogy igénylő a megbetegedését megelőző időbeni kereseténél fogva betegség esetére biztosításra kötelezett volt, vagy sem. Ennek elbírálhatása céljából a bíróság tanuként hallgatta ki igénylő munkaadójának, a B-i szanatórium tulajdonosának vezető orvosát, akinek aggálytalan vallomásából az nyert megállapítást, hogy igénylő a munkaadóhoz 1916. április hó 1-én állott szolgálatba, javadalmazása eleinte 100 K készpénzfizetés volt, amely fixjavadalmazás utóbb 160 K-ra emelkedett. Ezen fixjavadalmazáson kívül azonban igénylő még minden egyes fürdővendég után aszerint, hogy a fürdővendéget egyszerűen fürösztötte, masszírozta, esetleg bedörzsölte-e, vendégenként 60 fillér illetőleg 1 K 60 f. pótlékot is kapott, amely pótlékot alkalmaztatásának egész ideje alatt neki a munkaadó vállalat fizette ki s amely pótlék összege a tanu vallomása szerint havonként átlagosan 200 koronát tehetett ki.

Figyelemmel a munkaadó fürdővállalat vezető orvosának vallomására, amely szerint igénylőnek megbetegedése idejében havi 160 K fixjavadalmazása volt, ezenkívül pedig az egyes fürdővendégek után a munkaadótól még külön díjazást is kapott, amelyek összege átlagosan havi 200 koronát tett ki; figyelemmel továbbá arra, hogy igénylő maga is beismerte, hogy a fix javadalmazáson kívül csakugyan kapott még a munkaadótól külön díjazást, ezzel szemben azonban azt vitatta, hogy e pótlékok összege az általa beszerzett fürdőkellékek, különösen szappan és gummikeztyű költségeire szolgált; figyelemmel azonban arra, hogy igénylőnek a munkaadótól nyert összjavadalmazása átlagosan havi 300 koronát is meghaladott, tehát még abban az esetben is, ha a fürösztéshez szükséges egyes kellékeket saját költségén kellett is beszereznie, ez a költsége a meghallgatott bírósági orvosszakértő véleménye, de a bíróság közvetlen tapasztalata szerint is csak aránytalanul csekély összegre rugatott és különben is az a szokás vagy kötelezettség, hogy az alkalmazottnak a saját eszközeit és szerszámait kell használnia, — a valóban kapott díjazás összegszerű tényét meg nem változtathatja és a díjazás beszámítandó összegét leszállíthatóvá nem teszi: a bíróság is minden kétségen felül megállapítandónak találta, hogy igénylőnek a havi átlagos keresete a 200 koronát mindenestre jóval túlhaladta. Ami már most azt a kérdést illeti, hogy igénylőnek a fix javadalmazáson kívüli külön díjazása a törvény 11. §-ában felsorolt oly pótléknak minősítendő-e, amely a biztosítási kötelezettség megállapításánál nem veendő számításba: — a bíróság ezt a kérdést nemlegesen döntötte el annak a felismerésére jutván, hogy ezek a külön kereseti összegek számításba veendők. A bíróság ugyanis a jelen esetben azt a fel-

fogást vallotta magáénak, hogy igénylőnek alkalmaztatási viszonya a kereset szempontjából az u. n. darabszámos munkások alkalmaztatási jellegének felel meg s hogy ilyen esetekben, mint azt különben a bíróság már többször kifejtette, amennyiben a pénztár és az érdekeltek között a napibérosztályba sorozás tárgyában megállapodás nem létesült, úgy az alapbér, mint a darabszámos (akkord) külön díj egyaránt számításba veendő és a biztosítási kötelezettség megállapításánál mindig az eként együttesen elért tényleges kereset irányadó.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Felebbezés hatályossága. Ujrafelvételi eljárás.

M. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1918. évi április 4-én kelt 1917. P. 233/3. számú végzése.

Végzés: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a felebbezés hatályát megszüntnek és az elsőfokú bíróság ítéletét jogerősnek nyilvánítja.

Megokolás: Igénylő a mai tárgyalás folyamán azt a nyilatkozatot tette, hogy felebbezésének korábbi visszavonását hatálytalannak kívánja tekinteni s felebbezéséhez ragaszkodik. E nyilatkozat alapján azonban már nem lehetett a per érdemi elbírálásába bocsátkozni. A felebbezéssel megtámadott választott bírósági ítéletet ugyanis igénylő 1917. évi május hó 9. napján vette kézhez s így ezen ítélet ellen a T. 107. §-a értelmében 1917. évi június hó 8-ig élhetett jogorvoslattal. E felebbezési határidőig a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 24. sz. bírói elvi határozatában kifejtettek értelmében esetleg előbb előterjesztett jogorvoslatának netáni visszavonása esetében is újból élhetett volna felebbezéssel azért, mert a korábban használt jogorvoslat visszavonása egymagában a jogorvoslati határidő eltelte nélkül nem eredményezi a bírói határozatnak jogerőre emelkedését. Ellenben ha a jogorvoslattal élő fél a bírói határozat ellen alkalmazott jogorvoslatát a jogorvoslati határidőn túl eső időpontban vonja vissza, — mint ahogy ezt igénylő 1917. november 22. napján tette, ezzel a tényével, — a másik jogorvoslatra jogosított félnek megnyugvása vagyis jogorvoslatának hiánya esetében a megtámadott bírói határozatnak nyomban való jogerőre emelkedését idézi elő. Ennélfogva a jogorvoslat visszavonásának hatálytalanítását célzó későbbi nyilatkozata — amely nyilvánvalóan új jogorvoslat bejelentésével egyértelmű — már mint elkésett figyelembe nem vehető. Hogy ez a perjogi alapelvekből kényszerű következményként folyó felfogás egyedül helytálló — azt megvilágítja annak a gyakorlati ténynek a megmondolása, hogy ha a jogorvoslat visszavonásának hatálytalanítása mindig, vagyis a jogorvoslati időn túl is megengedtetnék, akkor az a fél, aki valamely vitás ügyben a törvényes határidőn belül jogorvoslattal élt, de ezt utóbb visszavonta, a bírói határozat jogerőre emelkedését s az abban rendezett jogi helyzet érvényre jutását mindig lehetetlenné tehetné, ami szembeszökően túrhetetlen jogbizonytalanságra vezetne. Ha tény, hogy igénylő balesete következtében oly szervezeti fogyatékoságot szenvedett, amely kártalanításánál eddig figyelembe nem vétetett és jelesül nagyot hallóvá lett akkor abban az esetben, ha ezen fejlemény már az eddigi kártalanítási eljárás során keletkezett, az Elj. Rend. 356. §-ának 9. pontja értelmében a per ujrafelvételének van helye, ha pedig a szóban levő szervezeti fogyatékoság a jogerőssé vált választott bírósági ítélet meghozatala után fejlett ki, akkor igénylő az 1907. évi XIX. t.-c. 94. §-a értelmében az állapotában való változástól számított 3 hónap alatt az Országos Pénztártól újabb kártalanítási eljárást kérelmezhet.

Tengeri háborúban szenvedett üzemi baleset. A német haditengerészeti igazgatás egy, a tengerészeti szakszövetkezethél biztosított kereskedelmi hajót kisegítő hajónak vett igénybe. Az igénybevett hajó kereskedelmi lobogóval volt ellátva. 1915. évben a gőzös Gotland és Festland között tartózkodott, a végett, hogy a haditengerészethez tartozó hajók részére szemet adjon át. E munkája közben egy ellenséges torpedó találta és rajta léket ütött. A kisegítő hajóként igénybevett gőzös második gépésze életét vesztette. A tengerészeti szakszövetkezet álláspontja szerint a gépész két hátrahagyott 15 éven aluli gyermekét a hadikincstárnak kötelessége kártalanítani, minthogy a baleset és a hadi események között a legszorosabb összefüggés állapítható meg s mert a gőzöst a

baleset bekövetkeztének idejében arra használták fel, hogy a hadihajókat, amelyek az ellenséggel a legközvetlenebb érintkezésbe jutnak, szénnel lássa el.

A birodalmi munkásbiztosítási hivatal azonban ezzel ellentétben, a tengerészeti szakszövetkezet kártalanítási kötelezettségét kimondotta. Indokolása szerint ugyanis, amikor a haditengerészeti igazgatás a tengerészeti szakszövetkezet kötelekébe tartozó tulajdonos gőzösét, mint kiegészítő hajót vette igénybe, ez a hajó nem szűnt meg a hajótulajdonos üzemének egy részét képezni s a hajótulajdonos továbbra is úgy tekintendő, mint a gőzös által végzett utak vállalkozója. Ezen a jogviszonyon mindaddig nem történt változás, amíg a hajót az igénybevételi szerződésnek megfelelően használták. Ezen szerződés keretein belül leendő felhasználása a tulajdonos által a szerződésben kifejezett akaratnak megfelelt. Ezért nem bír jelentőséggel, hogy a hajót a háború veszélyeinek tették ki, mert ezen veszélynek is kitenni, mindkét fél akaratával egyezett. A szerződésbeli jogok túlhágásáról csak akkor lehetne szó, ha a hajót és legénységét a tengerészeti hatóság más, mint a szerződésben körülírt célokra fordítja, ha a szerződés ellenére a hajót és legénységét saját parancsnoksága alá helyezi s ily módon a tulajdonos kirekesztésével a hajó és legénysége felett kizárólagos rendelkezési jogot szerez magának. Olyan körülmények azonban, amelyek azt igazolnák, hogy a hajó a tengerészeti katasztrófa tulajdonába ment át nem nyertek igazolást. A személyzet ennek következtében a hajó tulajdonosának üzemében maradt meg.

Építő-vállalkozó tisztviselőjének balesetbiztosítási kötelezettsége. A bíróság azt a kérdést vizsgálta, hogy a céget terhelik-e balesetbiztosítási járulékok azok után a tisztviselők után is, akik túlnyomólag, távol az építkezésektől, az irodában találnak foglalkoztatást és csak időnként ellenőrzés céljából jelennek meg az épületeken. A bíróság a szóbanforgó tisztviselők balesetbiztosítási kötelezettségét megállapította azzal, hogy az üzemi tisztviselők biztosítás alá tartoznak már akkor is, ha szolgálati okból egyáltalán — közömbös, hogy rendszeresen-e vagy időnként — az épületen megjelennek. (Verw. Ger, Wien, 1918. január 11.)

Baleseti következmény rosszabbodása újabb baleset következtében. Az igénylőt ért újabb üzemi baleset után nála baktériumos alapon gyúladásos folyamat lépett föl, amely ugyan az első balesetből folyólag előállott általános fertőzés folyamának tekintendő, de a második baleset következtében lényegesen rosszabbodott. Kétségtelen, hogy az első baleset által létrehozott föltételek mellett a sérült állapotát a második baleset rontotta, miért is a beállott rosszabbodás nem az első, hanem a második baleset következményeként bírálendő el. (RVA 1918. február 6.)

A munkából hazamenet bekövetkezett baleset. Igénylő mezőgazdasági munkásnő, aki részére a szolgálati szerződés biztosított készpénzszolgáltatást abból a célból, hogy a munkából menet vasút igénybevételével lakóhelyére juthasson. Általában a munkából menet a balesetbiztosítás hatálya csak teljesen megszorított mértékben állapítható meg. Igénylő azonban olyképen szenvedett balesetet, hogy őt a munkaadó a tárgyalt esetben nem látta el a vasúti utazáshoz kikötött készpénzzel, hanem a saját, a mezőgazdasági üzem céljait szolgáló kocsiján szállította haza; a baleset a kocsin való hazaszállítás alkalmával következett be. A szállítás tehát tulajdonképpen természetbeni díjazásnak volt tekintendő, már pedig a természetbeni szolgáltatás átvétele éppúgy, mint a készpénzbeli szolgáltatásé is, az üzemi tevékenységtől el nem választható. Igénylő balesetének üzemi természetét meg kellett állapítani. (RVA 1918. március 21.)

Szódaoldat megivásából származott sérülés, mint üzemi baleset. Igénylőt a baleset olyanképen érte, hogy a mellette dolgozó munkástársának üvegéből ivott, holott abban szódaoldat volt. A szóbanforgó alkalmazottak az üzem oly részében dolgoztak, ahol állandóan nagy hőség uralkodott, amely ellen a munkások vizivással védekeztek. A munkahelyről el nem mozdulhattak az üzemi munka sajátossága következtében, miért is a vizes palackok közvetlenül maguk mellett tartották. Amennyiben tehát igénylő megszomjazásakor kellő odatekintés nélkül a mellette dolgozó munkástársának szódaoldattal megtöltött palackjából ivott, illetve ezt a palackot a sajátjával összetévesztette, úgy a sajátos üzemi viszonyok lényeges közrehatását a tévedés előidézésében, tehát a baleset létrejöttében meg kellett állapítani. (RVA 1918. február 21.)

Császárfürdő Budapest.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvizű radio-aktiv gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja a vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségénél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság*

„Nervoplast Örkény“

Idegerősítő és idegcsillapító. Biztosan hat ideges álmatlanságnál, főfájásnál és szívidegességénél.

„Ferglobin Örkény“

Vérképző, étvágyjavító. Biztosan hat vérszegénységnél, sápkóránál.

„Thoracin Örkény“

Kitűnően vált be a légzőszervek hurutos megbetegedéseinél. légcsőhurut, bronchitis, asztma, influenza és tuberkulózisnál.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

Dr. BÓDY TIVADAR: A főváros szociálpolitikája	321
Dr. FERENCZI IMRE: Magyarország, Németország és Ausztria szociálpoli- tikai közeledése	327
Dr. RÓNAI ZOLTÁN: A munkásság törvényes érdekképviselete	335
VARGA JENŐ: Árszínvonal és munkabér	345
A Német-Magyar-Osztrák Gazdasági Szövetség és a szociálpolitika	360

SZEMLE:

<i>Munkásbiztosítás</i>	353
Harmadik balesetbiztosítási veszélyességi táblázat. — Baleseti óvadékszerű járulékelőlegek szedése. — Balesetbiztosítási járulékok biztosítása. — Baleseti ágazat terhére eső orvosi költségek megtérítése. — Orvosi felülvizsgálatra rendelt sérültek útiköltségeinek megtérítése. — Pénztári orvosok jogviszonyának és nyugdíjbiztosításának rendezése. — Vállalati pénztárak területi hatásköre. — A munkásbiztosítási törvény módosítása. — Ruházatbeszerzési segély a pénztári alkalmazottaknak. — Leszerelés és munkásbiztosítás. — A kórházi kezelés első két napjára ápolási díj nem fizetendő. — A wieni általános munkásbetegsegélyező pénztár. — A RVA. 1917. évi jelentése. — A birodalmi gyermekágyi segély hatásai. — Állami biztosítási intézmények az ügyvédek részére. — A rokkantbiztosítás reformja. — A járulékok abban az esetben is a szabályszerű kijelentésig fizetendők-e, amikor a munkaadó a biztosítottat egyáltalán nem jelentette be? — A megszállott területeken dolgozó német munkások pénztári hovatartozása. — Mezőgazdasági munkások balesetbiztosítása Olaszországban.	
<i>Szociális egészségügy</i>	357
A kereskedelemügyi miniszter rendelete az anya- és csecsemővédelem érdekében. — Anya- és csecsemővédelem. — Alkoholmentes leszerelés propagandája. — Az Uránia Tejkonyha. — Bujakórosok és trachomások házi ápoltatása. — A gümőkórosok és tüdőbetegek negyedévi statisztikája a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztárnál. — A berlini rokkantbiztosító intézet.	
<i>Munkásvédelem. Munkaviszony</i>	360
A főváros a népjóléti minisztériumért. — A budapesti ipari és kereskedelmi munkapiac helyzete a folyó év május havában. — Gyermekmunkások Budapest székesfőváros szolgálatában. — Csonkolási pótdíj a tuberkulózisban szenvedő katonai járadékosok részére. — A munkások nevelése a baleset elleni védelemre. — Minimális fizetések megállapítása a béregyezmények a színházaknál. — Az olasz szakszervezetek kongresszusa. — Nemzetközi tengerészkongresszus. — A mezőgazdasági munkások munkaidejének szabályozása Angliában.	
SZAKIRODALOM	365
Pályázati hirdetés.	
JOGGYAKORLAT	366
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 30 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-utca 5. sz.
Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 34.911.

Fényes a

„Tauril“ pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest VI., Mozsár-u. 9.

SÜRGÖNYCÍM: PNEUTAURIL.

TELEFON: 99-02.

„Nervoplast Örkény“

Idegerősítő és idegcsillapító. Biztosan hat ideges álmatlanságnál, főfájsnál és szívidegességnél.

„Ferglobin Örkény“

Vérképző, étvágyjavító. Biztosan hat vérszegénységnél, sápkórnál.

„Thoracin Örkény“

Kitűnően vált be a légzőszervek hurutos megbetegedéseinél. légcsőhurut, bronchitis, asztma, influenza és tuberkulózisnál.

